

Wazemank eta Vaya Semanita: Umorearen arrakasta

ARGIA

2006ko apirilaren 2a | LXIX. urtea | 2.034 zenbakia | 3,50 euro

Indartsu hasi da bake prozesua

larrun 98

Identitate galera MCCn

- Joxean Alustiza
- Joseba Azkarraga
- Mikel Zabala

Victor Hugo Marquez,
Venezuelako kirolari olinpikoa

“Emaitzarik gabe ez dago
politikariarekin hitz egiterik”

www.argia.com/denda

zure sareko denda

Prest duzu jada ARGIAren denda elektronikoa berria,
zure erosketak **erosotasun eta segurtasun osoz** egiteko.

Martxoaren 30etik apirilaren 5era

ESKAINITZA BEREZIA

~~38€~~ 20€

sareko
ARGIA

www.argia.com/denda | ☎ 943 37 15 45

Gaiak

- 15 **Lasterketa Herrikoien Euskal Herriko Zirkuitua.**
Ainhoa Lendinez.

Iritziak

- 17 **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
18 **Rosa Martin Sabaris.**
Juan Josek eta Jonathanek
telebistan agertu nahi dute.
19 **Xabier Oleaga.**
Egunkaria kasua, hiru urte geroago.
21 **Itxaro Borda.** Txoriak bazkatzen.
Joxe Mari Ostolaza. Cyril Ferez.
22 **Ainara Armendariz.**
Aukera berria Nafarroarentzat.

Xabier Oleaga.

Jose Ibarrola.

Erdiko kaiera

- 23 **Umerezko telebista saioak:**
Begirada ironikoa
egunerokotasunari. Mikel Garcia.
32 **Ezpalak.** Katixa Garate.
34 **Argitalpenak: Peru Magdalenari elkarrizketa.**
Pilar Iparragirre.
36 **Denbora-pasak.**
38 **lhesi: Butroe itsasadarraren errebueltan.**
Unai Brea.
42 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre,
Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Paul Rios.

Termometroa

- 44 **Munduko mintzairak: Biztanleen %4k hizkuntzen %96 hitz egiten dute.** Saioa Labaka.
47 **Paul Rios: "Modu batez edo bestez kontsulta egin behar da".** Mikel Asurmendi.
50 **Katalanismo eta euskaltzaletasun politikoaren arteko begiradak.**
Joseba Agirreazkuenaga.
56 **Net Hurbil. Txernobilek ardiak pozoitzen ditu oraindik Galesen.** Pello Zubiria.

4 | ETaren su-etena

Trantsizio garaia hasi da

Itzaleko garai bat atzean geratu da, eta bake prozesua azaleratu egin da. Ilusioa eta esperantzaz gain, egoera mingarriak ere bere baitan dakartzan bake prozesua. Alderdien mahaiaren eraketaren eztabaida azaleratu da jada; beste mahaia, ETA eta Espainiako Gobernuaren artekoa, ofizialki ez bada ere, abian da.

20 | Luparekin

Igor Elortza

58 | Azkena

Emilio Lopez Adan

28 | Jose Ibarrolari elkarrizketa

Unai Brea

9 | Victor Hugo Marquez

Venezuelan jaioa da (1966) baina Bilbon bizi da kirolari handi hau. Hogeita bat urterekin izan zuen moto-istripuaren ondoren hasi zen makuluen gainean korrika. Orain, txirrinduan ibiltzen da batez ere. Sidney eta Atenaseko Olinpiadetan eta Munduko bi Txapelketetan parte hartu du.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estihu Ezaguirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marjo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloha Sorluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Uruñia. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140, 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 127 euro. Ipar Euskal Herria: 155 euro. Espainia: 127 euro. Beste atzerriak: 160 euro. Airez: 252 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko parteidea da.

Azala: Antza.

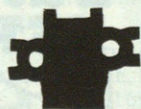

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

kutxa

Irentsi beharreko arantzak

Olibondo adarra baino arantzaz beteriko arrosa dakar moko puntan kontrapasan datorren uso zuriak. Eta bere taldekideek iparrerako bidaia jarraitu badute ere, berak Euskal Herriko udaberriaren epela hautatu du uda igarotzeko, bere burmuin txikian gordea duen iraganeko dei sakratu hark berriz hegoalderako bidean jartzen duen arte. Bitartean arrosaren petaloak eta arantzak barreiatuko ditu euskal lurretan, eta haiekin barreiatuko dira, halaber, lehenen usain eta ukitu gozoa, eta bigarrenen zorrotasun mingarri saihestezina. Baina urtetan joan-etorrian dabilen usoak zergatik erabaki ote du aurtengoan arrosaren bidaiari ekin eta euskal lurretan geratzea?

XABIER LETONA

Sarrerako metaforatik hizkuntza analitikora pasatuz, zergatik erabaki du orain ETAk su-eten iraunkorra eskaintzea? Erantzuna erraza bezain korapilatsua da. Erakunde armatua gidatzen dutenek oraingoa ikusi dutelako horretarako une aproposa. Ez 80ko hamarkadaren hasieran. Ezta Aljerko elkarriketen porrotaren ondoren ere. Are gutxiago 1998an, Lizarra-Garaziko atekak parez pare zabaldu zirenean. Ez, unea 2006ko martxoaren 22a zen. Aurreko saio guztietan izan dira pentsatu dutenak hura zela une aproposena. Eta izan dira, halaber, unean uneko abaguneko garaiak, jarraitu behar zela pentsatzen zutenak. Nork daki oraingoa oreka zein den?

Irentsi beharreko arantzak

Denborak esango du oraingoa prozesu hau bere bururaino onik iritsiko den, baina badira baiezkoa adierazten duten faktore ugari: su-etenak hartu duen hasierako indarra, iraganean landu eta etorkizuneko iragarri den sukalde lana, sortu den egoera berriarekiko izan diren era guztietako sostengurak —mediatikoak, nazioartekoak, instituzionalak...—, euskal gizartean orain artean ezagutu gabekoa zen ilusio uholdea... Horiek eta askoz arrazoi gehiago ere badira oraingo saioarekiko konfiantza handia izateko. Besteak beste, badirudi ezker abertzaleak ondo oloztatu duela barne kohezioa, hitz larriz idatzitako Erabakia orain edo etzi hartzeko osagai funtsezkoa dena. Eta hala ere, oraindik zalantza guztiak ez dira guztiz askatu, bake prozesu batean, gutxienez erdibidea pasatu aurretik nekez iragarri baitaiteke halakorik.

Eta su-etenaren pilota ETaren teilatutik erori den indar berdinez erortzen dira galderak. Galdera bakoitzak badu bere arantza. Batek halakoa egingo du: "Eta su-etenaren posizioa defendatzeagatik urtetan zergatik jaso dut nik halako egurra? Orain entzungo didate!". Eta zabaldu den bake prozesuan sinesten badu, galdegiak lehenengo arantza irentsi beharko du. Beste baten galdera halakoa izango da: "Horrenbesteko sufrimendu eta borrokaren ondoren, orain Euskal Herriaren erabaki eskubidearen bermea ere eskaini ez denean, hau onartu beharrean gaude?". Eta honek ere bere arantza barrura. "Bizitza guztia espetxean iragan behar

zuten hiltzaile hauek kalera?". Eta arantza barrura. "Torturatzailea epaitu gabe, eta gainera niri irribarre eginez eta ezer lortu ez dudala adieraziz?". "Demokrazia negoziatzen, errendizioa eskura dugunean?". "Urtean 60 hildako izan ditugun garaian Espainiaren batasunari amore eman gabe eutsi bagenion, zergatik jarri arriskuan orain batasun hori?".

Galderak dozenaka pila daitezke eta denek izango dute euren arantza dosia. Baina atzerrian arrakastaz eraman diren bake prozesuetan ikasten den lehen ikasgaia horixe da, arantza ugari irentsi behar izaten dela eta alde bakoitzak bere parrokia arantza irenste horretarako prestatu behar duela. Alde horretatik, bake prozesu hau hasi besterik ez da egin, horrexegatik mentalizazio lana garrantzitsua izango da. Garai bat bukatu

da eta beste bat hasi da, eta eragile politiko-sozialek, instituzioek eta herritarrek garai berriarekiko egokitze trantsizioa iragan beharko dute. Hor dago trantsizioaren gakoa: lerro nagusi batzuk marraztu ahal izango dira seguruenik, baina inork ez daki prozesua zehatz-mehatz nola bukatuko den.

Zergatik erabaki du orain ETAk su-eten iraunkorra eskaintzea?

Erantzuna erraza bezain korapilatsua da. Erakunde gidatzen dutenek oraingoa ikusi dutelako horretarako une egokia

AMETZAGAIÑAK honako lanpostua bete behar du:

Komunikazio proiektuetarako Komertziala eta Zuzendaria

Eskatzen da:

- Komertzial arloan eta teknologia berrietan esperientzia
- Proiektuen kudeaketarako gaitasuna
- Euskara erraztasunez hitz egitea eta alfabetatua izatea
- Autoa

Baloratuko da:

- Marketing eta Komunikazio arloan ezagutza
- Harremanetarako eta lan-taldean aritzeko gaitasuna
- Izaera dinamikoa eta iniziatiba izatea

Interesadunek curriculum, argazkia eta harremanetarako telefonoa bidali helbide hauetako batera:

curriculum@ametzaiña.com
Ametzagaiña A.I.E. Industrialdea 2, 1. pabilioia
20160 Lasate-Oria

Aukeraturakoei soilik erantzungo zaie

Badaezpada ere

INIGO AZKONA

*Iñaki
Antigüedad
EHKO
legeaitzarkide
ohia*

ETaren etenaldi iraunkorra sukaldeko ezkutuan egindako ibilbide luze baten ageriko bidearen abiapuntu hartu behar da, azken hila-beteotan batzuek eta besteek esana aintzat hartuta. Ageriko maratokia oraintxe hasten da. Denok diote bide luze eta gorabeheratsuko maratokia izango dela; abialekuan baten batek eman behar zuen irteteko pistola-tiroa, eta erakunde armatuak egin du tiro hori su-etena emanez. Ustezko traba izan zitekeena jada ez da traba. Eta hori oso ona da, beste

batzuen benetako trabak, orain arte ezkutuan, agerian geratuko bide direlako epe motzean. Izan ere, mozorroen garaia iraganean utzi du etenaldi iraunkorrak eta bakoitzak dena eta duena islatu beharko ditu lehendabiziko kilometroetan.

Ez da fededuna izan behar etenaren iragarria bera orain arteko bidearen blindajearen ondorio dela sinesteko. Beste

kontua da, blindaje horren gaurtik aurrerako baldintzak nolakoak izango diren, edukietan eta edukion denborazko garapenean. Hainbat euskal eragileren partetik berresana dago prozesua luzea izango dela, baina, hala ere, gaurko marko politikoa ahalik eta gutxien aldatzea nahi dutenak tentaldian erori daitezke, euren aldetiko eraso etenik gabe, abian jartzeko den prozesua motela izan dadin, hainbat kontu larritan batez ere (presoak, epaiketak...); horrela burujabetzaren aldeko eragileak

ahuldu nahian mahai politikoari begira. Hortaz, pazientzia eraikitzailea urrezko dohaina izango da maratoni honetan.

Galdera asko pasatzen zaizkit burutik, erantzunak baino. Hitza eta Erabakia, eta biak errespetatuak, horixe giltzarria. Horretan behintzat bat egiten du Euskal Herriko gero eta sektore zabalagoak, Kataluniakoa hemen errepikatu ez dadin. Sektore hori da, konpromisoz, gizendu beharra, politikoa eta sozialean, bietan, inoiz baino gehiago. Badaezpada ere. Izan ere, datorren prozesua hutsean amaituko balitz, sektore horrek hartu beharko luke gidaritza, armen bideak berea eman duelako eta hasitako bidean atzera egiterik egon ez dadin. Hurrengo urratsa Bilbon, larunbatean.

Galdera asko pasatzen
zaizkit burutik,
erantzunak baino. Hitza
eta Erabakia, eta biak
errespetatuak,
horixe giltzarria

Arnaldo Otegi eta Rafa Diezen protagonismoa azpimarratu dute sukaldean ibilitako guztiek.

Inor ez da horren inozoa arantza hauek guztiak baketsu, zintzo eta leial irentsiko direla pentsatzeko. Sukalde lanetan dabilzanek prozesuaren luzera, gogortasun eta zailtasunari horrenbeste erreferentzia egiten dietenean, horrexegatik da, besteak beste. Baina bakoitzak jakin beharko du bere leialtasun eta zintzotasuna noraino eraman behar duen eta noraino ez, bai norbera eta bai prozesua bukaerara onik heltzea nahi bada. Iragana hor da beti, ahaztu ezina da eta begirunezko memoria sendoa ere eraiki beharko da. Bestelako kontua izango da iraganetik behin eta berriz prozesua oztopatze osagaiak berreskuratzen badira.

Prozesuaren puntu beroak

Bi legealdiko prozesua. Bake prozesua luzea izango da eta dena ondo badoa gutxienez Espainiako Legebiltzarreko zikloaren bi legealdi iraungo du. Dagoeneko lehenengoaren erdian gaude eta 2008an irekiko den bigarrena ere osorik beharko litzateke. Hori gutxienez. Alec Reid apaiz eta bitartekari irlandarrak aditzera eman duenez, Irlandan baino azkarrago joango da prozesua. Besteak beste, kontuan hartu behar da hemen ez dagoela hango komunitate zatiketa edota autogobernuaren bidean jadanik kilometro ugari egin direla. Prozesuaren denbora eta metodologia kontuak

Bada joera pentsatzeko ezer gutxi aldatuko dela eta egoerak antzera jarraituko duela. Batzuek saldu ere hala saltzen dute. Bakoitzak du aldaketa hitzaren bere adiera subjektiboa, baina aldaketa asko oso objektibagarriak izango dira, batez ere sufrimenduari dagozkionak. Gatazkak bizi izan dituzten beste herrialde batzuetara begiratuta, aldaketa ugari egon dira, nagusiki indar politiko-sozialen harremanei dagokienez.

Zapateroren norabide-orri argia

Xabier Aierdi

EKURko

soziologia

irakaslea

Igandean *El País* egunkariari egindako adierazpenetan, Zapaterok bake prozesuaren ibilbidea oso argi duela erakutsi du: mahaia (bat, bi edo nahi beste) ez ditu eredu bakartzat ezta agian egokitzat ikusten; berifikazio prozesu bat zabalduko du eta baiezkoan presoak hurbilduko lituzke eta Batasunari berriro aurkezteko alderdia birfundatzearen beharra iradoki dio. Beraz, Zapaterok argi utzi du nondik nora joango diren bake-bidearen norabide orriko lerro nagusiak. Ozenago agian esan daiteke, argiago ez.

Argitasun honek gainontzeko eragileen segurtasunak hankaz gora jarri ditu: PPK berregokitze prozesu bat hasi beharra du, duela bost egunera arte dena engainu hutsa zela zioten eta; biktimen erakundeek parte hartuko dutela adierazi dute, baketzearena benetan doa eta; EAJk leialtasun osoa bermatu du eta prozesu honetan oztoporik jarriko

ez duela agindu. Batasunak ere prozesu honen urrats iragarriak ontzat eman ditu.

Beraz, badirudi, denek makurtu egin direla Zapaterok diseinatu duen norabide orrira eta inork ez duela alternatiba posiblerik planteatzen: edo ez omen dagoelako edo eta Zapateroren borondatea oso indartsua delako. Bai bat edo beste izan arrazoia, badirudi bake prozesu honen garapen eta arrakastarako bide oso zehatz bat jarri izana lagungarri izango dela. Inork ez zuen uste Zapaterok hain sendo jakituko zuenik eta bide ertzetako mugetan abantailak ateratzeko esperantzeekin aritu izan direnak aukera barik geratu dira. Bide zentripeto honek jokaldi zentrifugoak inposibilitatu egiten ditu eta hor datza prozesu hasi berriaren indarra.

Egoera honetan, hala PSOeri nola Batasunari bakegintzan aritu daitezela eskatu behar zaie, zeren beranduago ere, normalizazio prozesuan, ezinbestekoak izango baitira. Orain arte egon izan den arrisku bat, eta beti presente egon daitekeena, prozesuak metatzearena da, momentu bakoitzean zertan ari garen bereizi gabe. Orain, bakearen garaia da; normalizazioarena, beranduago dator.

nahiko aurreratuta daudela dirudi, baina alderdien mahaia dela-eta sortu diren lehen eztabaida publikoek adierazten duten moduan, sei-zortzi urteko prozesu bat blindatzeko bada oraindik zer eraiki.

Bi mahaiaik. Anoetako eskemari jarraituz, —edo komenientzien arabera, Ajuria Eneko Itunarenari, nahi bada— ETA eta Espainiako Gobernuaren arteko mahaia abian da jada, nahiz eta ofizialki, Espainiako gobernu buru Jose Luis Rodriguez Zapaterok hilabete batzuk barru elkarrizketei ekiteko Kongresuaren baimena lortzen duenean eratu den.

Alderdien mahaia eratzea korapilatsuagoa izango da, baina denbora kontua besterik ez da eta, ikusten denez, ez gehiegi ere, uda osteaz hitz egiten ari baita. Batzuek lehenago nahiko lukete, Batasunak moduan, eta beste batzuek beranduago, EAJk moduan, jeltzaleek bi mahaian arteko distantzia denboran irudikatu nahi dutelako.

Presoena eta era guztietako biktimen gaia izango da korapilo gehien sortuko duenetakoa; oro har, orain arte sufritu dutenek prozesuan zehar ere bereziki sufrituko dutela gogorarazi dute.

Nafarroa. Prozesu osoan giltzarri bilakatuko da. Alderdien mahaiei dagokienez, esaterako, seguruenik bi mahaia eratuko dira, bata EAE mailan eta bestea Nafarroan eta ikusi beharko da biak nola lotu teiltatu bereko dinamikan ibili daitezten. UPNk hartuko duen jarrera izango da oztopo handiena, beste indarrek, PSNk barne, argi baitute eratu behar dela. Datorren urteko hauteskunde osterarte zaila izango da zerbait serioa eta eraginkorra eratzea eta orduan ere funtsezkoa izango da UPN Gobernutik kanporatzea eta gainerako indarrek hartzea Nafarroako gidaritza instituzionalaren lidergoa.

Euskal Herriaren erabaki ahalmena. Eduki mailan prozesuaren giltza nagusia da, ez berau prozesuan zehar gauzatuko delako, baina bai etorkizunean gauzatu ahal izan dadin ateak irekitzeko. Formulazio adostuak izango diren edo hauek nola gauzatu diren asmatu ezinean, hona eszenatoki posible bat. Bistan da indar burujabe zaleen biltze prozesu

bat ematen ari dela, Oinarrizko Hitzarmena sinatutako indarrak hor dira eta EAJk ere garbi adierazia du Euskal Herriak subjektu gisa erabakitzeke duen eskubidea. Baina nola eraman hori errealitatera? Katalunian bada begiratu beharreko ispilu txiki bat: gorabehera ugari ondoren, PSOE eta CiUk akordioa sinatu dute, Artur Masen alderdiaren esanetan “une historiko honetan horraino hel daitekeelako”. EAJ eta PSOEren arteko eszenatoki posible bat da Kataluniako hori, baina EAJn ere bi joera ezagunak lehian dira alderdia PSOEren gupil horretara edo bloke soberanistara bideratzeko.

Irlandako bake prozesuaren ispilua garrantzitsua izango ei da aurrera begira geratzen den bide guztian.

Alderdien lidergoa. Legealdi honi begira PSOE eta Batasunaren unea da, orain arte ikusten ari den moduan, baina EAJk ere ez du jokoz kanpo geratu nahi. Bai EAJ bai beste indar politikoak jakitun dira herri honetan jeltzaleek duten indarrak, baina, aldi berean, ezaguna da trantsizio garaiek asko alda ditzaketela indar harremanak eta inork ez du lasterketaren aurrean egoteko aukerarik galdu nahi. PSOEek bi norabidetan jokatu du alde horretatik: PSOE arduratuko da EAJri eskua luzatzeaz eta PSE Batasunarekin eskuz esku aritzeaz. 2008tik aurrera, bigarren legealdiari begira, PSOEren eta EAJren arteko dialektika handitu daiteke, baina ordurako Batasunak ere beste indar bat izan dezakeela irudikatzen du, batez ere prozesuan duen protagonismoak izugarri indartuko duela pentsatzen delako. Eskema posible nagusi bat da aipatutakoa, eta tartean mugimendu askok norabide batean edo bestean jarri ditzakete aktoreak, edozelako trantsizio garaietan gertatzen den moduan.

Batasuna. Adierazpen publikoetan ahots esanguratsuetan entzuten den arabera, ez dirudi datozen hauteskundeetara izen horrekin aurkeztu ahal izango denik. Sukalde inguruetan ere hori da entzuten dena. Batasunan, sinesten da, edo behintzat hala adierazten da, bake prozesuaren indarrak gauza asko alda ditzakeela eta kontu honetan ere posible dela azkenean aurkeztu ahal izatea.

Presoak. Sasoi honetan inozoenak ere badaki ezin dela horrelako prozesu bat amaierara eraman, konpondu beharreko gatazka horren ondorioz preso

diren guztiak kaleratu arte. Baina bistan da prozesu mingarria izango dela. Dagoeneko, besteak beste, *Parot doktrina* hor dago galga gisa, baina espetxe munduan giro berriaren aztarnak sumatzen hasiko dira. Prozesua indarrez hasiz gero, Madrilén argi dute hurbilketa mugimenduak hilabete batzutan has daitezkeela, ez preso guztiena, baina bai mugimendu esanguratsuak. Askatze kontuak bestelakoak dira eta preso askoren atzerirratzeaz ere irakurri eta entzun da.

Biktimak. Gai korapilatsuena, zalantzarik gabe, ia mende erdiko gatazkak sufrimendu ugari barreiatu duelako han-hemenka. Alde horretatik Espainiako Gobernuarena da posizio gaitzena, ezker abertzalearen eremuan sufritzen dutenek beti jakin izan dutelako garaia heltzen denean berradiskidetze prozesua ezinbestekoa dela; biktimen artean behintzat ez dela garaile eta garaiturik izango. Gaitza denentzat izango da, baina ETAren biktimak izan direnen artean zailago, batez ere urteetan garaile bakarraren diskurtsoa oso indar handiz landu izan delako. Bere burua gatazka honen biktimatzat duen bakoitzak eta gizarte osoak lan itzela egin beharko dute memoria eta begirunearen ikuspegitik.

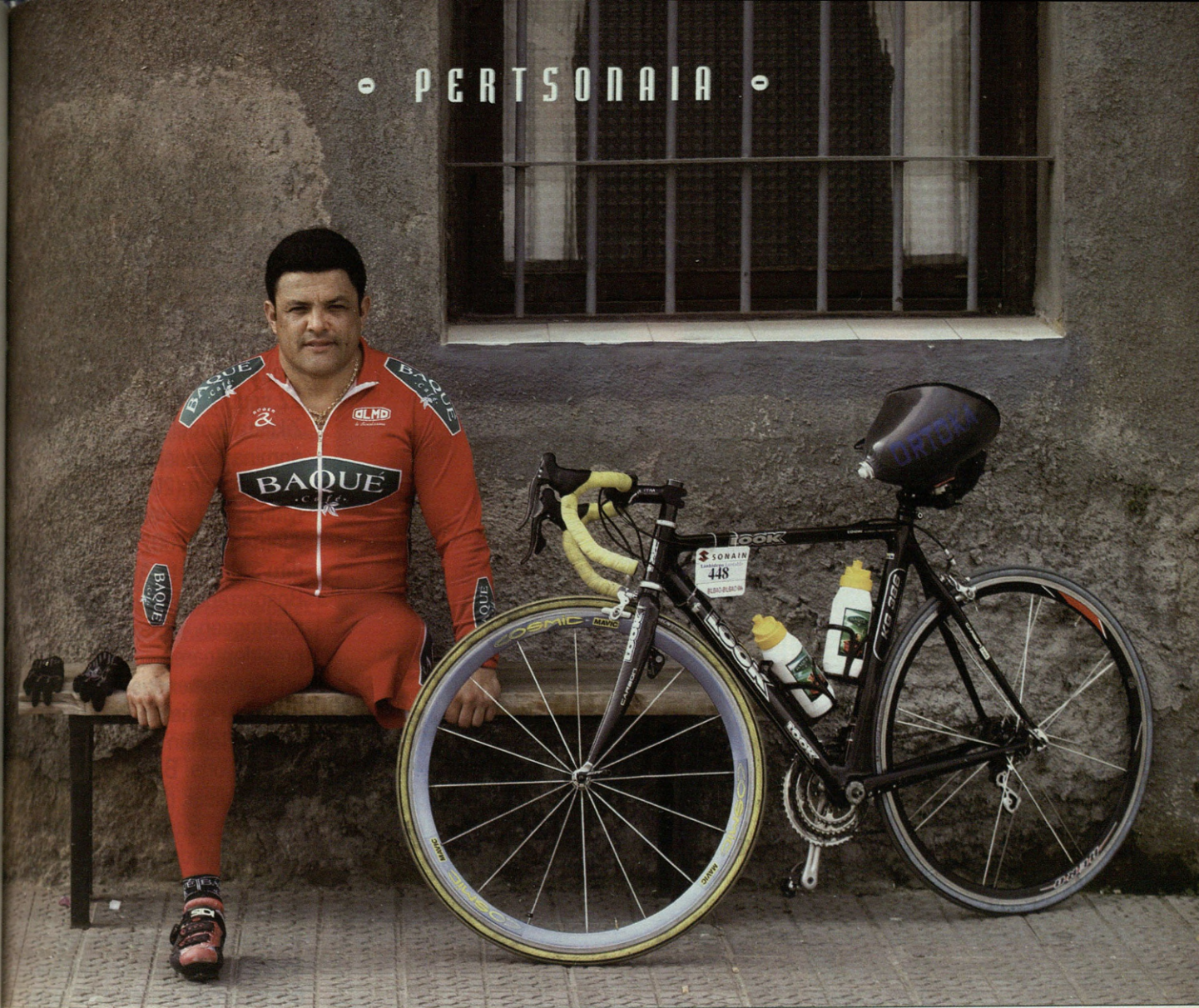
“Ez ditut lagunak berriz armekin ikusi nahi”

Osagai asko dira klabeak prozesu luze honetan eta izango da hariari jarraitzeko denborarik. Euskal Herriaren ondoren Irlanda da bizitzen ari garen prozesu honetan ia gehien entzuten den herrialdea. Hango esperientzia funtsezkoa izan ei da gauden uneraino iristeko. Kazetari honek Ostiral Santuko Akordioen ondorengo lehen hauteskundeak bertatik bertara bizi izan zituen Ipar Irlandan eta Sinn Feineko militante bati barrutik ateratako esaldia iltzatu zitzaion urdailaren barrenean. Ezagun hori ere zenbait urtez espetxean izandakoa zen.

Hauteskunde eguna zen eta Sinn Feineko militante eta laguntzaileek zenbait herritar etxeetatik hauteskontzietara laguntzen zituzten beren autokin, bestela bazen batzuk etxean geratzearen arriskua-eta. Kalean baziren prozesua zalantzan jarri eta abstentzioa bultzatzen zuten kartel batzuk, Republican Sinn Fein alderdiak sinatzen zituen, iraganean mugimendu errepublikarrean izandako zatiketa txiki baten ondorioa zen. “Zer indar dute?”, galdetu nion lagunari. “Txikia —erantzun zidan—, jende jatorra da eta gauza askotan nahikoa ados nago haiekin”. Eta nik, “baina abstentzioa eskatzen dute gaurko, eta zu Sinn Fein laguntzen ari zara jendea zure autoan bozkatzera eramanez”. Eta haren erantzuna: “Bai, ez ditut lagunak berriz armekin ikusi nahi”. ■

Nafarroari begira, UPN

Gobernutik kanporatzea eta gainerako indarrek Nafarroako gidaritzaren instituzionalaren lidergoa hartzea funtsezkoa izango da

Victor Hugo Marquez

Txapeldunaren handitasuna

Venezuelan jaioa Bilbon bizi da. Ziklista da. Olinpikoa. 'Paraolimpikoa', gizarte honen begietara. Hanka bat galdu zuen gazterik, moto-istripuan eta goi-mailako kirol ibilbidea osatua du harrezkero. Europako eta Munduko txapelketak. Sidney eta Atenasko olinpiadak.

Urrezko dominak eta diplomak. Erabateko kirolaria, gizarteak bigarren mailara zokoratu duena. Ikusezin duen zango-atalari begira igaro ohi dira oinezkoak haren ondotik. Preseski, eskas duen atalari ematen diogu arreta eta, zeharo itsu, Victor Hugo Marquez txapeldunaren handitasuna ikusteko modurik ez dugu.

MIEL ANGEL ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Nortasun agiria

Victor Hugo Marquez (Tovar, Venezuela, 1966). Hogeita bat urte zituen moto-istripua gertatu zenean. Makuluen gainean hasi zen korrika. Atleta. Maratoiak egina da Kuban eta Puerto Ricon, baina New Yorkekoa du maiteen: "5 ordu, 20 minutu eta 22 segundo. Marka ezarri nuen". Ziklista txapelduna. Urrezko domina Txekiako Munduko Txapelketan (2003). Bosgarren, Munduko Txapelketan, Alemanian (2002). Olinpiadak ditu Sidney eta Atenas. Bosgarrena da munduko rankingean. Venezuelako presidentearen errekonozimendua jaso du, eta Fair Play sariaren jabe da. Euskal Herrian da orain dela bi urtetik hona. Bilbon bizi da eta laguntzaileak ditu Saiatuz fundazioa, Baque etxea, eta Venezuelan duen familia: andrea eta bi semeak. Getxoko Errendimendu Handiko eta Kirol Teknikazio Zentroan ari da ikasten. Pekingo Olinpiadetara begira ari da entrenatzen ziklista olinpiko eta txapelduna.

«Emaizarik gabe ez dago politikariarekin hitz egiterik»

Hogeita bat urte zenituen moto-istripua izan zenuenean. Hanka bat galdu zenuen. Gaur egun, ziklista zara, olinpikoa, edo 'paralimpikoa', gizarte honek horrela izendatzea gaizki asmatu duenez.

Hogeita bat urte. 1989an gertatu zen. Istripua tragedia bat izan zen, baina poz handiak ekarri dizkio nire familiari. Handi egin naute, famatu. Neska-lagun batek esaten zidana:

"Fama handiagoa daukat, dirua baino". Berdin esan dezaket nik. Kontua da orain hemen nagoela, nire historia kontatzeko moduan. Hamabost urte dira kirol-ibilbidea hasi nuenetik, eta zoragarria izan da: zailtasunak izan ditut, baina asko ikasi dut oztopoetatik ere. Hasieran dena zen frustrazioa. Dena zigorra iruditzen zitzaidan, bakarrik uzten nindutela,

aterik ez zidatela zabalitzen...
egun gogorrek izan ziren.

Hazi egin da istripu izan zuen Victor Hugo Marquez gazte hura.

Hanka neukanean ez nuen eza gutzen minusbalioa duen jendearen mundua. Bada esaera bat: "Inork ez daki zer daukan, galtzen duen arte". Alegia, ez dakigu zer den goseak egotea, goseak egon ez bagara. Jendeak ez daki zer den hotza, kale gorrian lo egin behar izan ez badu. Ez daki zer den giza sentimendua, senideren bat galdu ez badu. Ez daki zer den gaitz larria, seniderik izan ez badu gaixorik luzaro.

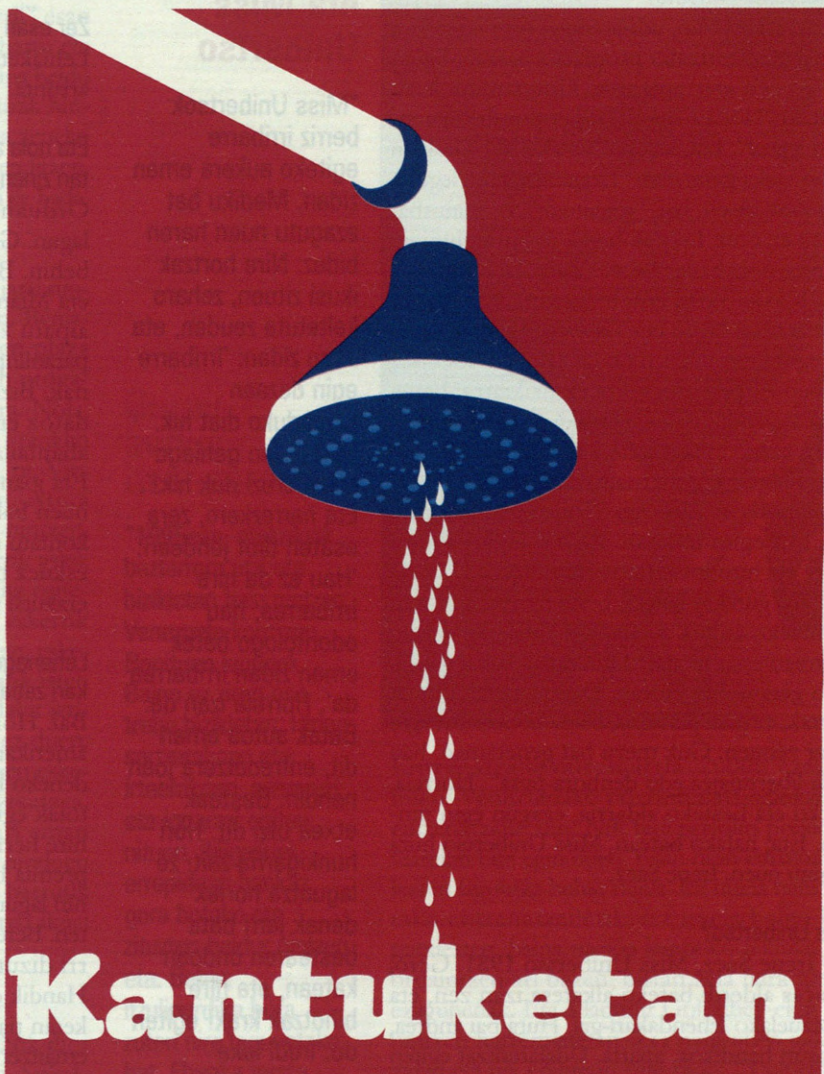
Dugun irakaslerik onena bizitza da, dio euskarazko poema batek.

Ados nago. Arbolak bezalakoak gara: jaio, hazi eta ugaltu egiten gara, fruitu ematen dugu. Baina nik esaten dudana: hain denbora gutxi ematen digu bizitzak—denbora gutxi, zoritxarrez—, jabetzen garenerako berrogeita hamar urte ditugu, gauza asko egin nahi ditugu... baina astirik ez, ordea. Nik, hamar urtean egin ez nuena, eginahalean saiatuta ere, azken bostean egin dut. Eta, diot nik, ze poz nire herriarentzat, Venezuelarentzat, hasiera-hasieratik lagundu izan balidate nire bidean!

Behar besteko laguntzarik ez, diozu.

1991tik 1995era makulu gainean ibili nintzen korrika Venezuelen, maratoiak egiten eta jendeari ohar egiten: "Bagara! Gu ere bizi gara!". Eta gurpil-aulkia inguratu nahian, gainerako minusbaliatuek gurpil-aulkian korritzen zuten eta. Kanguru-lanak ere egin nituen hastapenean, itsuei lasterka laguntzen. Behin, argazki zoragarria egin ziguten, gu apenas konturatu gabe. Ni, beti, gu ere baginela aldarrika. 70 kilometroko ibilaldia egin nuen, Venezuelako errepiderik luzeenean, 4.000 metrotik gora, jendea ohartzazten, gauza asko egiteko gaitasuna genuela hots eginez. Errepide bakartuan balentriak

Getxo, 2006 ko apirila

osteguna 6

Iker Goenaga

Getxo Antzokia
20:00
Gonbidapenez

larunbata 8

**Ken Zazpi +
The Uski's**

Algortako Portu Zaharra
20:00
Doakoa

ostirala 7

Javi P3z Orkestra

Getxo Antzokia
20:00
Gonbidapenez

igandea 9

**Juan Carlos Perez +
Bernardo Atxaga**

Getxo Antzokia
20:00
Teleka: 5€ aurretiko salmenta.
Txarteldegian 6€

Informazioa: 94 431 92 80

Martxoaren 22tik aurrera gonbidapenak Villamonteko Kultur Etxean eta sarrerak BBKren kutxazainetan
Desde el 22 de marzo las invitaciones en el Aula de Cultura de Algorta y las entradas en cajeros BBK

Getxo
UDALA • AYUNTAMIENTO • Euskaraz Zerbitzua

BFA DFB
Euskaraz Zerbitzua

egiteak ez zuela balio konturatu nintzenean, hiriburura joan nintzen, Caracasera.

Eta hiriburuan hobeto?

Esango dizut. Han, udalarentzat egin nuen lan, minusbaliatuentzako programa batean, baina hura ez zen atarramentua. Gogoan dut esan zidatela: "Hor ez zagok bada minusbaliatuentzako legea!". Bai, legea... ez alferrik! Tituluan bertan sailka gintuzten: "Ezgaituentzako legea". Horrelaxe zioen, bai, "ezgaituak"; ez minusbaliatuak ez ezer. Legeak berak ezgaitu gintuen. Horrela, nola bada? Legeak ez zuen bide luzea egin. Kaxan sartu zuten eta kito. Nik, hartu beste zenbait lagun eta Venezuela korritu nuen 115 egunetan. Neu nintzen taldeko lider. Ez nintzen ez psikologo eta ez psikiatra, baina denak zuzendu nituen. Hitzaldiak egin genituen eskola, lizeo, unibertsitate, kartzela, enpresa pribatu, alkatetza, gobernamentu, prentsa, irrati eta telebistetan. Denetan. Horixe izan zen gure lana 115 egun haietan. Zortzi lagun abiatu ginen, eta hiru iritsi. Beste minusbaliatu bat eta biok eta, gurekin batera, beste morroi bat, guri laguntzeko ardura zuena. Eta amaieran delako morroiari esan nion: "Egin duzu, baina gaizki. Asko geratu dira bidean. Denok egiten ditugu okerrak, ez gara perfektu, baina hobeto lan egin behar zenuen. Guk mezu bat generaman, hau ez da libertinajea edo denbora-pasa". Horrela, bateko eta beste aldarria, ezagun egin nintzen. Eta, halako batean, Miss Unibertso hura ezagutu nuen, Irene Saez.

Miss Unibertso?

Bai. Irene Saez, Miss Unibertso 1981. Gero, Caracas alderdi bateko alkatesa izan zen, eta Venezuelako lehendakari-gai. Hura bai andrea, gaitasun handikoa, aparta. Udalarentzat egiten ari nintzen lan hura utzi eta banketxean hasi nintzen, diru kontaketan. Han, harreman estua izan nuen Irenerekin, eta asko lagundu ninduen. Maratoiak korritzen segitu nuen, eta biatloiak egiten hasi nintzen, eta triatloiak... Eta, aurrerago, protesi bila hasi nintzen, Ireneren laguntzarekin. AEBetan bilatu nuen protesia, eta harako bidaia-proiektua ere aurkeztu nion Ireneri. Hark bideratu zuen dena. Eta, egun batean, hots egin zidan: "Victor! Lortu diagu,

Victor Hugo eta Miss Unibertso

"Miss Unibertsok berriz irribarre egiteko aukera eman zidan. Mediki bat ezagutu nuen haren bidez. Nire hortzak ikusi zituen, zeharo kaltetuta zeuden, eta esan zidan: 'Irribarre egin dezaan lagunduko diat nik. Hori baino gehiago ere merezi duk hik!'. Eta harrezkero, zera esaten diot jendeari: 'Hau ez da nire irribarrea, hau odontologo batek eman zidan irribarrea da'. Horrela izan da. Batak autoa eman dit, entrenatzera joan nendin. Besteak etxea utzi dit. Hori hunkigarria zait, ze laguntza horiek denak jarri bata bestearen ondoan katean, eta nire bihotzak krak! egiten du. Irudi luke altzairuzko gerlari garela, baina gizaki huts gara. Mendiaren bestaldera joan zer ote dugun ikustera... eta ez dugu ezer".

dirua zeukaagut!". 14.000 dolar eman zizkidan Irenek. Baina AEBetara ailegatu nintzenean... protesia ez zen protesia.

Zer esan nahi duzu, "protesia ez zen protesia"? Lehiaketa egiteko protesia behar nuen nik, ez arrunta.

Eta nola atera zinen ataka gaitzo hartatik? AEBetan zinen ordurako.

Orduan ere, betiko Jainko hori izan nuen lagun. Gizon batek entrenatzen ikusi ninduen behin. Batzorde paraolimpiarreko kidea zen, eta Miami Unibertsitateko lan-mintegi bat aipatu zidan. "Etortzekoak dira txapeldun paraolimpikoak, 92an Bartzelonan lehiatu zirenak. Bizikletan nola ibili erakustaldia egitera datoz eta ziklistekin hitz egitera. Protesien abantailak ere aztertuko dituzte mintegian". Eta joan nintzen. Neu izan nintzen korri egin nuen bakarra! Kar, kar, kar! Eta nire historia kontatu nien. Ingelesik batere ez nekien, baina eskuez baliatu nintzen. Eta nire curriculumak erakutsi nien.

Lehenago erakutsi dizkidazu argazki eta egunkari zatiak?

Bai. Horiek inguratzen saiatu naiz beti. Eta amerikar haiek: "Nola liteke morroi hau joan deneko bost urtean makuluetan ibiltzea maratoiak egiten!". Hau ere galdetu zidaten: "Eta hire herriak ez al dik laguntzen?". "Ez, beste premia batzuk ditiztek. Ez ziek ardura!". Eta niri laguntzea erabaki zuten. Protesia egin zidaten. Berehalaxe erakutsiko dizut, motxilan ekarri dizut eta... Horrela hasi zen nire bidea. Handik egun batzuetara nazio mailako txapelketan parte hartu nuen, AEBetan. Eta hango emaitzen ondorioz, Venezuelaren izenean Sidneyra joateko sailkatzea lortu nuen, bai atletismoan eta bai ziklismoan.

AEBetan bakardadea da sentimendurik zabalduena. Zuk izan zenuen herrialde arrotzean zeinek lagundu.

Zaudel! Behin, txartela hartu nuen Miami Filadelfiara joateko, ziklismo-jaialdi bat aitzakia. Sidneyko olinpiadetara joateko laguntza behar nuen: bizikletak eta materiala behar nituen...

Emakume batek erosi zidan Filadelfiarako hegazkin-txartela. Izan zen gizon bat, ni Filadelfiara eramateko asmoa zuena; gero ezina gertatu zitzaion eta, orduan, nik, zerura begiratu eta "Jauna!, zurekin joan eta zurekin etorri!" esan eta joan nintzen Filadelfiara. Motxila hartu eta gatzal! Ez nekien granorik ingelesez, baina heldu nintzen. 42 dolar neuzkan. 20, aireportutik hiri-erdialdera joaten gastatu nituen. Jaialdia zeneko lekura heldu, sartu, eta ez nuen ezer ententitzen. Ez nuen ezer lortu, lezio handi bat ikasi ez bada.

Zer ikasi zenuen, jakin baliteke?

Igande goizean goizago, plaza batean jarri nintzen, bularkiak eta saltxitxa haiek jaten. Benjamin Franklinen monumentua zegoen plaza hartan. Inguruan, Abraham Lincolnen oroitarria. Eta eskola etorri zitzaidan gogora. Nola, historia unibertsala ikasten genuenean Franklin eta Lincoln azaltzen zitzaizkigun. Eta, ni, Victor Hugo, haien omenezko plazan. Atera bularkiak eta saltxitxak, eta jaten hasi nintzen, Jaungoikoari eskerrak emanez: "Eskerrik asko, Jauna, hona ekartzegatik, ingelesez hitz egiteko gaitasunik gabe, bakarrik... baina eskerrik asko hala ere!". Eta, momentu horretan, esker-rroneko horretan, espiritua nire baitatik irten zen, eta neure burua ikusi nuen. Ez dakit jendeak sinesten duen, federik duen ala ez duen. Baina horixe bizi nuen: ez dakit izan zen esker-rrona, edo neukan apurra ez mespretxatzea, nire lagunak eman zidan ogi-puskari eman nion balioak, edo Filadelfiara eraman ninduen erabakimenak, edo zer... baina arima barrutik kanpora irten zitzaidan eta neure burua ikusi nuen, bularkia eta saltxitxak jaten.

Bejondeizula.

Jendea oparo bizi da, abundantzian. Nik diot zaborrontzirako egiten duela janaria. Sukaldean egin, zer edo zer jan eta janari-hondar pila botatzen du zaborretara. Latinoamerikan ez, han jende asko bizi da behar gorrian. Gure amak erakutsi zidan sukaldean hasten dela ekonomia. Kar, kar, kar...

Zeure burua bularkia eta saltxitxa jaten ikustea, venezuelarra Filadelfian, Franklin eta Lincoln inguruan...

Harrezkero, elizako jende askorekin hitz egin dut orduko hartaz, eta denek aitortzen didate: "Gutxik du ahalmen hori, gorputza eta arima bereiztekoa, baina zu horietako bat zara. Inork ez dizu erakutsi, zeuk ikasi duzu, zeure ustea sendoa delako". Nik badakit gehiago bizi naizela mundu espirituzkoan, materialean baino. Mundu materiala krudela da, latza. Kate galanta.

Pertsona bat giltzarri begitantzen zait zure ibilian: Vladimir Goloubev.

Gurpil-aulkian itzulipurdika

"1995ean, makuluak baztertera utzi eta bizikletan hasi nintzen, Venezuela korritzen. Banituen lagunak. Baina ez ziren oso trebe bizikletan. Hirian sartzerakoan eta irteerakoan, jaitzarazi eta igoarazi egiten nituen, ibilgailuek errepidean hankaz gora botako ote zituzten beldur nintzen eta. Behin, itzulipurdika bota zuten nire lagunetako bat. Ehunka puntu eman zizkieten. Gurpil-aulkian zihoan, baina ez zekien behar bezala maneiatzen eta, behin, aldapa behera batean, kontrola galdu, errepidetik irten eta karro batek gainetik pasa zuen. Ez zuen hil, hala ere, eta gaitz erdi!".

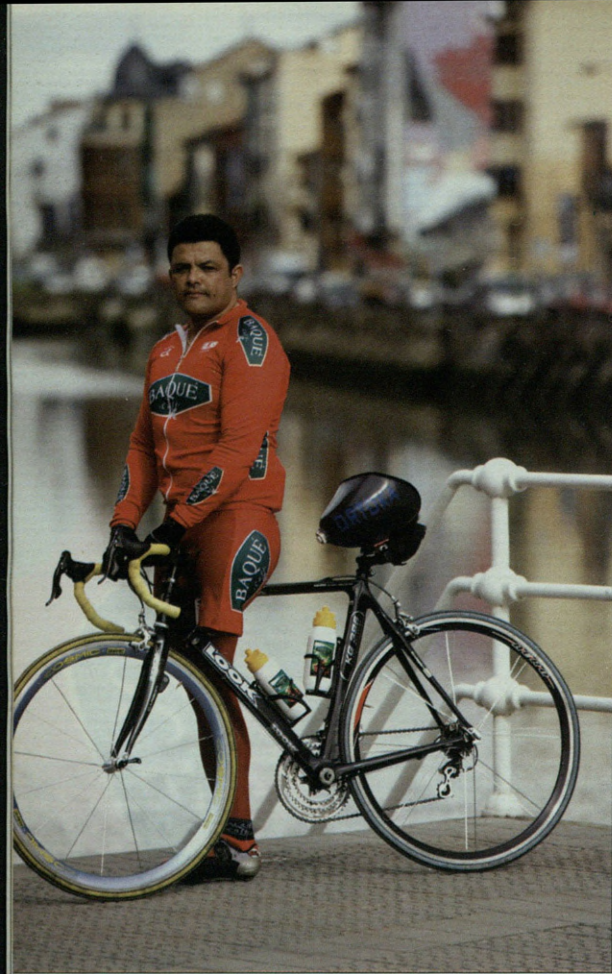
Entrenatzaile miresgarria. 2000n ezagutu nuen. Venezuelako txirrindulari-selekzioko entrenatzaile zen. Nik federazioko presidentarekin hitz egin nuen. Esan nion entrenatzailearen laguntza behar nuela. Ez nuela nahi bertako entrenatzailearik. Ez nuela haien lana gutxiesten, baina nazioa kanpoko tekniko bati ordaintzen ari bazen, bistan zela hark zituela ezagupenak. Eta Vladimir Goloubev-ekin jarri nintzen harremanetan. Zer nahi nuen galdetu zidan eta nik erantzun egin nion: "Txapelduna izan nahi dut. Badakit ahal dudana!". Eta lagundu zidan, bai horixe. Ordurako, hamargarren egina nengoen Sidney.

Sidneyra joan ahal izateko, maila eman behar-ko zenuen...

Bai. 98tik 2000ra, AEBetan nintzela, bertako latinoek lagundu zidaten: haiei esker joan ahal izan nintzen Sidneyra lehiatzera. Bi urte horietan, neure kasa eta bakarrik, ezingo nukeen. AEBetako latindar haiek lagunduta, bai. AEBetan lehiatu nintzen. Floridan, AEBetako txapelketa irabazi nuen, 1998an. Urte hartan bertan, Sidneyra joateko sailkatu nintzen, Colorado Spring'sen jokatu zen Munduko Txapelketan. Horiek eta beste lorten batzuei esker joan nintzen Sidneyra.

Venezuelaren izenean, betiere.

Bai. Venezuelaren izenean, huraxe da eta nire herria. Sidneyra joan baino lehen, harre-

ra egin zigun Chavez presidenteak. Esan zidan: "AEBetan bizi izan zara urte hauetan baina itzul zaitez Venezuelara, hauxe da zure aberria! Hemen behar zaitugu!". Eta nik: "Baina nola itzuliko naiz, presidente, hemen ez gaituzte eta aintzat hartzen. Errendimendu handiko zentroak ez digu kasurik egiten. Ez dago bekarik ez ezer. Bere burua zuritze-ko daude bulego eta zerbitzuak, beste ezertarako ez. Mailarik ez dago hemen eta, aldiz, ni nagoen lekuan bai". Chavezek: "Ekarri Sidneytik dominaren bat!". "Ikusiko dugu hori. Domina, zorte kontua ere bada. Dena dela, domina irabazteko maila behar da, eta hemen ez dago". Eta Chavezek: "Eredu zarete gure aberriarentzat. Victor Hugo, zeu zaitut taldearen burua: zehaztu zeuen premiak, eta jakinarazi niri. Orain arteko okerrak zuzentzeko aginduko dut. Venezuela minusbaliatua! Minusbaliatuak gara gu denok! Ez dugu ezer egin zuen alde". Hark agindu bai, baina haren esanak beteko dituenik ez dago Venezuelen. Eta neure buruari esan niona: "Hemen, emaitzak behar ditiat. Emaitzarik gabe ez zagok politikariarekin hitz egiterik".

Bilbo-Andeak

"Saiatuz fundazioaren gonbita jasota etorri nintzen Bilbora. 2001ean bertako Biran parte hartu nuen eta orduantxe izan nintzen lehenbiziko aldiz hemen. Bilbo gustatu zitzaidan. Burgos, Iruñea, Galizia eta Madril ere ezagutzen nituen, baina denetan Bilbo gustatu zitzaidan gehien. Hiri industriala izana, biziberritzen ari zen erabat, ibaia garbitzeko proiektuak-eta. 'Ahal dudan neurrian, parte hartu nahi diat hiri honen biziberritze lanetan', esan nion neure buruari. Itxia omen zen hemengo jendea. Niri ez zait iruditzen. Gustatzen zait Bilbo. Hegazkinetik ikusten den ibarra. Dena mendi artean, nire jaioterrian bezala, Tovarren, Meridako estatuan, Andeetan".

Han aurrera egiterik ez zenuelako etorri zinen hona, beraz.

Hamabost urte daramatzat bizikletan eta azken bost urtean jaso dut uzta, Vladimir Goloubevekin hasi nintzenetik. Zorionekoa ni! Maisu aparta izan zen. Errusiarra. Diziplinatuak dira, eta erruz entrenatzen dira. Eta, egiatan, helburuak lortzeko diziplinatua izan beharra dago. Gure lehenengo urtean, 2001ean, urrezko domina irabazi nuen Txekiako Europako Txapelketan. 2002an, Alemanian, bosgarren izan nintzen Munduko Txapelketan, baina bederatzi egun egin nituen bizikletarik gabe, iritsi zain. Eta, hala ere, bosgarren. 2003an, Txekiako Munduko Txapelketan, urrea. 2004an, hirugarren izan nintzen Atenasen. Karrera handienak dira horiek, jakina.

Bilbon zaitugu orain...

Ezin nuen Venezuelan segitu. Karrerak urri dira. Gainera, han, beti tar, tar, tar ari dira. Berriketa hutsa. Caracaseko alkatea prest da beti nire ondoan argazkia egiteko! "Laguntzen ari gara! Aurrera ari gara!". Eta, argazkian, alkatea, batetik, eta haren laguntzailea, bestetik; eta ni, laguntzailearen atzean, eskale banintz bezala. Azkenean, esan niona: "Faborrez, ez. Herriaren kondekorazio handiena eman behar badidazue, emadazue behar bezala. Diruz lagundu behar badidazue, lagundu hileru diru-saria eman. Nik ezin dut eskan ibili, ez daukat astirik. Egin behar dudana egin behar dut: bizikletan ibili, entrenatu, korritu. Txapelduna naiz, ala ez naiz?". Horixe esan nien.

Txapeldunaren curriculum duzu, bistan da.

Baina hasiera-hasieran egin nituen urratsak egiten ari nintzela konturatu nintzen: "Nahikoa diat. Nik ez diat atzera egiteko asmorik. Karrera utzi behar baldin badiat, utzi egingo diat. Politia izan duk, baina kito. Errespetua zor zaidak eta horretan ez zioat inori barkatuko. Aurrera egingo diat nire karrerarekin behar den bezala, edo bertan behera utziko diat". Eta familiarrekin hitz egin nuen, andre eta semeekin, eta esan nuen: "Banoa. Banoa. Banoa!". Eta Bilbora etorri nintzen, isilik etorri ere. Eta borrokan hasi nintzen. Hemen, bertako Saiatuz fundazioak laguntzen dit, asko! Eta Baque etxeko Maria andreak. Getxoko errendimendu handiko eskolan ere tekniko ikasten ari naiz, eta pozik nago. Venezuelan ez bezala da hemen. ■

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DANOI II

Hanka bat galdu eta
hartaz beldurtzea,
izan daiteke justu
zena makurtzea.
Zuk gaingitu zenuen
bidegurutzea
erakutsiz posible
dela itzultzea,
ate itxia zena
giltza bihurtzea

Aitor Mendiluze

Lasterketa Herrikoien Euskal Herriko Zirkuitua

Euskal kirolarien topaleku izan nahi du, baina batez ere kirola lagun artean egitea gustatzen zaien topaleku. Asmo horrekin antolatu dute aurten lehenengoz Lasterketa Herrikoien Euskal Herriko Zirkuitua. Hainbat udalek lagunduta, 6 lasterketaz osaturiko zirkuitua sortu da aurten Euskal Herrian. Parte hartzen dutenek zazpi probintziak bisitatuko dituzte.

AINHOA LENDINEZ

LEHEN ALDIZ Euskaldunon Egunkariak antolatu zuen Euskal Herriko Lasterketa Herrikoien Txapelketa. 2000tik 2002ra hiru aldiz antolatu zuen Euskal Herriko bost hiriburu –Donostia, Baiona, Bilbo, Gasteiz eta Iruñea– lotzen zituen lasterketa zirkuitua. Aurten, beste ekimen batek hartu dio lekukoa: Euskal Herriko Herri Lasterketen Zirkuituak. Urtarrilaren 22an Betelun (Nafarroa) jarri zen martxan, eta heldu den azaroaren 4an amaituko da, Orion (Gipuzkoa). Sei proba izango dira orotara.

Urtean zehar hainbat udaletan izaten dira lasterketa herrikoiak eta jende andanak hartzen du parte horietan. Kirolari profesionalentzat ez ezik, lagun artean kirola egitea gustuko dutenentzat ere proposak dira herri lasterketak. Udal bakoitzak erabakitzen eta hautatzen ditu lasterketaren luzera eta ibilbidea. Hala ere, hiri barruan izaten dira gehienak, asfaltozko zoruan eta gehienetan 5 eta 25 km artekoak. Herri lasterketetan herriar orok har dezake parte eta antolatzaileek oso kontuan hartzen dute hori.

Baina argibide gehiagoren bila Juanjo Martinezengana jo

MAILLOPE ALDIZKARIA

Herriz herri antxintxika

dugu, Lasterketa Herrikoien Euskal Herriko Zirkuituko antolatzailearengana, alegia. Euskal Autonomia Erkidegotik harago, Nafarroa eta Iparraldea ere bateratu dituzte proiektu honetan eta izena bera dugu horren adibide. Juanjok esan digu Gipuzkoan, Bizkaian eta Araban baino askoz ere zailagoa izan dela Iparraldeko eta Nafarroako atletismo antolatzaile eta buruak proiektura ekartzeko: "Iparraldean hizkuntza bera ere muga izan dugu. Baina Euskal Herri osoa hartu nahi izan dugu eta horregatik saiatu gara", gaineratu du.

Nolako harrera izan du ordea euskal korrikalarien artean herri lasterketen zir-

Lasterketen egutegia

Betelu

Araitx Betelu, 8 km
(Urtarrilak 22)

Hendaia

Txingudi, 12.2 km
(Martxoak 12)

Etxauri

Etxauri, 7 km
(Apirilak 2, 11:00)

Gasteiz

Ibilaldiak, 6 km
(Apirilak 9, 11:00)

Basauri

Basauriko Miliak, 9,6 km
(Maiatzak 13, 18:45)

Orio

Orio, 10 km
(Azaroak 4, 17:00)

2006ko apirilaren 2a

ARGIA

15

● Lasterketa Herrikoien Euskal Herriko Zirkuitua

kuituak? Zenbat jende eman du izena lehen urte honetan? Juanjoren arabera, aurtengoa lehenengo aldia da eta ez du jende askok eman izena, baina ez dira gutxi ere. Aurten 30' bat lagun daude, eta horien artean oso neska gutxi. Hori horrela izango zela aurreikusi zuten nola-bait, eta jendea erakartzeko hainbat faktore eta pizgarri hartu dituzte kontuan. Lasterketak ez dira oso luzeak, 12 km ditu luzeenak eta ibilbideak ere ez dira malkartsuak. Gainera, antolatzaileak berak azaldu digu sailkapen orokorrean parte hartzeko ez direla zirkuituko 6 lasterketak egin behar, nahikoa da 5 egitea diru-sariak lortzeko lehian sartzeko, eta 4 egiten dituzten korrikalari guztiak sailkapenean sartuko dira. Elastiko bat ere oparitzen zaie gainera.

www.herrikrossa.com, informazio guztia eskura

Herri lasterketen zirkuituko antolatzaileek webgune bat jarri dute martxan Euskal Herrian izaten diren herri lasterketa guztiei buruzko informazioa paratzeko. Euskal Herriko zirkuituaren gaineko datuak ez ezik, gainerako herri lasterketena ere jaso dute bertan. Sailkapenak, lasterketa berriei buruzko informazioa, izena

emateko atala, entrenamendu saioak egiteko irizpideak eta korrikalarientzako gomendioak. Hori eta askoz ere gehiago.

Herrikoia, baina lehia puntu politarekin

Zirkuituak araudi sinplea du eta lau maila lehia-tuko dira: maila nagusia, beteranoak (A), beteranoak (B) eta beteranoak (C). Irabazlea erabakitzeke lasterketa bakoitzeko sailkapena batuko da, eta kopuru txikiena duena izango da txapelduna. Sei lasterketak osatuko dute zirkuitua baina sailkapena osatzeko bost lasterketaren emaitzak hartuko dira kontuan.

Herrikoia izanagatik, ordea, ez dugu ahaztu behar herri lasterketak kirol ekintzak direla, eta horrek, ezinbestean, prestatzea eskatzen duela parte hartu eta jardueraz gozatu ahal izateko. Hain zuzen ere, aditu eta kirol-sendagile askorentzat gai hori kezka bide bihurtu da azken aldian. Izan ere, makina bat saiotan gertatu da inoiz korrika egin ez duen jendeak, aurretik inolako informaziorik jaso gabe, lasterketa batean parte hartu eta arazoak izatea. Lesioak, gaixotasunak eta bestelako ondorioak ezjakintasunak eragiten ditu askotan, eta horien aurrean, informatzea eta behar bezala prestatzea da irtenbidea. ■

Juanjo Martinez, Lasterketa Herrikoien Zirkuituko antolatzailea

"Atletismoa kirol herrikoiena da, baina ez du inolako ekimen bateratzailerik"

Gizon nekaezina da Juanjo. Ordu erdi inguruko elkarrizketan hainbat aldiz jo du bere sakelakoak. 26 urte daramatza atletismoan. Antxintxika aritzen da, baina horrezaz gain, orduak igarotzen ditu gazte eta helduei prestatzen laguntzen. Euskal Herriko Zirkuitua sortzea amets zaila zela esan digu, baina ez ezin gauzatzukoa.

Noiz jaio zen Euskal Herriko Herri Lasterketen zirkuitua sortzeko ideia?

Hasieran, herri lasterketei buruzko informazioa jasotzeko web orri bat sortzeko ideia sortu zen. Orain bi urte, senior azpiko Euskadiko hautatzaile Juanjo Juliok orri bat sortzeko eskatu zidan. Baina ez nuen bideragarria ikusten eta aurreragorako utzi genuen. Hala ere, Juanjok ez zuen etsi eta azkenean, ekin egin nion. Orion herri lasterketa bat antolatu nahi zuten eta hango berri jasotzeko aitzakiarekin jarri genuen abian www.herrikrossa.com webgunea. Ondoren, joan den urtean, aspaldiko amets bati heldu nion, Euskal Herriko Herri Lasterketen Zirkuitua osatzeari, alegia.

Nolako prozesua izan da?

Oso zaila izan da eta korapilatsua. Lasterketa bakoitza udal eta federazio jakin batek antolatzen du eta horiekin guztiekin hitz egin eta asmoak bateratu behar izan ditugu. Zaila izan da ezer irabazi gabe herrialde guztiak proiektuan parte hartzeko konbentzitzea. Askotan pentsatu dut dena bertan behera uztea, baina pena ematen dit. Izan ere, atletismoa kirol herrikoiena da, baina beste kirol jarduera askok ez bezala, ez du inolako ekimen bateratzailerik. Esaterako, mendizaleentzat hainbat martxa eta ibilaldi izaten dira, kultur eta euskara arloko hainbat jaialdi eta ekimen ere badira. Baina atletismoa federazio eta udal bakoitzak bere kontura antolatzen du. Babesle eta laguntzaileak lortzea ere ikaragarri kostatu zaigu, euskal produktuak saltzea zaila delako.

Zeintzuk dira datozen urteetarako erronkak?

Ahal den neurrian puntuetan hobariak eman nahi ditugu. Gainera, prezioa merkatu eta aurtengo edizioak ordaindu dutenaren zati bat itzuli nahi diegu, parte-hartzea indartzeko. Gure helburu nagusia bikoitza da, 70 bat korrikalari bildu eta zirkuitua doakoa izatea. Etorkizunean, Lasterketa Herrikoien Euskal Herriko Zirkuitua proba garrantzitsua izatea da antolatzaileon helburua, euskal atletismoaren bilgune izatea, alegia.

... ETA GISOLA, 2006. HARTAN, ETA
TREGUHARRIA REN
GÂINEAN, MUNDU BERRIA ERAKITZEN
HASI ZIREN ...

Rosa Martín Salazar

EHUKO IRAKASLEA ETA IKUS-ENTZUNEZKOETAN ADITUA

Juan Josek eta Jonathanek telebistan agertu nahi dute

Goiz altxatu da gaur Juan Jose, seiak alde-
ra. Gero txirrindua hartu, eta kargatuta
datorkion egunari aurea hartzearen,
inoiz baino txango luzeagoa egin du.
Etxean bapo gosalduta du, eta zortzietara-
rako badago bulegoan. Hantxe aurkitu ditu,
berarentzat propio prestatuta, egunkari guztiek
esandakoaren laburpena, irratietako lehen
albistegietako titularrak eta Txilera egindako
bidaiaren DVDa. Kabineteko buruak gaurko
egitaraua gogoratu dio: ohi bezain estu ibiliko
dira, baina gaur Madrillgo telebistan duen agerraldia
dute zeregin nagusi. Ez du oso gustuko
haraino joatea, baina entzute handiko lau kazeta-
rik egingo dioten elkarrizketak
merezi du. Kontu askori eman
diote errebasoa: kazetari horiek
beste pertsonaiekin izan duten
jokabidea, gure gaiaz erakutsi
duten jarrera, egingo bide dituz-
ten galdera maltzurak... eta
amaieran, argi utzi behar dituen
ideiak berretsi dituzte.

Jonathanek ere goiz jaiki
behar izan du, hamarrak izango
ziren gutxienez. Baina gaurkoa
egun berezia da. Telebistara joan
behar du, eta burua inoiz baino
hobeto eraman nahi du. Donut
pare bat irentsi ondoren, bere
kolegaren izekoaren ileapainde-
girantz abiatu da, oraingoan
dohainik egingo dio kristoren
orrazkera. Gomina kilo laurde-
nak eta 20 zentimetroko gando-
rrak erronkari eusteko prest
dagoela jakinarazi diote Jonathani.
Bere erredaktoreak bidalitako taxira igo
denean, errege sentitu da.

Arratsaldeko seiak dira telebistako makilaje
gela batetan sua piztu denean. Ez da gauza han-
dia izan, baina bai Juan Jose eta Jonathan gela
bakarrean sartzeko adinakoa. Juan Jose tipo atse-
gina da eta gaztea agurtu nahi izan du: "*qué pasa,
chaval*". Jonathanek, "*aquí...*". Ezaguna egin zaio
gorbatadun horren aurpegia. "*Oye, yo a ti te he visto
en la tele*" ausartu da, eta esan ahala, bera ere gaur
telebistan agertuko dela konturatu da. Oilartu
egin da eta tenteago jarri zaio buruko. Ispiluan
duten irudiari zeharka begiratzuz eman dituzte

GAIZKA IROZ

hurrengo minutuak. Juan Josek, gelatik ateratzeko orduan, bostekoa eman dio gazteari, eta Jonathanek konplitu nahi izan du: "*a triunfar, tío*".

Zortzietan hasi da Juan Joserren agerraldia. Ordu erdiz lasai eta erabateko segurtasunez erantzun du. Komunikazio arduradunak zoriondu egin du, bikain egon dela, eta esateko guztia esan duela.

Ikus-entzuleen datuak errebasatu ditu Juan Josek hurrengo goizean. Bere elkarrizketak ia %10a lortu zuen. Jonathanen agerraldiak % 20a, eta segur aski, gainerako telebista guztietan errepikatuko dute datozen egunotan.

Bitartean, Italiako telebista publikoan beste ordu erdiz mintzatu behar zen presidenteak "ezkerreko erradikala" eta "biolentoa" deitu dio aurrean duen kazetariari. Komunikabideekin eta kazetariekin tratatzen ez dakien politikoa dela aurpegiratu dio RAI-UNOk *Mezzo'ora* saio-ko kazetariak. Nori eta estetika ebakuntza gehien jasan duen politikariari. Eta orduan, Silvio aukitit altxatu, zimurrik gabeko esku biguna luzatu dio elkarrizketa egileari eta platotik ihes egin du. Silvio ez du jada telebistan agertu nahi. Esateko gehiegi dauka.

Ia une berean, Uruguai-ko *Desafío al corazón* lehiaketan agertu nahi dutenak ere badira. Ospitale batetako berogailuak lortzearen, Río Negro herriko

biztanle guztiak desafioari aurre egiteko prest. Lokomotora erraldoi batetik tiraka hasi diren berrehun lagun artean, zazpi hilda suertatu—suertatu...— dira eta beste pilo bat hankamotz edo besobakar. Orain, Uruguai-koan ezezik, munduko telebistarik gehientsuenetan erakutsiko dira lehiakideok. Ikus-entzuleen marka guztiak apurtu ditu lehiaketak. Badakite zer egin telebista-programatzailerek.

Telebistan agertu nahi. Agertu nahi. Hamaika ikusteko jaiok ginen, baina begi inozoen aurrean azaldu zaigu gabardinarik gabeko erakutsi zale zikina. Ankerria. ■

Italiako telebista publikoan ordu
erdiz mintzatu behar zen presidenteak
'ezkerreko erradikala' eta 'biolentoa'
deitu dio aurrean duen kazetariari.
Komunikabideekin eta kazetariekin
tratatzeko ez dakien politikoa dela
aurpegiratu dio RAI-UNOk
Mezzo'ora saio-ko kazetariak.
Nori eta estetika ebakuntza gehien
jasan duen politikariari

Xabier Oleaga

KAZETARIA

Egunkaria kasua, hiru urte geroago

Hemengo komunikabide bateko kazetariak joan ziren, orain dela denbora bat, Rodríguez Zapatero presidenteari elkarrizketa egitera. Galderen artean *Euskaldunon Egunkaria* kasuari buruz itaundu zioten. Presidente, harrituta. Elkarrizketaren ondorengo solasaldi lasaian kazetariak galdetu zien ea zertara zetozen *Egunkaria*ri buruzkoak, bere aholkulariek ez ziotela balizko aztergaien artean aipatu ere egin.

Hemengo kazetariak kasuaren berezitasunak azaldu zizkieten eta presidenteak guztiari buruz ezjakinaren jarrera ageri zuen. Alegia, ez bakarrik *Egunkaria* kasua ez dagoela presidentearen agendan, baizik eta *Egunkaria* kasurik, kasu berezi bezala, ez dagoela Espainiako presidentearentzat.

Euskal Herriatik Madrilera distantzia handia dago. Batzuentzat historiaren kontrakoa emango balu ere, gero eta handiagoa.

Donostian izan ziren aurrekaririk gabeko manifestazio erraldoiek, *Egunkaria*ren aurkako operazioak hemen ekarri zuen aztoramendu kultural, sozial, politiko eta instituzionala, Franco hil ondorengo garaietatik parerik gabea, ez dago Euskal Herriatik kanpoko memorian, beraz agendetan.

Hemen bertan ere, duela asko gertatuta bezala hartzen da, edonola ere gairiditutakoa. Agian horregatik ekarri nahi izan dute ARGIAkoek gaia harira, operazio haren hirugarren urteurrena bete berria den honetan, otsailaren 20an hain zuzen ere.

Zuzen ginen *Egunkaria* kasuko prozesatuok aurreikusten genuenean metropolikoentzat kolonietako arazo bat gehiago, besterik ez ginela. Gizakioi txingurriekin gertatzen zaigun bezala, arazo horien multzoan bereizi ezineko bat gehiago besterik ez ginela. Euskal Herrian lortzen genituen elkartasun adierazpen aparten berri Madrilera, hango epaitegi eta erabakiguneetara, ez zirela iristen ustean zuzen ginen.

Zuzen ginen, eta gure ahaleginak Madrilen kokatzen saiatu gara. Baina ez dirudi, oraingoz bederen, nahikoa izan denik. Madrilera joan ginen, Estatuko Diputatuen Kongresura bertara. Bi aldiz joan ginen. Bigarrenean, 2005eko urriaren 19an, hirurogeita bi diputatu eta senadorek *Egunkaria* kasua sobreseitu eta ixteko eskari publikoa egin zuten. Horien artean ETAK jardun armatuari utziko balio elkarrizketa prozesu bat irekitzeko Rodríguez Zapateroren propo-

DANI BLANCO

samenari Parlamentuan "bai" esan zioten alderdi politiko guzti-guztiak zeuden ordezkatura. Ekimen horiek ez dute, ordea, oraingoz oihartzun eragingaririk lortu.

Artean, hemen gaude, 18/98 sumarioaren ibilbide surrealistari beha.

Ez dakit inork etekinik atera diezaiokeen Madrilgo Casa del Campon burutzen ari den espektakulu politikoari. Ez behintzat demokrazian homologatua gurako lukeen sistemak.

Ezta, batez ere, kasuan kateatu dituzten euskal herritarrek. Moncloatik begiratuta ere, deserosoa izan behar du, gutxienez, han gertatzen ari dena.

Baina hor dirau. Eta 18/98 bezala gero etorriko dira espektakulu guztiak, errenkadan, bata bestearen ondoren, *Egunkaria* kasua bera ere bai, garaia iristen zaionean. Artean, hori bai, rutina politiko eta judizialaren gupil gero eta astunagoari, gero eta gera ezinagoari, norbaitek bidean ezpala jartzen ez badio. Eta rutina ezin da hautsi rutinatik kanpoko ekimenik gabe.

Gure kasua epaia burutzeraz iritsi gabe bertan behera geratuko dela entzuten dugu maiz, beti ere ETAren balizko jardun armatuaren amaieraren ondoren. Espekulazioek, fundamente gutxiago edo gehiagoz eginda ere, denentzako balio dezakete, zuzenean nahastuta gaudenontzat izan ezik. Guk ezin ditugu itxaropenak espekulazioetan oinarritu.

Bestalde, beste epaitegi batzuetan ere badu lekua *Egunkaria* kasuak, ez da mugatzen Entzutegi Nazionalera. Tortura salaketak epaitegi arruntetan

jarraitzen dituzte. Horietako bat, Martxelo Otamendirena, Auzitegi Konstituzionalean dago, gainerako ibilbide guztia fundamentuzko jaramonik jaso gabe itxi eta Martxelok aurkeztutako helegitea ikusi zain. Beste guztien kasuak, Xabier Alegria, Iñaki Uribe, Txema Auzmendi eta neurea epaitegi desberdinetan daude, Madrilen eta Donostian, une prozesal desberdinetan. Ezaugarri komuna dute denek: Epaileek oinarritzko tramiteak bete nahi dituzte, NBek ezarritako baldintzak betetzen dituztela itxura emateko, erakunde honek urtero ateratzen duen txostenean Espainiako Erreinua berriro salatu ez dezaten, baina inolako ikerpen taxuzkorik egin gabe.

Hiru urte geroago, horixe da kasuaren egoera. ■

Ez dakit inork etekinik atera diezaiokeen Madrilgo Casa del Campon burutzen ari den espektakulu politikoari. Ez behintzat demokrazian homologatua gurako lukeen sistemak. Ezta, batez ere, kasuan kateatu dituzten euskal herritarrek. Moncloatik begiratuta ere, deserosoa izan behar du, gutxienez, han gertatzen ari dena.

Igor Elortza

BERTSOLARIA

Arzalluz, Pujana, Elkoro eta Jauregi

Iragarria zegoen, eta bai. Iritsi da udaberria. Eta martxoaren azken aurreko astearen zain geundela, negu akabera mamitsua eduki dugu Durangoko Plate-ruenean. *Nondik Gatoz, Non Egongo Gara* izenburupean, ziklo interesgarria gertatu da Xabier Amurizak gidatu duena, Xabier Arzalluz, Juan Jose Pujana, Jose Luis Elkoro eta Ramon Jauregi elkarrizketatuz, hurrenez hurren.

Hasteko, jubilatua patxadaz agertu zitzaigun Arzalluz, jertse beigea jantzita eta berbarako gogoz. Trantsizio garaian EAJ-PNVk egin zezakeen bakarra egin zuela defendatu zuen, jeltzaleen jomuga harantzago ipiniz betiere. Gaurko egoeraz eta otsaileko zurrumurru-giroan, informazio iturri moduan lagunak aipatuz, *zerbait* badatorrela ziurtatu zuen, eta zerbait hori zetorrenarako, abertzaleen batasuna aldarrikatu zuen, Kataluniako Estatutuaren afera adibide, Madrilen aurrean indartsu jokatzeke. Bere alderdiaren egungo buruzagitza bide horretan ikusten duen galdetzean, nahiago izan zuen Ibarretxe planaz hitz egin. Egungo Europan armak gailentzerik ezinezkotzat jo zuen gero; ez ETAk Estatua makurtzerik, ez Estatuak tankeekin euskaldunen borondatea galarazterik. Euskal gatazkaren erro historikoak azpimarratzea ere nahi izan zuen, eta etorkizunari buruz, berriz, alderdi abertzaleak bi izango direla eta abertzaletasunak oro har gora egingo duela iragartzera ausartu zen.

Gorbataz jantzirik egin zigun bisita Pujanak, betaurrekoak lepotik zintzilik zituela, eta paper eta liburu batzuk eskuetan. Espainiako Erregea Gernikako Juntetxera etorri zenean berak Eusko Legebiltzarreko lehendakari lez ekitaldi hura instituzio-

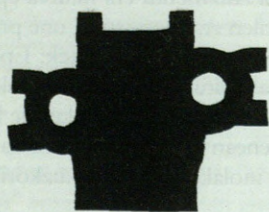

INIGO AZKONA

nalki defendatu zuela argudiatu zuen, parean Amuriza zuela: "Zuek Eusko Gudariak kantatu zenduen, eta bale, ondo!" esanez. EAJ eta EAren arteko banaketa, funtsean, erregionalismoa eta independentismoaren artekoa izan zela esan zigun, eta gaurko egunera etorritik, berak informazio zuzenik ez izanik ere, baietz erantzun zuen. Begi-bistakoa zela *zerbait* laster gertatuko zela. Bazebiltzala zerbaitetan. Baina artean otsaila zen, eta su etenik barik, ez zela beste aurrerapausorik izango iritzi zion. Ez euskaldunen artean eta gutxiago Madrilen. Etorkizun horri begira, birkokatze orokorra eta indar korrelazio berriak iragarri zituen; ez bakarrik abertzaleen artean, baita alderdi espainiarzale eta alderdi abertzaleen arteko bozka trasbaseak ere.

Asteko hiru egun Entzutegi Nazionalean eman eta gero etorri zitzaigun Elkoro, alkandoraren gainetik 18/98+ kamiseta erantzi berri zuela. 1976an, artean alderdirik ez zegoela, Bergarako alkate bezala, foruen berreskuratzea aldarrikatzeko gidatu zuen udaletxeen mugimenduaren berri eman zigun, Martin Villarekin, Adolfo Suarezekin eta Tejero berarekin izandako elkarrizketak barne. Xibertan eta Telesforo Monzonen babesean frankismo osteko lehendabiziko hauteskundearen aurrean indar abertzale guztiak bat eginik agertzeko saioak zelan porrot egin zuen azaldu zigun, minez. Egungo egoeraz esperantza handiz hitz egin zuen, alderdien mahaia oso aurreratua dagoela, eta, izenik ez zuela emango garbi utzi arren, nazioarteko fede-emaileak ere lotuta daudela ziurtatuz. Baina su etena eman arte, esan zigun, jeltzaleak eta sozialistak ez ziren mahaian eseriko. Etorkizunari begira, indar abertzaleen gorakada aurreikusi zuen honek ere, arlo sindi-

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

Iritsi da, bai, udaberria.

Eta iritsiko da uda, udazkena, negua, eta, udaberria berriz. Badirudi gauza batean behintzat ados gaudela ia denok. Konponbidea luzea eta zaila izango da, ze, ailegatu da *noticia*, baina benetako berria iritsiko bada, *zerbait* baino gehiago beharko dugu

kala jarritz adibide, eta ezker abertzalea lehen indar izaterainoko itxaropena agertuz. Letorkizun horretan, ez zuen baztertu ezelako gobernu osaketarik.

Jertse granatez jantzirik eta oso politikari azaldu zitzaigun Jauregi. Euskeraz egin zuen hasieran, etorkizunean, horretan ere akordiorako gaitasuna izango dugun esperantzaz. Gaurko egoeraren aurrean baikor agertu zen: "*Esta vez todo parece diferente*", baina eszeptikotasuna ere defendatu zuen... "*porque yo lo he visto todo y nos han engañado muchas veces*". Sistema judizialari buruz galdetuta, epaileek garaian garaiko testuinguruaren arabera jokatu behar luketela iradoki zuen, Aznarren agintealdian nagusitutako jokabideak oraindik indarrean dirauela aditzera emanez. Espainiako Gobernua *noticiaren* zain zegoela esan zigun gero, *notizia* hori zelan eta zeri baldintzatuta ematen zen zelako benetako gakoa. ETA gelditzean zertaz hitz egingo den galdetuta, bizikidetzeta eta abar aipatu zituen, eta apur bat sakatuta, proiektu guztien gauzatzeko posibilitatea eta EAE erabaki subjektutzat onartzera iritsi zen. Nafarroa eta Ipar Euskal Herria tartean sartzeari eta autodeterminazioari uko egin zien, halere, eta *prozesu dinamiko* zeritzon bat defendatu zuen. Etorkizunean, hautesleek bakearen alde egiten dutenak sarituko dituela iragarri zuen, alderdi abertzaleen eta espainolisten arteko trasbaserik gertagarritzat jo gabe, eta EAJren ordezkari izan litekeen bestelako gobernu akordioren bat, gaur gaurkoz, zientzia fikzioa dela esanez.

Iritsi da, bai, udaberria. Eta iritsiko da uda, udazkena, negua, eta, udaberria berriz. Badirudi gauza batean behintzat ados gaudela ia denok. Konponbidea luzea eta zaila izango da, ze, ailegatu da *noticia*, baina benetako berria iritsiko bada, *zerbait* baino gehiago beharko dugu. ■

TXANDAN
Itxaro Borda

Txoriak bazkatzen

Giottok Asisko Frantsizkoren erretaulako margo handiaren azpian tintatu zituen *predela* delakoetan saildua lagun baten konpainian agertzen da txoriak, batez ere ahateak, asetzen. Koloreak irrealak dira, sepia eta urrearen orekan, dudan bezala. Eta ikusleak bat-batean lotura egiten du margoaren eta gaurko errealitate sozialaren artean.

Eiki, mundua pobrezia eroaten duela, lau haizeetara, goseak, injustiziak, eritasunak. Azken berrogeita hamar urteotan ahantzixea zen gaitzak gure karrikak berriz larrutzen ditu: eskaleak azaltzen dira eta neguan ez baldin bada, urrikia merke dugu. CPEren aurka manifestatzen duten gazteek bizitza aktiboa prekaritate aro luze batekin hastearen beldurra dute. Gobernatzeko gaituzten printzeentzat guztiak noizbehinkakoa behar du, salbu, bistan dena, haien aberasteko posibilitateak: hau betikoa bedi.

Ezagutu dugun moldean antolatutako langileriaaren dolua egin beharko ote da? Ez al daitezke oraino bala Berliner Mauer eroriz geroztik funts gabeko iruditu zaizkigun Marxen azterketa-sareak? Ez ote gara laster sartuko prezeski Giottoren taulak eta Rosa Luxemburg heriotzara bideratu zuten antzeko garaietan?

Txorien bazkatzea debekatua denean. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Cyril Ferez

Frantzia osoa berotu eta Paris bera sutan ezarri duen lege berriaren biktima. CRSak nola ez, borrero. Bertsio ofizialaren arabera, mozkorra, arraila. Bere hordian noraezean, harat-honatan, kasualitatez omen manifestazioaren sabelean erori eta kordea galdu zuena. Bigarren bertsioan argituko ziguten sindikalista zela. Beraz, bazuen motiborik zegoen lekuan egoteko. Hala ere, mozkorrarena eta ondorioz erorikoarena mantentzen zuten. Ez zioten kasurik egin, suhiltzaileek jaso omen zuten bere erorialdiaren ondorioz larriki zauritua. Baina ez ditugu trolebus adardun elektrikoen garaiak bizi, egun edonork ditu irudiak eta hotsak grabatzeko telefonoak sakelan. Bi egun baino ez dira pasa eta Gobernamenduaren inpuniteak Spencer Tunicken argazkietan baino biluztuagoak ditu berarekin. Ohi bezala, gidoilariak huts egin du bertsio ofiziala muntatzeko. Ohi bezala, ikerketa formalari abiada eman diote, Galindo jeneralak Josi eta Joxanen desagerketak eta Zabaltzaren erailketa ikertu zituen antzera. Bitartean gizonak koman jarraitzen du atzera bueltarik gabe. Alain Bessaba izeneko batek ditu Cyril Ferez CRSek ostikatzen zuteneko irudiak. Ez da gehiago behar. Hala ere, badakigu eremu horietan egiak ez duela bere bidea egin dezan ahalbiderik. ■

Ainara Armendariz

BATASUNEKO MAHAI NAZIONALEKO KIDEA

Aukera berria Nafarroarentzat

Itxaropenez eta kezkaz, aukeraz eta arriskuz beteriko momentua bizitzen ari gara Euskal Herrian. Bakea eta demokraziak ekarri ahal duen aldaketa politikoaren aurrean kokatzeko urratsak eman ditu herri honek. Egia bada ere gure Euskal Herri honetan errealitate oso ezberdinak egon badaudela, zalantzarik ez dago Euskal Herriaren etorkizun politikoaren inguruko eztabaida sakona gure lurraldearen eremu ezberdinetan zabaldua dagoela; bai Ipar Euskal Herrian, bai Araba Bizkaia eta Gipuzkoako eremuan, bai Nafarroan ere.

Egun Nafarroan indarrean dagoen estatusa, aitzitik, eztabaida hori, alegia, herri zein herritar gisa ditugun eskubideena eta lurralde zatiketarena behin betiko ixteko 70-80 hamarkadetan antolatu zen. 25 urteren ondoren argi geratu da saiakera horrek porrot egin duela eta Nafarroatik ere etorkizuna erabat irekita ikusten da.

Egoera honetan, markoaren garapenaren bidez urteetan zehar indartu eta oldartu den nafar eskuin espainiar zalea eta inguruan duen sektore ekonomiko eta politikoa urduri dabilza gerta daitekeenaren aurrean; oso ongi dakitelako Nafarroan eta Euskal Herri osoan aldaketa sakonak emanen balira eta demokrazian eta eskubideekiko begirunean oinarritutako egoera berri bat irekiko balitz, orain arte izan dituzten abantaila politiko eta ekonomikoak kolokan egongo lirakeela. Horregatik edozein aldaketa nola edo hala oztopatu nahi dute. PSN, tamalez, eskuin espainiar zalearen jarreratik oso hurbil dabil. Argi dago berriro ere Nafarroa Euskal Herriaren ukazioa eta lurralde zatiketa mantentzeko erabili nahi dutela.

Aldaketaren beharra, ordea, indarrez antzematen den ideia oso zabaldua da. Kontua da norantz bideratu aldaketa politikoa eta zein den helmuga. 2007an hauteskundeak burutuko dira Nafarroan. Hortxe mugarri garrantzitsua daukagu Nafarroako etorkizun hurbilari begira. Pentsa daiteke, egungo egoeran erronka elektoral batek bake eta demokraziarako elkarrizketa dinamika era negatibo batean eragin dezakeela. Eta hala izan daiteke alderdi interesak beste gauza guztien gainetik kokatzen badira. Horregatik arazo handia izan daiteke

MIKEL SAIZ

momentu honetan eztabaida elektoraletan murgiltzea. Orain lehentasuna beste bat delako; behingoz gatazka politikoa konpontze bidean jartzeko prozesu bat ireki dadila eta nafar herritarren parte-hartze aktiboa bermatua izan dadila prozesu horretan, hori izanen baita modu bakarra nafarren eskubideak aitortuak izateko eta egungo estatus politikoa errotik aldatzeko. 2007ko hauteskundeak ikuspegi horrekin lantzen badira, oztopo bat baino aktibo indartsu bat izan daitezke. Horretarako, ezinbestez, 2007ko erronka elektoral, prozesu demokratikoaren garapenarekin lotuta ulertu behar dira.

Indar politikoen proiektuen lehiak izanen direla argi dago eta eskuin espainiar zalearen politika itogarria gainditzeko beharra eta beraz, UPN nafar instituzioetatik kaleratzeko nahia mahai gainean egonen da. Baina soilik prozesu demokratiko bat martxan

Arazo handia izan daiteke momentu honetan eztabaida elektoraletan murgiltzea. Orain lehentasuna beste bat delako; behingoz gatazka politikoa konpontze bidean jartzeko prozesu bat ireki dadila eta nafar herritarren parte-hartze aktiboa bermatua izan dadila prozesu horretan, hori izanen baita modu bakarra nafarren eskubideak aitortuak izateko eta egungo estatus politikoa errotik aldatzeko

egoteak ahalbidetuko du Nafarroan horren beharrezkoa den aldaketa ematea; egoera errotik eraldatzeko ezinbestekoa den estatus politiko instituzionalaren aldaketa ematea. Soilik horrela gerta daitekeelako hauteskunde horiek baldintza demokratikoetan burutzea, sufragio unibertsala bermatua egotea, eskuin espainiar zalearen garaia atzean uztea eta Nafarroa, gainontzeko euskal lurraldeekin batera, etorkizun aske, baketsu eta demokratiko bati begira jartzea.

Gure esku dago, Nafarroako indar politiko, sozial eta sindikal guztion esku eta bereziki, nafar jendartearen esku. ■

Artea

Jose Ibarrola margolari
eta eszenografoarekin
izan gara

▣ *Ezpalak*
▣ *Argitalpenak*

▣ *Denbora-pasak*
▣ *Ihesi*
▣ *Makina bat kontu*

Klimatologia

Itsas maila sumendiei
esker mantendu da

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Geure buruaz barrezka

Hemen egindako umoreak gure artean duen arrakasta ikusita, euskal umorearen muina zein den ezagutu nahi izan dugu. Berehala, ordea, horrelako etiketak kazetarion askak direla esan digute. Umorea unibertsala omen da, baina bertako testuinguru, gizarte eta kulturara egokitzen dela ere aitortu dute mundu horretan dabiltzanek. Zehaztasunak ezagutzeko, umorezko telebista saio arrakastatsuenetara jo dugu: *Wazemank* eta *Vaya Semanita*.

MIKEL GARCIA

Argazkiak: Dani Blanco

Aurreko orrialdean, *Vaya Semanita* saioko lankideak zuzendariaren aginduak jasotzen. Goian, *Wazemankeko* taldea *Tivi Family* atala filmatzen.

Begirada ironikoa egunerokotasunari

LEHENENGO *VAYA SEMANITA* izan zen. ETB2ko saio horren umore kritikoak eta batez ere politikaz barre egiteko erakutsi zuen ausardiak jendearen arreta erakarri eta segituan arrakasta izugarria lortu zuen. Dagoeneko, hirugarren denboraldia du hau. Iazko udatik, berriz, ETB1eko *Wazemank* saioaren umore freskoak ere ikus-entzuleak guztiz bereganatzea lortu du, ezbairik gabe. Lehenengoaren kasuan, batez beste %19ko sharea du ostegun gauetan eta martxoan 24 puntuko batez bestekoa lortu zuen. *Wazemanki* dagokionez, %9,25eko sharea izan ohi du ostiraletan eta zehazki euskaraz dakitenen sharea kontuan hartuta, datua %25ekoa da. Hau da, une horretan telebista ikusten dauden eta euskaraz dakiten lau lagunetik batek ikusten du *Wazemank*. Arrakasta hori kalean ere nabaria da. Ziur aurtengo inauterietan Forrest ikus-entzulearen defendatzailea, *Camera Vasca Café*ko politikariak, *Moxolo*, Dani, Euzkitze edo Tolosaren mozorroak ikusi ahal izan direla Euskal

Herriko hainbat eta hainbat herritan. Zein da harrera bikain horren gakoa? Zergatik lortzen ditu hainbeste jarraitzaile hemen egindako umoreak? Erantzunen bila gidoilariengana jo dugu eta, ororen gainera, arrakastaren atzean lan handia dagoela ikusi ahal izan dugu.

13ko gidoilarien astea, esaterako, ostegunean abiatzen da. *Brainstorming* edo ideia zaparrada delakoa egin ohi dute egun osoan zehar, burutazio guztiak mahai gainean jarri arte. Langile dezente dira eta, orain arte behintzat, ideia berriak sortzeko garaian esku hutsik ez direla inoiz geratu diote. Guztira, sketchak egiteko sei lagun eta platoko gidoiak idazteko bi pertsona daude. Ostiraletan, bakoitzak berari dagozkion gidoiak prestatzen ditu eta astelehenera idatzitakoa hobetzen ematen dituzte egunak: gidoiak denek berrikusten dituzte, bakoitzak bere ekarpena egin dezan, eta behar izanez gero, txistekak eta sketch berriak gaineratzen dituzte. *Wazemankeko* sei gidoilarien lan egiteko era desberdina da: ideia

zaparradarako ez dago egun zehatzik, norberak etxetik bere burutazioak ekarri ohi ditu eta beharraren arabera gai berriak jorratzeko biltzen dira. Baina gehienak tarte finkoak direnez, normalean lana banatu egiten dute, bakoitzak tarte horietako baten ardura hartuta. Dena den, Nagore Aranburu gidoilari burua sketch finkoak tarteka eskuz aldatzen saiatzen da, ikuspegi desberdinak lortzeko. Lankideen gidoiak ideia berriekin osatzea ere libre da.

Euskal umorea?

Lanaz gain, talentua ez zaie falta gidoilarietara eta ondo funtzionatzen duten formulak erabiltzen dituzte. Formula horren sekretua aurkitze aldera, egiten duten umore motari buruz galdetu diegu, baina ez dute beraien umorea definizioekin mugatzea atsegin. “Euskadi eta euskaldunoi buruzko umorea egiten dugu –azaldu du Fernando Rodriguez V/Sko gidoilari buruak–, besterik gabe, ez dut uste inolako adjektibo kalifikatzaile behar duenik. Hori bai, ez dugu barre-algara bakarrik bilatzen, mezua sartu ohi dugu azpitik, ironia erabiliz”. Euskaldunoi buruzko umorea da beraz; baina euskal umorea dei diezaiokegu? “Ez dut uste zehazki gurea den umorea dagoenik; gure gauzez, gauza zehatzez barre egiten dugu eta beraz, aukeratutako gaietan dago gakoa”. Anjel Alkain *Wazemankeko* zuzendariaren arabera, ETB1eko programak umore “freskoa, ganbe-

“Zure erreferentzi kulturalen eta bizipenen arabera, gizarte konkretu batean egindako umorea da, baina umore unibertsala, azken finean”

JASONE OSORO, GIDOILARIA

rroa eta gaztea egiten du” eta gai unibertsalak eta lokalak uztartzen ditu: “Alegia, Euskal Herrian bakarrik funtzionatu dezaketen sketchak daude, baina baita kanpokoentzat oso onak izan daitezkeenak ere; nahastea da kontua, kostunbrismoa beti ez egitea”. Esaterako, behin baino gehiagotan gertatu zaie beraiek egindako sketchak beste saio batzuetan ikustea. *Los Morancos* saioan, farmaziara joan eta tabernan egongo balitz bezala medikamentuak eskatzen dituen lagunaren gaga ikusi zuten, beraiek egindakoaren antzekoa. Eta *Wazemankeko* *atsuko* Interneteko ikastarora doazenekoa ere *Cruz y Raya* programan agertu zen, baina bi aitonekin. Umorea betikoa dela diote,

baina testuinguru desberdinetan.

“Zure erreferentzi kulturalen eta bizipenen arabera, testuinguru eta gizarte konkretu batean egindako umorea da, baina umore unibertsala, azken finean”, dio Jasone Osoro *Wazemankeko* gidoilariak.

Dena den, umore hori arrakastatsu egiten duten irizpide eta gai jakin batzuk erabili ohi dituzte. V/Sko

gidoilariak irizpideak argi dituzte: “Sketchak gaurkotasunaren isla izan daitezela, euskaldunak eta euskal gizartearen isla, jendeak ikusteko bere burua identifikatuta ikus dezan”. Azaldu digutenez, egunerokoan eta inguruan duguna ikustea eta pixka bat puztea da gakoa. “Jendea gertatzen zaionaz barre egitea gustatzen zaio, bere eguneroko bizitza irudikatua dagoela ikustea”. Hala, A-8 errepideko arazo-

V'Sko (ezkerrean) eta Wazemankeko (eskuinean) gidoilari taldeak.

ak, erretiratuen inguruko kontuak, hipoteka edo etxebizitza V'Sn joko handia ematen duten gaiak dira. *Wazemanke*n, lan egiteko moduagatik, gaurkotasuna ez da hain adierazgarria, baina bai eguneroko gertaeretan oinarritutako umorea. "Inor esatera ausartzen ez den egiak azaleratzen ditugu", diote bertako gidoilariak.

Gaiei dagokienez, euskaraz bizi den jendearentzako umoretsuak izango diren kontuak aukeratzen dituzte *Wazemanke*n, hurbiltasuna eta absurdoa lotuz. Esaterako, baserriko giroa hartu eta komiki itxura eman nahi izan diote *Arregitarrak* atalean. Beste sketch batzuetan ere, denontzako ezagunak diren tailer mekanikoa edo anbulatorioa bezalako leku arruntak hautatu dituzte. Futbola edo politika, berriz, ez

dituzte lantzen, aspergarriak iruditzen zaizkielako. V'Sn, aldiz, politikak leku garrantzitsua hartu zuen hasieratik. Gaurkotasunak eraginda lantzen jarraitzen badute ere, egun saioan indar gutxiago duela dio Fernando Rodriguezek, egun jendearentzat bigarren plano batean geratu delako. Hala, bide berriak ireki dituzte: erretiratuen gaia, emakumei buruzko atala, eliza kontuak... Azken finean, tabuen zerrenda gutxituz joan dela diote V'Sko gidoilariak. Inork aipatzen ez dituen gauzak jorratzen direnean, jendea ohitu egiten da eta tabu izateari uzten diote. Gainera, umorez gerturatzea gai serioak arintzeko modua ere bada. Euskal gatazka edo kale borroka bezalako gaiekin umorea egin ahal izatea saioaren lorpena dela aitortu dute gidoilariak. Muga non dagoen?

Tarta eta lorazain artean

MIRAMONGO ESTUDIOETARA gerturatu garenean, *Wazemanke*ko lankideak *Tivi Family* atala grabatzen topatu ditugu. Aitonaren (Anjel Alkain) urtebetetzea da eta tartarekin eta bideokamerarekin bueltaka dabilta. Entseguetan giro ona nabaria da. "Pantoja bezalatsu", esan dio Mikel Pagadizabalek Ana Elordiri, azken horrek eskua jarri eta Pagadizabalek daraman bideokamerari kolpe handitxoegia eman dionean, tonadillariak *paparaziekin* egin ohi duen moduan. "Giro ona egotea garrantzitsua da -dio Anartz Zuazuk-, lanegun luzeak izan ohi direlako: bost egunetik lau grabatzen pasatzen ditugu, platoan eta kanpoan". Programako zati txiki bat filmatzeko denbora dezente behar izan dute. Ondoren, *Vaya Semanitako* grabaziora hurbildu gara eta horiek ere entsegu eta

hartualdi ugari errepikatu behar izan dituzte Enpleguko Institutu Nazional aurreko sketcha filmatzeko. Institutua, kasu honetan, Miramongo egoitzaren kanpoaldean dago; telebistan behintzat bai. Atrezzoak prestatu eta lehenengo plano motzak eta ondoren orokorrak grabatu dituzte. Aktoreez gain, dozena erdi langile daude bertan, bakoitza zeregin konkretu batekin eta zuzendariak barruko gela batetik ematen ditu aginduak, monitoreari begira dagoela. Kanpoaldean, gainera, arazoak handitu egiten dira. Inguruko obrek eta bat-batean igaro den lorazainak audioan eragina izan dezakete, eguzkiak eta hodeiek argi-ilunak sortzen dituzte... Azkenean, ordea, sketcha aurrera atera dute, parte hartu duten bi aktoreen zorionerako. Bitako inork ez baitu erretzen, baina per-

tsionaiak antzetzeko erretzen jarri dituzte goizean goizetik. Aktore izateak horrelako eragozpenak ditu, nonbait.

Asteroko saioak izanik, grabazio erritmoa bizkorra da eta kanpoaldean bada, eguraldi txarra eginagatik ezin da filmazioa atzeratu. Hain zuzen ere, anekdota gehienak kanpoaldean gertatu ohi dira. V'Sko aktoreek, esaterako, 0 gradu azpiko tenperaturekin biluzik grabatu behar izan dute eta era guztietako egoera eta lekuetan egin behar izan dute lan: hilerrian, ospitaleetan, izotz jauregian nahiz aireportuan. *Wazemanke*ko *atsuei* dagokienez, jada ezagunak dira eta kalean grabatzen dutenean, inguruko jendeak barre egiten du beraiekin. Umorea umore onez egiten saiatzen dira, denek atzean lan asko dagoela azpimarratzen badute ere.

Inor ez iraintzean. "Begian hatza sartzen dugu, baina iraindu gabe".

Wazemankeko kideek ere irainak eta gai sexistak ez dituzte atsegin. ETB1eko saioa gehiago oinarritzen da gizarte gaietan eta arlo horretan ez dute beldurrik heriotza bezalako kontu arriskatuagoak jorratzeko. Kate bereko saioei (*Goenkale*, aurkezleen imitazioak...) punta ateratzen ere lehenengoak izan dira. Euskaltzaindiaren inguruko sketchekin hasi zirenean, erantzun txarren bat jasoko zutela pentsatu zuten, baina alderantziz, Euskaltzaindiko kideek beraiek sketch horiekin gustura asko barre egiten dutela jakin dute. Anjel Alkainek argi du: "Geure buruaz barre egin dezagun, bada garaia-eta".

Kaleko euskara bizian

Wazemanke kasuan, halaber, irizpide horiei guztiei umorea egiteko garaian hizkerak duen pisua gaineratu behar zaie. "Komunikabideetan euskararekin beti literatura egin nahi izan da -esan digu Anartz Zuazua aktore zuzendaria- eta ni ez naiz batere identifikatzen erabiltzen den euskararekin. *Kutsidazu bidea*, *Isabel* antzezlanak gure trapolina izan zen, konturatu

ginen hizkuntzak funtzionatzen duenean, jendea entzuten duenarekin identifikatzen denean, jada zerbait lortu duzula eta formula hori telebistan probatu nahi izan genuen.

Azken finean, euskarari tabuak kendu dizkiogu, hizkuntza jendeak erabiltzen duen bezala erabiltzeko baita". Emaiza: kaleko euskara bizia; euskalkien erabilera jatorra; hitz jokoak edo ospetsu bihurtu diren "earki gatxik" eta "koxk" bezalako esamoldeak. Euskaraz bizi diren lankideek eta euskaraz natural aritzeko gai diren aktoreek eginiko saioa da eta ahozkotasu-

nean oinarritutako hizkera horrek programari freskura eta errealitate itxura ematen diola uste dute *Wazemanke*koek.

Beraz, osagai ugari dira saioak arrakastara eramane dituztenak. Denaren gainera, ordea, kalitate oneko produktua eskaintzea da gakoa: "Jendearengana iristen den umore ona egitea eta maila mantentzeko lanean jarraitzea da sekretua", ziurtatu digu Javier García de Vicuña *V/Sko* zuzendariak. Gustura egindako lana dela islatzeko ere arrakastan zerikusi handia duela aitortu digute bi saioko kideek. Beraz, gustura jarraitzen duten bitartean, umorea luzarorako izango dugu ETBn. ■

kulturagenda

Apirilaren 1etik 15era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Areto Nagusia. 19:00

Elurraren berotasuna

Robert Walser-en inguruko jardunaldiak

Apirilak 4

Hitzaldia: Jacob von Gunten

Hizlaria: Juan Carlos Suñén (poeta, literaturako kritikaria eta Madrilgo Escuela de Letras delakoaren zuzendaria).

Stephen eta Timothy Quay anaiei Institute Benjamenta (1995) filmaren emanaldia (JBA).

Apirilak 5

El paseo liburuaren zatiak irakurriko ditu

Felipe Barandiaran aktoreak.

Hitzaldia: "Paseos con Robert Walser".

Hizlaria: Encarna Castejon

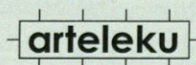
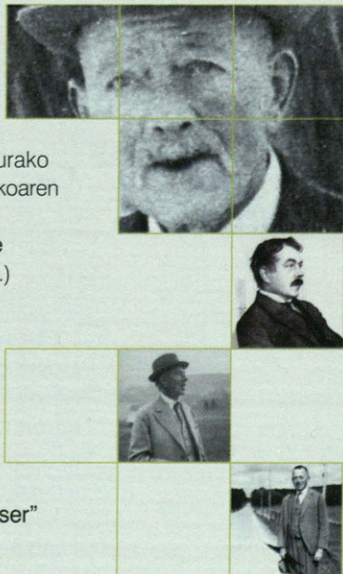
(poeta, itzultzailea eta literaturako kritikaria).

Apirilak 6

Hitzaldia eta irudiak: "El traje de Robert Walser"

Hizlaria: Menchu Gutierrez (idazlea)

Koordinatzailea: Menchu Gutierrez

Kristobaldeg, 14 | 20014 Donostia

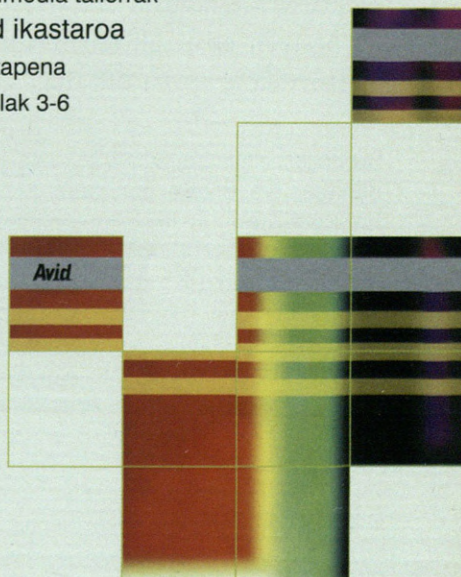
www.arteleku.net

Multimedia tailerrak

Avid ikastaroa

Hastapena

Apirilak 3-6

Jose
Ibarrola

«Artean dena dago joeren menpe, modaren menpe, kultur inposaketen menpe»

Jose Ibarrolak (Bilbo, 1955) margolaritzat du bere burua. Definizio orokorragoa bilatuz gero irudigilea dela esan genezake. Besteak beste, hamarkada bi eman ditu egunkarietarako ilustrazioak egiten, eta lan horren zati bat jaso du Elea argitaletxeak berriki. Hori izan genuen Ibarrolarekin elkartzeko estakuru, eta arteari buruzko elkarrizketa mamitsua egiteko abiapuntu. Halako batean, bestean erruz abizenaren kateaz guztiz askatu ezinik dabilela ere esan zigun Josek; Agustín Ibarrola ezaguna du aita, izan ere. Azkenetako, hura eduki genuen saihestu ezineko hizpide.

Bilbon jaio zinen eta Bilbon bizi zara gaur egun. Bitartean ere, Bilbon egon zara?

Ez, egia esanda nire haurtzaroa oso interesgarria izan da. Margolari baten semea izanik, margolaria izatea bohemiar oso lotuta zegoen garai batean, leku askotan bizi izan naiz: Paris, Danimarka, Cordoba... Nerabea nintzela finkatu genuen bizilekua Bilbon. Horrez gain, baserria geneukan Gametxon, Laga eta Laida artean dagoen auzo batean, baina hura Guerrilleros de Cristo Rey taldekoek erre zuten. Azkenik nire gurasoak Omara joan ziren eta nik ere badaukat etxe bat han. Bilbo eta Oma artean bizi naiz orain.

UNAI BREA

Argazkiak: Iñigo Azkona

Hainbat gauzaren nahastea dela uste dut. Ez dakit genetikak zerikusirik ote daukan; bestalde, bizi izan naizen ingurunea dago. Pertsona gehienentzat arte mundua urruneko zerbait da, baina niretzat hori zen naturalena. Txikitatik artista asko ezagutzeko aukera eduki dut, eta ez margolariak bakarrik, baita musikariak, zinemagileak ere. Hala ere, ezin esan horrek artista egin ninduenik; gauza bat da giro hori naturala izatea norberarentzat, eta beste bat arterako dohaina edukitzea. Eta uste dut hasieratik eduki nuela dohain hori, artista izateko erabakia askoz geroago iritsi zen arren. Hain zuzen, ikasketei buruzko erabakiak hartzea egokitu zitzaidan. Batxilergoa amaitu eta ikasteari uztea deliberatu nuen. Berehala

hasi nintzen lanbide honetan, eta nahiko modu naturalean egin nuen.

Zer bide hartu zenuen orduan? Gerora, arlo askotan ibili baitzara, ibili...

Hasieran ere denetik egin nuen. Ipurtarina nintzen, eta banaiz oraindik; gauza askoren jakin-mina daukat. Batez ere irudia interesatzen zait. Beti pentsatu dut irudia modu askotara, teknika askoren bidez, landu daitekeela. Azken batean, nire lanbideak daukan gauza interesgarri bakarra hori da: gauzei beste modu batez begiratzen ahalegintzea, eta begirada desberdin hori besteei erakustea. Horixe da niri, ikusle modura, gustatzen zaidana. Alegia, norbaitek gauzak ikusteko era desberdin bat proposatzea. Beraz, irudi munduak erakarriz izan nau beti, eta ez dut lotsarik eduki arlo batetik bestera jauzi egiteko. Hasi, eskultore hasi nintzen, baina gero pintura jorratzeari ekin nion. Garai batez ez nuen ia besterik egin, baina berehala erakarriz ninduen ilustrazioak.

Zer dela eta?

Hasieran pintura figuratiboa egiten nuen, baina ondoren pintura abstraktua egiten hasi nintzen. Eta abstrakzio mundua, berez, kode eta hizkuntza interesgarriak erabiltzea da, baina kode eta hizkuntza horiek ez dute ezer kontatzen. Gehiago behar nuen, zerbait kontatu nahi nuen, eta orduan hasi nintzen ilustrazioa egiten; horrek zerbait kontatzeko aukera ematen zidan. Aldi berean, eta kasuali-

“Ez dut museo eta erakusketa handien alorrean borrokan aritu nahi. Aspaldi erabaki nuen ahaleginik ere ez egitea. Ez dut nahi artean moda den ezerk, eta ia dena hasi da moda izaten, eragin nazan”

tatez, antzerki munduan sartu nintzen; antzerki-eszenografian, hain zuzen. Baina azken batean, pintura, ilustrazioa eta eszenografia, irudiak sortzea dira hirurak. Hiru eremu horietan hasi nintzen mugitzen, eta horretan jarraitu dut gero ere. Irudi sortzailetzat aldarrikatu izan dut neure burua beti.

Antzerkira kasualitatez ailegatu zinela diozu. Zelan?

Durango konpainia bat, Geroa, dagoeneko desagertutakoa, etorri zitzaion gure aitari, ea hark zerbait egingo zien. 70eko hamarkadaren erdian izan zen hori. Baina aita oso mugilduta zegoen bere munduan, pinturan eta eskulturan, eta eszenografiak ez zuen erakartzen. Beraz, haien bigarren aukera izan nintzen. “A, zu ere artista zara? Orduan hau interesatuko zaizu beharbada...”. Jakina, niri garai hartan dena interesatzen zitzaidan. Eta hala hurbildu nintzen antzerkira. Gerora, ia

«Nire aitaren kasuan, erasoak baino, erakunde publikoek baztertu egiten dutela da dramatikoena»

Aita oso ezaguna duzu. Zu, berriz, ez zara horrenbeste. "Halakoren semea" sentitzen zara batzutan?

Sentiarazten naute, sarritan. Nik neuk aspaldi hil nuen aita, zentzu horretan. Berehala ohartu nintzen ezin nuela utzi gure aitak nigan eraginik eduki zezan lanbideari dagokionez, bestela beti izango bainintzen fotokopia hutsa, hark egindakoaren bertsio "light" bat. Beraz, berehala bilatu nuen neure sormen bidea, eta alde horretatik ez dut sekula eduki berarekiko gatazkarik. Egia da, bestalde, haren itzalak inguruko guztiok estaltzen gaituela, eta gainera abizen bera edukita... Dena dela, beti pentsatu dut hori besteen arazoa dela, ez nirea.

Galdera saihestezina orain, eta barkatuko didazu. Agustín, zure aita, sarritan ateratzen da komunikabideetan arte hutsarekin zerikusirik ez duten gaiengatik. Nola eragiten dizu horrek?

Eragin handia du nigan, noski, hurbil-hurbiletik ezagutzen baitut gertatzen ari dena. Aitaren kasuan, arazoa ez dira haren lanak jasandako erasoak bakarrik —hori baita publi-

ko egiten dena—, herri honetan daukan egoera dramatikoak baizik. Lehenik eta behin, eskoltarekin bizi behar duelako. Oso larria iruditzen zait gizarte batek artista bat eskoltarekin bizi behar izatea onartzea, askatasun adierazpena erabiltze hutsagatik. Hori, haren iritziarekin bat egin ala ez. Bestalde, erakunde publikoek guztiz baztertu dute. Eta gaia niri ere badagokit, ez ikusten ari naizelako, ni neu ere jasaten ari naizelako bazik. Azkenean, abizena da baztertzen dena. 50 urte daukat eta Bilboko Arte Eder museoan ez dago nire lan bakar bat ere. Herrialdeko museoak izanik, Bizkaian denboran zehar egindako lana jaso behar luke, baina... Eta nik uste dut honezkero ez dudala frogatu behar margolaria naizenik. Baina larriagoa da museo horretan dagoen gure aitaren lanik berriena 1976koa dela, eta ordutik hona oso gauza desberdinak egin ditu, ordukoarekin zerikusirik ez daukatenak. Lan hori ez dago euskal museoetan jasota; ez dago hartarako interesik, bera etsaia delako. Hala izendatu dute batzuek eta erakundeek ere onartu egin dute nolabait. Hori da dramatikoena, bazterketa hori, erasoak baino gehiago.

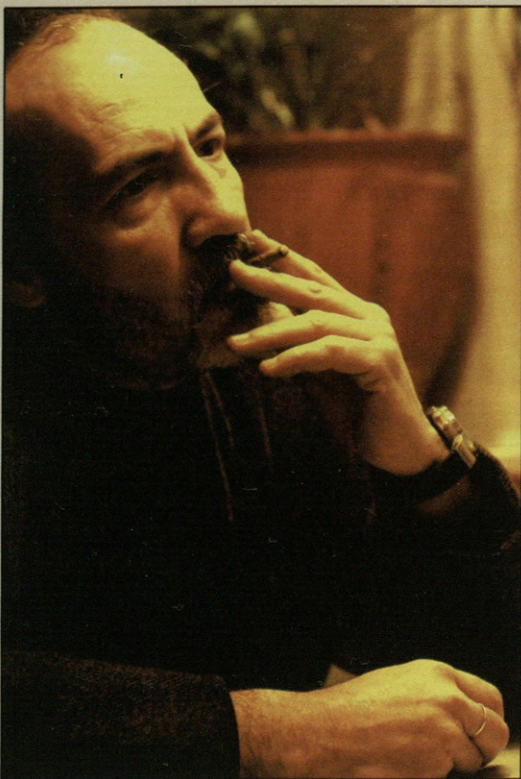
euskal antzerki-talde guztiekin aritu naizela uste dut.

Antzerki mundura sartu zinen hartaz ezer gutxi zenekiela, eta gainerakoan ere antzera egin zenuen, ezta? Guztiz autodidakta ei zara...

Bai, bai. Baina ez naiz irakas-kuntza akademikoaren aurka-koa, el Izan ere, 80ko hamarkadaren erdian krisialdia izan nuen margolari moduan. Garai hartan pintura abstraktua egiteari utzi nion, lehen esan dizudan horregatik hain zuzen: gauzak kontatzeko beharra. Eta neure buruari egin nion galdera larrienetako bat, ergelkeria ematen duen arren, hau izan zen: badakit esku bat marrazten? Noski, artera modernitatetik iritsi nintzen, egiten zen guztia arau-hauslea zen.... Sex Pistol-sen garaia zen, eta gitarra jo zitekeen gitarra jotzen jakin gabe, garrantzitsuena kontzertu amaieran gitarra suntsitzea zelako. Beraz, galdera ergel horren aurrean nengoen, eta neure buruari eman nion lehenengo erantzuna zera izan zen: zertarako demontre jakin behar dut nik esku bat marrazten? Baina pixka bat gehiago sakonduz gero, norberaren buruarekin zintzoa izaten ahaleginduz gero, konturatu egiten zara euskarri hori beharrezkoa duzula, gero egiten duzuna egiten duzula ere. Galdera haren erantzuna, noski, ezezkoa zen; ez nekien esku bat marrazten. Eta hala, nire bizitzaren aldi batean margolaritza klasikoko maisuengandik ikasten jardun nuen (Velazquez, Rembrandt...), zurruntasun akademiko; ez nion neure buruari azterketarik jartzen, baina ia. Beraz, kontua ez da ez dudala ikasi nahi izan, beste era batez ikasi dudala baizik.

Hiru arlotan diharduzu beraz: pintura, ilustrazioa eta antzerkia. Hiruren arteko oreka bilatzen duzu, lana banatzen ahalegintzen zara, edo boladaka zabiltza?

Lana modu arrazional batez banatzen saiatzen naiz, baina beti eduki dut neure burua margolaritzat batez ere. Hori da zutabe nagusia, eta kanpoko eragin guztiengandik babestu nahi dudana. Nagoen kinkan, ezin dut, eta ez dut nahi, lanbide honetan lehiatu, ezin naiz margolari "ospetsua" izan, eta ez dut nahi gainera. Ez dut museo eta erakusketa handien alorrean borrokan aritu nahi. Aspaldi erabaki nuen ahaleginik ere ez egitea. Ez dut nahi artean moda den ezerk, eta ia dena hasi da moda iza-

ten, eragin nazan. Ez dut inoren estiloa berdindu nahi, ea horrela arte zirkuituetan sartzerik dudana. Ez diot salmenta-merkataritzaren presioari men egin nahi, ondo saltzen diren formulak daudela jakinda ere. Zorionez, azken urteetan nahiko ondo saldu dut neure lana, eta konturatu naiz zeintzuk diren saltzen diren gauzak. Beraz, errepikakorra izan ninteke, neure buruaren klon bihurtu. Baina ez dut halakorik nahi, pintura mundua babestu egin nahi dut, nire emozioetan oinarritutako pintura egiten jarraitu nahi dudalako; uste dut hori dela epe luzerako egin daitekeen apustu bakarra. Beste bide-tik, beharbada, zortea eduki daiteke, arrakasta lor daiteke, baina epe laburrean. Epe luzean ez, edo nik behintzat susmo hori daukat. Hortik aurrera, ilustrazioa eta eszenografia daukat, eta hortik, batzuetan, presio handia etortzen zait. Lortu egin dut ilustrazioa

eguneroko gimnasia izatea, eta hori primeran datorkit, ez baitit gehiegi lasaitzen uzten. Eta batzuetan lana pilatzen zait, ez baitago nire esku, esaterako, antzezlan bat noiz estreinatu behar den erabakitzea. Hala ere, beti saiatu naiz denbora banatzen. Pintura, gainera, mundu obsesiboa da. Udan batez ere, gehien margotzen dudana garaian hain zuzen, gaixotu egiten nau pinturak, obsesio bihurtzen da.

Ondo saltzen duzula esan duzu. Zuk zeuk egiten duzu lan hori, ala zeuk ere bitartekariak dituzu? Azken batean, horiek gustuko ez duzun mundu horren zati garrantzitsua dira...

Gutxi erakusten dut hemendik kanpo, eta batez ere existitzen naizela gogorarazteko erakusten dut. Baina gehienbat hemen erakusten dut, Bilbon, eta beti galeria berean, Aritzan. 30 urteko harremana daukagu, oso harreman zintzoa. Ez da merkataritza harremana, ez didate esaten "ez egin hau, ez da saltzen eta".

Badago halakorik, ala?

Jakina. Kanpotik begiratuta, ematen du arte mundua guztiz askea dela, norberak nahi duena egiten duena. Ez da egia. Dena dago joeren menpe, modaren menpe, kultur inposaketa batzuen menpe. Azken batean, nazioarteko enkante-etxe bik erabakitzen dute zer den ona eta zer txarra. Jendeak korronte horiei jarraitzen die, eta kontraesana da askatasunez jokatu eta aldi berean merkaturan parte hartu nahi izatea. Zuk egiten duzuna bat

“Azken batean, nazioarteko
enkante-etxe bik erabakitzen
dute zer den ona eta zer txarra.
Jendeak korrante horiei jarraitzen
die, eta kontraesana da askatasunez
jokatu eta aldi berean merkatuan
parte hartu nahi izatea”

badator merkatuan dagoenarekin, ondo: bes-
tela, isolatu egingo zaituzte.

Hogeitaz urte daramazu prentsan ilustrazioak egi-
ten, *El Correon* batez ere, eta Elea argitale-
txeak lan horren lagin bat argitaratu berri du,
oso edizio zaindu eta mugatuan: 300 ale baino
ez. Norena izan zen ekimena?

Haina. Proposamena egin zidaten eta zoraga-
ria iruditu zitzaidan, beti pentsatu dudalako
marrazkiok egunkarian euren balioaren zati
handia galtzen zutela. Paper motagatik, inpr-
maketagatik, eta bestalde, eguneroko prentsa
informazioaren *kleenexa* delako. Goizero behar
dugu, munduan zer gertatzen den gutxi gora-
behera jakiteko, eta gero bota egiten dugu.

Amorru apur bat ematen zidan nire milaka
marrazki ezerezean geratuko zirela jakiteak.

Gehienbat *—El Correon* behinik behin— iritzi arti-
kuluetarako ilustrazioa egin duzu. Nola egin
beste baten iritziaz marrazki bat?

Ez da iritzia marrazten. Denboraz irabazi
dudan askatasun txokoetako bat da hori. Bes-
talde, iritzi orrialdeen ilustrazioa kontuz jorra-
tu beharreko arloa da. Egunkari batean, den-
tsitate handieneko orrialdeak dira horiek;
jendeak, zabaltzen dituenean, marrazkiak
ikusten ditu lehenbizi, nahi eta nahi ez. Ez
gustukoago dituelako, marrazkia irakurketa
baino askoz hizkuntza zuzenagoa delako bai-
zik. Honenbestez, testuari oso lotutako irudia
eginez gero, irudi hori testuaren lehenengo
bertsioa izan dadin eragiten duzu, eta ni beti
saiaitu naiz artikulua gaiztatu dudana iritzia
erakusten, ez idazten duenaren iritzia.

Eta zer irudi mota egiten duzu ilustrazioetan?

Hara, ni norbanakoak erakartzen nau. Pertso-
nak, banan bana. Zu interesatzen zatzaizkit,
ez kazetariak. Eta Urtia interesatzen zait, ez
euskaldunak, edo andaluziarrak, edo irakia-
rrak. Nire ilustrazioak bide horretatik doaz.
Gai bakoitzaren alde humanoaz hitz egiten
saiaitzen naiz. ■

ASTE SANTUA · PAZKO ASTEA 2006

Apirilaren 10etik 23ra

ITSAS + MENDI BARNETEGIA

Bakaiku (Nafarroa) eta Arrigorri (Ondarroa)

* Osakidetza I, II. eta III. H.E.

* HABE I, II. eta III. H.E.

* EGA

* Mintzamena

Prezioa: 395 €

☎ 94 423 75 91 · Gabriel Aresti Euskaltegia

Apirilaren 12tik 17ra

FAMILIENTZAKO EGONALDI BEREZIAK

Bakaiku (Nafarroa)

* Egonaldia + mantenu osoa (haurrak prezio berezia)

Prezioa: 150 € pertsonako / Zenbat Gararen Lagunak 120 €

☎ 94 423 75 91 · Zenbat Gara elkarte

ASTEBETEKO BARNETEGIAK

Apirilaren 10etik 17ra > Bakaikun

Apirilaren 18tik 23ra > Arrigorri

Apirilaren 18tik 23ra > Bilbon

* Osakidetza I, II. eta III. H.E.

* HABE I, II. eta III. H.E.

* EGA

* Mintzamena

Prezioa: 200 € mantenu osoa + klaseak

180 € Zenbat Gararen Lagunak

94 423 75 91 · Zenbat Gara elkarte ☎

www.zenbatgara.org

Ezpalak

KATIXA GARATE

Castillo Suarez

idazle altsasuarrak Bala hutsak (Elkar) poesia liburua aurkeztu du. Poema zuzen eta bortitzak idatzi ditu. Eguneroko hizkera baliatuta, gizon eta emakumeen arteko harremanei erreparatu die.

DANI BLANCO

Kepa Akixo Zigor

artista aretxabalearraren lanak daude ikusgai Angeluko Beatrixenean apirilaren 21a arte. Azken bost urteetan egindako hirurogeita hamar artelan inguru daude, egurrezko eta brontzezko eskulturak gehienak.

Patxo Telleria

antzerkigileak antzerki gidoi interaktiboa egiteko proposamena egin du www.blogak.com/autoreak blogean. Eneko Olasagastik eta Arantxa Gurmendik dagoeneko egin dute beraien ekarpena.

Eloy de la Iglesia

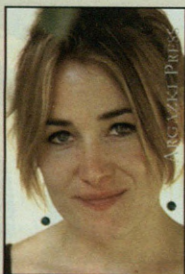
(Zarautz, 1944) zinema zuzendaria zendu zen joan den astean, gaixotasun larri baten ondorioz. Gizarte eta politika gaiak jorratu zituen egindako filmetan. Bereak dira, besteak beste, *La semana del asesino*, *El sacerdote*, *El Pico* eta *Los novios búlgaros*.

Ehiztari

taldeak izen bereko lehen diskoa plazaratu du Oihukarekin, hiru maketen ondoren. 1995ean sortutako talde getxoarrak hard rock eta stoner melodikoa jorratzen ditu.

Alaitz Telletxea

(Oiarzun, 1976) trikitilaria da Euskal Herriko Trikitixa Elkartearen lehendakari berria, Joseba Tapiak utzitako kargua hartu baitu.

ARGIAKI-PRUSA

Gipuzkoako Ondarearen Zentroa

IRUNEN zabalduko dute 2009an Gipuzkoako Ondarearen Zentroa. Gipuzkoako Foru Aldundiak 5.900.000 euroko inbertsioa egingo du, Lapitze auzoko pabiloi bat egokitzeko eta kultur ondarea gorde, zaharberritu eta zabaltzeko gune bilakatzeko. Gipuzkoako Foru Aldundiarekin arkeologia, arte eta etnografia bildumak, San Telmo museoko bildumaren zati bat eta beste bilduma publiko eta pribatuak obrak jasoko ditu. Besteak beste, arkeologia piezak, erlijio objektuak eta Greco, Rubens edota Nagelen artelanak. 7.385 metro koadroko eremua izango du, hiru solairutan banatuta. 2007ko hasiera aldera hasiko dituzte eraikuntza lanak, Pedro Astigarraga eta Jose Leon Lasarte arkitektoen diseinua jarraituta. Ondarea gorde eta zaharberritzeaz gain, hura zabaldu nahi dutenez, bisitak egin ahal izango ditu jendeak.

Arabian kultur politikarik ez dagoela dio Amarica plataformak

“EKINTZAK ANTOLATZEN DIRA, baina ez da epe luzerako lerrorik”. Amarica Plataformako Iñaki Larrinbe artistaren hitzak dira. Iaz arte eta kultur politika publikoak aztertze lan mahai batzuk antolatuta ziztuzten eta haien ondorioak jakinarazi zituzte berriki. Arabako Foru Aldundia, Gasteizko Udala, EHU eta Vital Kutxa izan zituzten aztergai eta erakundeok artistengandik eta herritarrengandik geroz eta urrutiago daudela ondorioztatu dute, komunikaziorik ez dagoelako eta epe luzerako egi-

Andres Nagelek *Zazpika* astekariari:

«Museoak gaur egun parke tematikoak bezalakoak dira. Erakusketa erraldoiak egiten dira, izugarritzko kostua dutenak, ez dute edukirik eta eskatzen zaien gauza bakarra ikusgarriak izatea da, jendearen interesa erakartzeko. Telebistek bezala funtzionatzen dute: audientziaren diktaduraren menpe».

Olatz Osa Elkar argitaletxeko

zuzendariak adierazpenok egin zizkion *Ukri*: «Iruditzen zait gero eta garrantzia txikiagoa duela militantziak kontsumitzaileen erosketa bulkadan. Besterik da, oraindik ere, sarri askotan, euskarazko produktuen errentagarritasun maila minimoetara iristeko, kontsumo euskaltzale-militante bat behar dela».

Maite Agirre aktore eta zuzendaria

adierazpenok egin zizkion *El Correo*: «Instituzioek, profesionaltasunaren bila lan egiteko eskatu izan digute beti, eta guk ahal

izan dugun guztia egin dugu.

Egoera fiskala ere aldatu dugu profesionaltasun hori lortzeko asmoarekin. Baina, hainbeste lan egin eta gero, bapatean konturatzen zara instituzioek ez dutela ezertxo ere egin. Haien aldetik ez da pausu hori aurrera eramane, eta horrela oso zaila suertatzen da antzerki mundua behingoz profesionala izateak».

Iban Zaldúa idazlea *Beterriko*

Liburua: «Poesiaren kontra baino gehiago poeten kontra nago. Alde batetik, poetek beren buruaren kontsiderazioa beharko luketenaren gainetik daukatelako eta gainera, etengabe transmititzen dutelako sententzia hori. Garai batean poesia generorik gorena bazen ere, irudipena daukat gaur egun jadanik ez dela horrela, inolaz ere. Beste genero batzuk egoikiagoak suertatzen direlako literatura egiteko orduan. Egoituagoak, ez dut esan nahi hobeak direnik».

EAEko Liburutegia lege proiektuan

Eusko Jaurlaritzako Gobernu Batzordeak EAEko Liburutegien lege proiektua onartu du. Adierazi dutenez, Kulturaren Euskal Planaren hausnarketak ditu oinarri. Hala, EAEko Liburutegi Sistema lankidetzan liburutegi zerbitzuak emateko prest diren erakundeekin osatu nahi dute. Lege proiektuak EAEko liburutegi nazionala sortzea arautzen du, euskal bibliografiaren bilgune izateko xedez. Toki administrazioen menpe dauden liburutegi sareak batzeko Irakurketa Sare Publikoa sortuko dute. Halaber, Liburutegien Aholku Batzordea eratuko dute, besteak beste, Irakurketa Publikoko Mapa egin dezan. Proiektua Legebiltzarrera eramango dute orain.

tasmorik ez dagoelako. Amarica aretoaren itxiera zela-eta sortutako Amarica plataformak desagitea erabaki du, haiekiko sentiberatasun faltagaik hein batean.

X. Koreografia Erakusketa

HAMAR URTE BETE DITU dantza garaikidea sustatzeko eta zabaltzeko Eusko Jaurlaritzak abiatutako Koreografia Erakusketak. Iaz sorkuntza diru laguntza jasotako hamar dantzarik hartuko dute parte apirilaren 8an Donostiako Gazteszenan egingo den hautaketa ekitaldian: Igor Calonge, Estitxu Campos, Olatz de Andres, Cecilia de Madrazo, Marian Gerrikabeitia, Helena Golab, Leire Ituarte, Myriam Perez, Eider Rodriguez eta Nerea Urbietta. Aukeratutako dantzariek maiatzean emanaldiak eskainiko dituzte Barakaldon, Gasteizen eta Donostian.

EKEren bloga, kultur ereduez gogoeta egiteko

Euskal Kultur Erakundeak hartu beharreko kultur ereduaren gaineko gogoeta abiatu du eta horretarako www.gogoeta.com bloga zabaldu du. Izan ere, euskal kulturaren erronkez hausnar dezan eta epe ertainera ekintza batzuk proposatzeko eskatu diote Euskal Herriko Hautetsien Kontseiluak eta Garapen Kontseiluak, *Euskal Herria 2020* egitasmorako. Blogak apirilaren 20a bitarte jasoko ditu ekarpenak.

Pirinioetako trikitientzako kantak bilduta

Aragoiko, Okzitaniako, Herrialde Katalanetako eta Euskal Herriko kantu eta dantzarik adierazgarrienak, herri bakoitzetik 15 partitura, jaso ditu Euskal Herriko Trikitixa Elkarteak *Pirinés*.

Pirinès. Pirineus. Pirinioak liburuan. Trikitiarekin jotzeko kantak dira guztiak eta haien letrak aragoarrez, okzitanoz, katalanez, euskaraz, frantsesez eta gaztelaniaz irakur daitezke.

**gure
arteak
euskaraz**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Karakolaren barruan

Xabier Mendiguren.
Jokin Mitxelena

ELKAR

50 or. / 6,95 euro

Bizitzako galerari buruzko istorioa

Xabier Mendiguren Elizegik sortu eta Jokin Mitxelena marraztutako istorio honetako protagonista mutiko txiki bat da. Asko maite duen amona galtzea egokituko zaio. Aita, berriz, urruti du aspal-dian, hainbeste, jada ez dela berataz ondo oroitzen ere. Gauzak horrela, mutikoa triste dago, baina, zorionez, badu zerbait bere goibelalditik suspertzeko: amonaren etxean aurkitu duen itsas karakola. Izan ere, itsas karakola hori magikoa da, eta haren bitartez beti maitatu izan dituenen soinuak entzun ditzake. Amonari aitona-ren galerak ekarri zion mina leun-tzeko balio izan bazion, berari ere

lagun diezaioke, ez da hala? Hortaz oroitu da aitatxori bisita egiten dionean, han, oso urruti dagoen herrialdean. Eta aitatxori oparituko dio bere altxorra. **I**

Jakin aldizkariak 50 urte

Bide luzea egin du *Jakin* aldizkariak 1956an sortu zenez geroztik gaur arte. Berrogeita hamar urte bete ditu *Urrezko aldizkariak* eta iragana azterkizun eta etorkizuna eginkizun dutela esan du Joan Mari Torreal-daik *Jakinen* zenbaki eta webgune eraberrituak aurkezteko garaian. Baina aldizkariaren zuzendariak esandakoarengatik, badute erronka gehiago, hemendik aurrera ere, Internet eta papera elkar ukatzaile izan gabe elkar osatzaile izanez bizitzen asmatu beharko baitute. Gaitz erdi, globalizazio oro hartzaileari aurre egiteko Karlos Santamariaren lezioa ondo ikasia dugu, alegia unibertsal izateko modua partikular izatea dela, euskaldun. Baina sektarismo guztien gainetik egotekotan den *Jakin* berriak badu beste erronka bat ere: gure ardura-dun politikoak konbentzitzea merkatua ez dela arrakastaren neurria. Irabaziko ote du! **I**

Jakin

Batzuen artean

JAKIN

118 orrialde
11 euro

Lazarraga. Ernazimentua euskaraz

Pruden Gartzia

PAMIELA

134 orrialde
11 euro

Idazle ausart baten istorioak

Intelektuala, dotorea, matxinoa, emakumeak betetzekoak omen ziren arauetaz trufa egin zalea, biraoak zituena hitzik kutunen, sexualitatea lotsagabe erakusten zekiena... horrelakoxea omen genuen Dorothy Parker (1893.1967), New Jersey sortu arren New Yorken hazi eta hezitako idazlea. Hala dio behintzat Mirentxu Larrañagak, *Hona hemen gu biok* liburu-ko hamasei istorioak euskaratu dituen donostiarrak. Nolanahi ere, luma zorrotzeko eta umoretsuko kontakizun laburrez gain, poesia, zutabegintza, kritika eta gidoigintza landu zituen emakume erdi eskoziar eta erdi judu honek. Alberdaniak plazaratutako liburu-ko istorioak suharrak, bihurriak eta atsekabez beteak dira, ikara eragiten duen umorez zipriztindutakoak. **I**

Hona hemen gu biok

Dorothy Parker

ALBERDANIA, ELKAR

272 orrialde
12,90 euro

Eta zinezko euskal ernazimendu bat balitz zer?

Pruden Gartzia burututako *Lazarraga. Ernazimentua euskaraz* izenburuko saioak irabazi zuen iaz Juan Zelaia saria. Saio horretan, Joan Perez Lazarragakoari buruzko lau testu bildu ditu egileak, zeinak bere aldetik sortuak izan arren elkarren arteko erreferentziak josiak dauden. Intuzio berberetik sortutako lau irudi desberdin omen dira. Eta Pruden Gartzia arabarrari intuizio horrek esaten dionaren arabera, haxe da gertatutakoa: izan zela XVI. mendean zinezko euskal ernazimendu baten hastapena gurean, eta gertakari horrek gure Historia osoa birpentsatzera behartzen gaituela. Non gertatu zen? Bada, Araban, jende askori euskalduna dela pentsatzea ere kosta egiten zaion lurralde horretan. **I**

Euskal errepresaliatu politikoen idazlanak

Ataramiñe izenburuarekin plazaratzen diren liburuok Euskal Errepresaliatu Politikoen Literatura Koadernoak dira. Eta *Ateramiñe'05*en agertzen direnak euskal preso politikoei giltzapetik bidalitako idazlanak eta marrazkiak dira, gehien-gehienetan; egia esan guztiak, Edorta Jimenezek Estepan Urkiaga *Lauaxetari* egindako omenaldia izan ezik. Parte hartzaileen artean, hor aurkituko ditu irakurleak Jon Mintegiaga, Iñaki Gonzalo, Amaia Urizar, Iñaki De Juana, Galder Bilbao, Olatz Caminos, Igor Letona, Naiara Mallabia, Claude Recart, Txomin Troitiño, Joseba Arregi

Erostarbe, Joseba Sarrionandia, Jose Luis Barrios, Jon Bienzobas, Lauaxeta bera eta beste asko. **I**

Frida emakume aldizkariak plazaratutako zenbaki berezia

Emakumeen Nazioarteko Eguna oso kontuan izan dute *Frida* aldizkariak, eta hari eskaini dizkiote editoriala eta orrialde franko, emakumeen lan baldintzak hobetzeko eta emakumeen aurkako indarkeria, sexu erasoak eta bereizkeria betiko desagertu daitezkeen borrokan aritu direnak eta horretan dirautenak gogoan. Adibide gisa, Amerikako Estatu Batuetako Triangle Shirtwaist Companyn kiskalita hil zituzten 120 emakumeak, Betty Friedan feministak sutsua, Lanbroa kolektiboa edota Lidia Falcón. **I**

Frida

Batzuen artean

KAHLO MEDIA

82 orrialde

PERU MAGDALENA

«Bizi nauen sasoi honen isla bat utzi gura nuen liburuan»

Zure aurreneko liburua kalean...

Oso-oso pozik nago. Utzi gura nuen liburu aske bat, bizia, zintzoa. Bizi nauen sasoi honen isla bat utzi gura nuen, munduarekin bizi-tzeko era hau agertzea. Eta uste dut, eraren batean edo bestean, hori hor dagoela liburuan.

Zer aurkituko du bertan irakurleak?

Bizi nauten gaien sare oso nahastu bat, finean gai bakararra osatzen dute bizitzan.

Nor da Lile?

Nigan oso bizirik dagoen neska bat, edo bat baino gehiago. Bizitakotik geratu zaidan irudi bat. Uste dut ez daukala karnetik edo argazkirik, baina izugarri maite dut oraindik. Neska hori da, hain bera eta leherkari, inoiz alboan izan dudana, batzuetan alboan izaten dudana, eta geroan ere izango dudana. Dударik ez. Dudan dudana. Duda.

Pintura da zure beste gaietako bat.

Gerora konturatu naiz pintore batzuek, Kleek adibidez, asko eragin didatela idazteko eran. Eta liburuan agertzen den beste baten koadroak, Rothkorenak, uste dut ipuinak direla. Baina uste dut Miles Davisek ere, esate baterako, pintatzeko eran eragiten didala, eta Gorritik bizitzeko eran.

Artea, idazketa. Aurrera begira, zer?

Ez dakit oso ondo, ez zait helburu finkorik izatea gustatzen. Herman Hessek esaten du bila ibiltzeak helburu bat izatea esan nahi duela; topatzeak, ordea, aske izatea esan nahi du, mundura zabalik egotea. Eta ni, lehen, gehiago nebilen bila. Orain topatu egiten dut gehiago. Bizitza ederragoa egiten zait honela.

I. OTEGI / ARGAZKI PRESS

Igartza sariaren akzesita eskuratutako istorioak

Txaman poesia-literatura bandaren partaide, bertsotan ibilia, Arpista kolektiboarekin

disco surrealista bi kale-ratua eta koadroak etxean pilatzen zaizkion pertsona ere badugu Peru Magdalena durangarra (1980). Durangarrak Beasaingo Udalak, CAF enpresak eta Elkar argitaletxeak batera antolatzen duten Igartza sariaren VII. ekitaldian idazle gazteentzako bekan akzesita irabazi zuen. *Lile* izenburuko ipuin bilduma da horren guztiaren ondorioa, bizitzeko era kolektiboa margotzen duen liburua. Mundu ikuskera propioa aurkitu izanaren baikortasunarekin idatzi ditu Peru Magdalenak bere kontakizunak, bizitzan zehar eza-gutzea egokitu zaion lekuen deskribapenaz gain, haietara biltzen den jendearen ametsen eta eldarnioen isla bat eskainiz. Eta beti, hor du *Lile zoragarria*, orain isilik hurrengoan kantuan “ika-

Lile

Peru Magdalena

ELKAR

176 orrialde
12,75 euro

egileari galdezka

ragarri txarto abestuz” hasiko den neska, begiak ziurtasunez eta lasaitasunez edozerengan eta edonorengan pausatzen dituen lagun hori, eta egilearen harekiko maitasuna, bera besarkatzeko gogoia “horrela zugar bere zerbait geratuko zen esperantzaz”. Eta harekin zein besteekin igarotako gauak, sortutako poemak, marrazkiak eta musika; bizitako eta edandako tra-goetatik asko... **I**

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	* IZENA	▼	Ene	▼	Musika nota	▼	Gas mota	▼	Maskorren gai gogor eta zuria
	Elkartasun		Airekoen bideak		Afrikako estatua		Afrikako estatua		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Egurats	▶				Junta-gailua	▶		
	Arrazoia					Bizkaieraz, iratzea			
Erorketa	▼	Egitekoak	▶	▼		▼			
Hiltzaile		* DEITURA							
▶		▼			Ipar EH-n, ordua	▶			
					Izen arabiarra				
Ale landare	▶		Barioa	▶	▼	Infin., agortu	▶		
Zangoaren atala			Atzikia			Tankera			
▶			▼			▼	Bokala	▶	Röntgen
							Bete		Modua
Abantzu, kasik	▶		Marka	▶			▼		▼
Aberats oso aberatsa			Tantaloia						
▶		▼			Euskal fonema	▶		Kontso-nantea	▶
					Bokala			Kontso-nantea	Potasioa
Zintzoa	▶			▶	▼			▼	▼
			Egun-kariak						

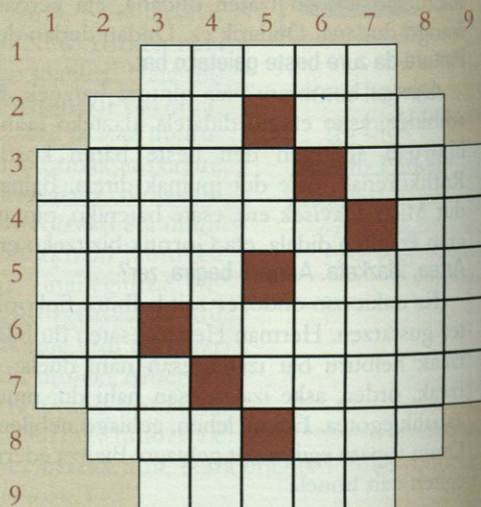
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Animalia ur-lehortarra. 2.- Edo. Zintzoa. 3.- Maindirea, mihi-sea. Sortu zintuena. 4.- Hots ozena eta ez atsegina. Alderantziz, zenbaki grekoa. 5.- Pozik. Harrapa ezazu! 6.- Suari dario. Ahalmek. 7.- Bizkaieraz iratzea, garoa. Trebea, iaioa. 8.- Aurpegiko irekiune. Elizgizonen titulua, izen-deituren ondoan ezartzen dena. 9.- Hotsik edo soinurik egiten ez duena.

GOITIK BEHERA

1.- Izatasuna duen zernahi. 2.- Geometria figura baten luze-zabalaren neurria. 3.- Errenkada. Irin egosiz egiten den ore jangarri. 4.- Altua. Osmioaren ikurra. 5.- Bokala. Kanpo, landa. Hektarearen laburdura. Bokala. 6.- Lotan. Danbor mota. 7.- Emakume izena. Olibondoaren fruitua. 8.- Almirantea. 9.- Agian, akaso.

Pasarte Kodetua

Alexandre Dumas idazle frantsesaren (1802-1870) gogoeta bat azalduko zaizu ondoko lauki guztiak bete ondoren.

Joko honetan, zenbakiak hartu dute hizkien ordean. Letra bat, zeinek berea, hartzen du gehienez zenbaki bakoitzak, eta batzuetan ez dira letra guztiak azaltzen. Zenbaki batzuei dagozkien letrak eman ditugu lagungarri.

R					E			N	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	A	T					L		
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

3	6	18	15	10	1		16	4	12
13	6	2	7		6	4		15	12
	12	1	1	16	11	2	10	12	
6	4	12	14	-10	13	10		3	6
5	12	1	1	16	2		12	1	1
16	11	2	10		6	4	6	4	12
14	10	9	12	2		3	12	16	13
16	1	12		3	6	18	15	10	1
	5	12	9	15	16	6	9	6	9
	6	1	12	14	16	18	6	12	2

Kike Amonarrizen umorea

Emakume zoriontsuaren 5 sekretuak

Hona Internetez jasotako mezua:

1. Garrantzitsua da gizon sentibera eta samur bat topatzea; konfiantza izateko modukoa, menderatuko ez zaituena eta gezurrik esango ez duena.
2. Garrantzitsua da etxeko erantzukizunak eta lanak zurekin konpartituko dituen eta lan on bat izango duen gizon bat aurkitzea.
3. Garrantzitsua da gizon alai bat aurkitzea, bizitaz gozatzen lagundu eta barre eginaraziko dizuna.
4. Garrantzitsua da zurekin sexu harremanak izateko desiratzen dagoen amorante on bat aurkitzea.
5. Eta OSO-OSO GARRANTZITSUA da, 4 gizon horiek elkar ez ezagutzea!!!!

Bidali mezu hau emakume bizkorrei... eta errealtatea jasateko gai direla uste duten gizon bizkorrei.

Soluzioak

Hitz guruzatuak
Ezker eskulin: 1. Igela. 2.
Ala. Ona. 3. Izara. Ama. 4.
Zac. iP. 5. Ala. Todi. 6.
Kc. Abahak. 7. Ina. Abila. 8.
Aho. Aba. 9. Isla.
Gothik behera: 1. Izaki. 2.
Azalera. 3. Ilara. Abi. 4.
Garai. Os. 5. E. Ar. Ha. 1. 6.
Lo. Arabal. 7. Ana. Oliba. 8.
Amirala. 9. Apika.

K	A	T	E	Z	V	K	*	A	N	O	*
*	R	S	T	*	V	U	I	K	I	O	*
A	E	I	N	A	S	E	I	A	I	A	*
R	*	A	L	A	T	I	A	K	O	R	*
R	O	A	G	*	B	A	O	L	O	*	*
A	N	E	O	R	E	I	A	R	A	E	*
K	A	I	N	G	E	R	Z	E	*	*	*
A	E	T	*	O	R	I	G	*			
N	U	A	S	T	A	I	A	N			
*	B	L	*	N	*	A	*	*			

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: UNAI BREA

Plentzia (Bizkaia)

Butroe itsasadarren errebueltan

Orain dela zazpi mende baino gehiago sortu zenetik, Plentzia (Uribe Kosta eskualdean) itsasoari esker bizi izan da. Herriaren lehenengo sei mendeetan, bertakoak marinela eta ontzigileak izan ziren. Zazpigarrenean, berriz, turismoa izan da herriaren hauspoa. Ontzigintzaren arrastorik ez da honezkero, eta marinelik ere gutxi; arrantzak, berriz, ez du sekula aparteko indarririk eduki hemen, eta halaxe segitzen du. Amuak, orain, bisitariak harrapatzeko dira batez ere, izatekotan. Baita, noski, marinela herriei dagokien xarma ere. Eta Plentzia ez dabil horretan eskas.

Metroa duzue Plentziara ailegatzeko modurik onena, eta guk ez dizuegu besterik gomendatuko oraingoan. Ez ekologismo hutsak bultzatuta, argitu dezagun, pragmatismoak ere badu-eta zerikusirik: 3.000 biztanleko hiribildu honetan neke da autoa uzteko lekua topatzea, eguraldi ona dagoenean behinik behin. Beraz, eta urrunetik bazatozte, inguruko herriren batean bilatu aparkalekua. Ondoren, pazientziatz hornitu. Plentziarako metroak hoge minutuan behin baino ez dira igarotzen, kasurik onenean.

Trenbidearen aldeko apologia egi-teak badu hirugarren arrazoi bat ere: herria ezagutzeko ibilbiderik egokienak geltokian du abiapuntua. 1893an inauguratu zuten, turismo aroari hasiera emanez. Izan ere, XIX. mende amaieran Bilboko handiki eta ez hain handikiek Plentzia aukeratu zuten atsedenleku, Getxorekin batera. Artean autorik ez zenez, hiriburutar saldoak trenez etorri behar zuten noski.

Baina gatozen XXI. mendera berriz. Dagoeneko tren zaharrak ez, metro modernoak ekarri gaitu honaino, lur gaineko metroa izanagatik ere. Garaiak berrituz doazen seinale. Butroe ibaiaren itsasadar ederraren ezker ibarrean gaude orain, eta parez pare dugu garai berriztatuon beste ikur bat: Geltokiko Zubia, bere arku erraldoi zuri eta guzti, berri usaina dariola oraindik. Oinezkoentzat besterik ez. Bilboko Zubi Zuri dakarkigu gogora baina hura baino zahartxoagoa da. 1992an eraiki zuten, harrizko zubi zaharra ordezkatzeko.

Plentzia zaharrean barrena

Geltokiko Zubiak eramango gaitu eskuin ibarrera eta, azken batean, Plentzia herrira, ezker aldean ezer gutxi baitago geltokiaz gain. Zubia zeharkatu bezain laster, aukera egin beharrean egongo gara. Aurrera, Kristo Eskaileretan gora, Alde Zaharreko kaleetan galdu; ezkerrera, porturaino eta hondartzaraino daraman ibiltokia, itsasadarraren bide bera eginez.

Alde Zaharrera doan bidea hautatuko dugu lehenbizi, bat hautatzearen. Plentzia zaharra muino batean eraikita dago. Kaleak ez dira zabalegiak, bai luzeak ordea, eta aldapatsuak sarritan. Zorua, gehienetan, galtzadarritzkoa da, autoetarako ez oso apro-

Astillero plaza. Ontziola desagertu zen eta herritarren bilgune da egun.

PLENTZIARAKO TURISMO BULEGOA

Torrebarritik Butroeko gazteluraino Erdi Aroko Ahaide Nagusien oihartzuna

PLENTZIAK 1299an lortu zuen hiribildu izaera. Bilbok baino urtebete lehenago beraz, bertakoek harro gogorarazten dutenez. Garai hartan ohikoak ziren hiritarren eta landako jauntxoaren arteko liskarrak, eta Plentzia ez zen salbuespena izan. Ez zitzairen etsai makala egokitu gainera. Muxika-Butroeko jaunek, Bizkai-ko oinaztar guztien buruek alegia, kilometro gutxira eduki zuten gotorleku nagusia: Butroeko gaztelua, izen bereko auzoan, Gatikan.

Butroetarrek, izan ere, Plentzian bertan eduki zuten etxe bat —herriko lehenengo udatiarrak ote?—: Torrebarri dorrea, Eleiz Enparantz. Jatorritzko eraikina —XIV. mendekoa— bota egin zuten, eta haren ordeztu etxebizitza eraiki. Hala ere, etxaurreko armarria gorde da, euskarazko testu epigrafikorik zaharretako bat daukana: "Muxica areriocaz agica, Butrón celangoa da oroc daquie garaia nago eria gordeazo". Gaurko euskarara ekarrita, "Muxika arerioakaz haginka, Butroe zelangoa den orok dakite. Herria, kontuz ibili". Orduko jauntxoek zela-

ko aldartea zuten ederto adierazten du, zinez, testutxoak.

Bideak lasaixeagoak dira gaur egun, eta beraz beldurrik gabe proposatuko dizuegu Butroeko gazteluraino txangoa. Ez dago galtzerik, GR 280 multzoko ibilbidea da eta. Hortaz, oso ondo adierazita dago, marra zuri-gorritz osatutako ikurren bitartez. Abiapuntua, itsasadarraren eskuin ibarrean dagoen errepidea, eta norantza ibaian gora noski. Bederatzi kilometroko bidea da, ia guztiz laua eta zailtasun txikikoa.

Helmuga Butroeko gaztelua da. Hura ere, Torrebarri bezala, Erdi Arokoaren oinordekoa da, eta arbasoa baino askoz ederragoa inondik ere. XIX. mendean eraiki zuten, eta ez dauka zerikusirik Ahaide Nagusien dorretxeen estiloarekin. Gaur egungo gazteluak umeentzako ipuinak dakartza gogora, eta haien eremuan oinarrituta eraikita dago egia esan. Ia harritu egiten du leihoren batetik bahitutako printzesarik ez agertzeak, astebururo bertaratzen den bisitari mordoari laguntza eske.

posa eta ondorioz oinezkoentzat primerakoa. Etxe zaharrenak, salbuespenak salbuespen, XVIII. mendekoak dira; hori da herriak bere historian zehar jasan dituen sute larrien prezioa.

Kristo Eskaileretatik igoz, laster helduko gara herriko gune historikoe-tako batera: Kristo Enparantza. Alde Zaharraren bazter batean gaude orain. Haren bihotzera jotzeko, ezkerrera eta gora egin behar dugu. Igotzen garen bitartean, seguru daukagu herriko gune interesgarrienetako batera ailegatzeara: Andra Mari Magdalena eliza, XVI. mendekoa. Beste aukera bat helmuga finkorik gabe galtzea da, eta ez da inolaz ere aukera arbuia garria.

Bitxikeriaz betetako eliza

Andra Mari Magdalena eliza Eleiz Enparantzan dago, eta hainbat bitxikeria ditu. Kanpandorra, esaterako, talaia ere bazen Plentziak talaia behar zuen sasoian. Huraxe da-eta herriko lekuri garaiena. Bertatik ondo baino hobeto ikus daiteke itsasadarra Gortizko badiara iristen den gunea, baina helburu hori lortzeko diseinu berezi samarra erabili zuten. Ate nagusi aurretik begiratuta, kanpandorra ez dago, ohi denez, eliza erdian, ezkerre-ago baizik. Bestela ere, ez ohiko estiloko eliza du Plentziak. Euskal Herrian, Erandioko Goikoa auzokoak baino ez dauka harekiko kideetasunik, eta Iberiar penintsula osoan, berriz, Galiziako "Iglesias mariñeiras" direla-koak besterik ez dira antzekoak.

Elizaren parean jarrita, eskuman ikusiko dugu Torrebarri etxea, eta

ezkerrean Santiago arkua, Plentziako harresi zaharraren aztarna bakarra gaur egun. Elizaren atzealdean, berriz, Goñi Portal baserria dago. XVII. mendean eraiki zen, eta nekazal-arkitekturaren eredu bikaina da. XX. mendean zehar kaxkartuz joan zen, baina orain urte gutxi Udaletxeak berrizatzeko agindua eman zuen, bertan kokatuz Kultur Etxea eta Turismo Bulegoa.

Plasentia de Butrón Udal Museoa

Itsasadarrera itzultzeko, Udaletxe Aldapatik jaitsiko gara. Udaletxe zaharra bertan zegoen, eta hortik hartu du izena kaleak. Gaur egun, eraikinak Plasentia de Butrón Udal Museoa dauka bere baitan. Herriko bigarren eraikinik zaharrena da gainera, elizaren ostean, XVI. mendean altxatu zuten eta. Barruan Plentziako historia ageri zaigu, itsasoarekin izan duen lotura-ri dagokionez batik bat.

Azkenik, Erribera kalera iritsiko gara, itsasoaren mailan berriz ere. Haren paralelo dago, itsasadarraren ertz-ertzean, Zugaitz Bidea, itsasoraino doan ibiltoki luzearen hasiera. Antzina, kalea ontzigintzari lotutako lantegi txikiz beteta zegoen, gaur egun ostalaritza gailendu da. Eguraldi ona dagoenean, inguruko herrietako jende asko ibiltzen da bertan. Udan

Gazteluondo marea-errotaren azken aztarnak

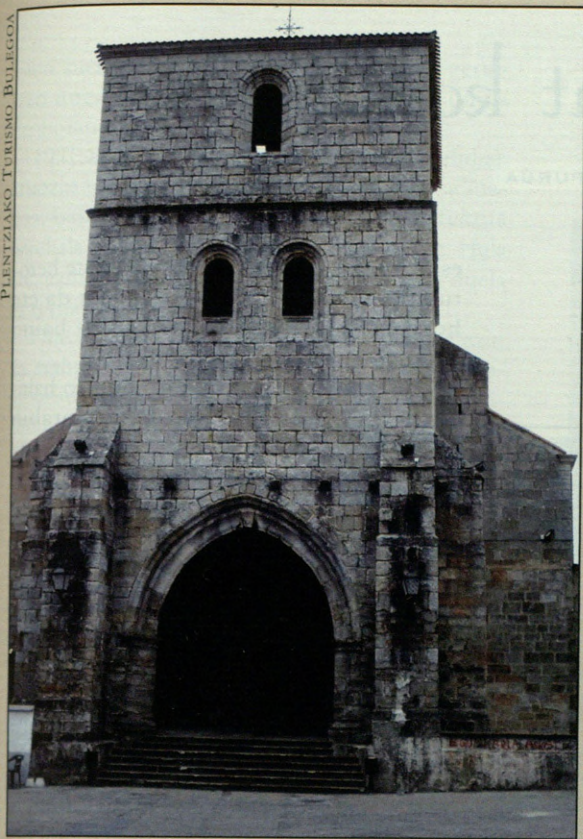
Geltokiko Zubitik eskumarantz metro gutxi ibilita, eta eskumako ibarrean beti ere, Gazteluondo errotaren hondarretara helduko gara. Hori da, tamalez, garai batean Butro-itsasadarrean zeuden hiru marea-errotetatik gorde den arrasto bakarra. Gazteluondo 1506an eraiki zuten, eta 1960ra arte iraun zuen lanean. Orain dela hoge urte eraitsi zuten.

are gehiago. Urte osoko biztanleria 3.500 lagun ingurukoa da, opor sasoian horren hiru halakoa.

Zugaitz bidea Astillero plazan amaitzen da. Esan gabe doa ontziola aspaldi desagertu zela. Orain, harremanak lantzen dira bertan, ontzien orde. Koadrillen biltoki, jailetako erromerien gune, hitzordua egiteko leku kuttun... Hori guztia da Astillero plaza. Bertatik bertara, errepide estuaren bestaldean, Palas hotela dago, garai bateko kasinoa. Oraindik ere ez da zaila duela chun

Plasentia de Butrón museoa, Plentziako bigarren eraikinik zaharrena da, XVI. mendekoa. Lehenago udaletxea bertan zegoen.

Andra Mari Magdalena eliza. Kanpandorrea talaia izan zen. Euskal Herrian, Erandioko Goikoa auzoko elizak bakarrik du berarekiko kidesasunik.

urteko hiritar burges dirudunak bertan irudikatzea, fabriketako irabaziak kartetan edo auskalo zertan xahutzen.

Zabalgunean zehar itsasoraino

Itsasadarrekin batera jarraituko dugu txangoa. Astillerotik aurrera, akabo Plentzia zaharra. Zabalgunean gaude orain, behinola itsasadar izandako eremuan. Urari lapurtuta inguru honetan, Plentzia moder-

noak behar dituen hainbat zerbitzu daude. Baina hobe txalupaz eta ontzitzoz jositako itsasadarriari begiratzea, futbito zelaiak edonon daude eta. Laster eskumaranzko 90 gradu-ko bihurtunera helduko gara. Aurreko mendia gogorregia omen, eta ibaiak nolabait bilatu behar zuen itsasorako bidea. Geologiaren kontutxoak. Eta handik zuzen, porturaino. Aurrerantz jarraituz gero, Gorliz sartuko ginateke berehala

Plentzian jan eta lo

LO EGITEKO

- PALAS.** Erribera kalea, 41. Telefonoa: 94-677 00 30
Uribe. Erribera kalea, 13. Astillero Plaza eta Geltokiko Zubi artean. Telefonoa: 94-677 44 78
Arrarte. Erribera kalea, 27. Telefonoa: 94-677 14 44.
Bibi. Areatza kalea, 40. Portuan. Telefonoa: 94-677 20 31

JATEKO

- Batela.** Plazatxoa, z/g. Herriko sarreran. Telefonoa: 94-677 18 59
Lagun-onak. Eleiz Enparantza, 14. Telefonoa: 94-677 41 68
Kai-Eder. Txurrua kalea, z/g. Hondartza ondoan. Telefonoa: 94-677 08 76
Urizarra. Artekale kalea, 14. Alde Zaharrean. Telefonoa: 94-677 28 70
Urpekaria. Txurrua kalea, z/g. Portuan. Telefonoa: 94-677 13 66
Zaldia. Areatza kalea, 38. Portu ondoan. Telefonoa: 94-677 30 93

—bertakoek ere ez dute jakiten sarritan, non dauden herri bien arteko muga zehatzak—, baina inguru honetako geografia apetatsuak beste ezusteko bat du guretzat: itsasadarriak ezkerrean egiten du orain, aurrekoa bezain errebuelta latza egin ez ia. Mendi zati hau bigunagoa zen, antza. Gorlizko badiaren egonagatik, Plentziako hondartza gaude. Itsaso zabalean azkenik, baina Kantauri bortitzaren astinaldiak gutxien jasaten dituen euskal kostaldeko txokoetako batean hala ere. Udatiaren paradisuan. ■

20, 30, 35, 40... eta
50 urtera arteko hipotekak.
Tasazio-balioaren
%100eraino
eta abalik gabe.

etxetik botako
zaituzte

zeure erara

bbk =
hipotekak

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

KLIMATOLOGIA

Itsas maila sumendiei esker mantendu da

ERRESUMA BATUKO ikerlari-talde batek,

Peter Gleckler atmosfera-adituak zuzendurik, sumendiek itsasoarengan duten eragina aztertu du. Emaitzak harrigarriak dira: ezaguna da berotegi-efektuaren eraginez glaziarak eta poloetako izotzaren zati bat urtu egin daitekeela eta ondorioz itsas maila igo. Sumendiek ere berotegi efektua areagotu egiten dute igortzen dituzten gasen ondorioz, baina hementxe dago hain zuzen ere ezustekoa, hots, sumendiek igorritako gasei

esker itsasoa ez da espero bezainbeste berotu eta beraz, izotz gutxiago urtu da eta horren ondorioz itsas maila uste baino gutxiago igo da.

Ikertzaileek orain gutxi garatutako hainbat eredu klimatiko erabili dituzte beren ikerketetan eta hauetan ikusienez, 1883. urtean Indonesiako Krakatoa sumendiak izandako erupzioaren eraginez, XX mendean uste baino gutxiago igo da itsas maila. Nola liteke hori?

Krakatoak igorritako gasmultzoak eguzki-izpiei oztipo oso handia jarri zien eta ondorioz itsasoaren azaleko tenperatura hoztu zen. Poliki-poliki, hozteak itsas mailan behera egin zuen eta hamarkadetan

Osasuna

JABIER AGIRRE

Botikariaren osasun aholkuak

RATIOPHARM laborategiak eta Espainiako Botikarien Enpresa Elkarteak "Gomendio-en Unitatea" izeneko bilduma prestatu eta aurkeztu dute duela egun batzuk. Ekimen horri esker, botikariak farmazian eman ohi dizkion aholkuak gogoratzeko aukera izango du pazienteak, edozein unetan eta baita bere etxean bertan ere. Horrela, botikariaren eta gaixoaren harremana farmazia baino harago luzatuko da, erabiltzaileen informazioa hobetuz, gaixoaren bizi-kalitatearen mesedetan eta botiken erabilera arrazionala sustatuz.

Lehendik ere lankidetzan arituak ziren aipatutako laborategia eta botikariaren elkarteak, baina orain kaleratu den bilduma horrekin hiritar arrunta irtengo da irabazle. Izan ere, fitxa horietan hemengo farmazietan usuenak diren 20 patologia biltzen dira, kolore jakineko arloetan banatuak: gaixotasun kardiobaskularrak, digestiokoak, biriketakoak, gernu-aparatukoak, erreumatologiakoak, nerbio-sistemakoak eta sentimen-organoetakoak. Eta gaixotasun zehatzetara eto-

rriz asma, hipertentsioa, ultzerak, bizkarreko minak, alergiak edota buruko minak bezalakoak.

Izan ere, hiru pertsonatik bat informazio bila sartzen omen da farmaziara. Bada, hemendik aurrera botikariak informazio hori ahoz emateaz gain, txukun-txukun idatzitako fitxa batean emango dio gaixoari. Fitxa horiek ilustrazioak dituzte, sintomen zerrendak, aholku praktikoak, gaitz horietako bakoitzarekin lotutako ohitura osasun-garriekin batera.

Ekimen honen helburu nagusietako bat zera da, "erabiltzaileak botika modu arrazionalagoan erabil dezala, tratamenduak arrakasta izateko aukera gehituz, eta bere osasuna eta bizi-kalitatea hobetuz", Ratiopharm laborategiko Rodrigo Roman zuzendariaren hitzetan. Fitxak erraz ulertzeko moduan idatzita daude, denek baliatu ahal izan ditzaten. Erraz ulertu bai, baina gazte-eraz baino ez. Eta noizko euskaraz? Noiz izango dugu horrelako ekimen bat gure hizkuntzan erabiltzeko aukera?

iraun zuen, ez baita ahaztu behar itsasoan gertatzen diren prozesuak inertzia handikoak direla denboran zehar.

1991. urtean Filipinetako Pinatubo sumendiak erupzio handia izan zuen, ia Krakatoaren adina-koa, baina itsasoan gertatutako hozte efektua berehala orekatu zen negutegi-efektuarekin. Hala ere, ezin uka Pinatubok ere balaztatu egin duela itsas mailaren igoera.

Une honetan itsasoan gertatzen ari dena ezin da erabat ziurtatu, baina itsas azala berokuntza-prozesuan dagoela uste da eta datozen hamarkadetan berokuntza hori itsas azpirantz hedatuko da. Beraz, nahiz eta hemendik aurrera berotegi efektua ez gertatu, datozen hamarkadetan orain arte gertatutako berotegi efektuaren eragina nozitu dugu.

Beraz, irakurle, oraindik natura indartsu agertzen zaigu gizakiak egindako apurketak konponduz. Noiz arte? ■

INGURUMENA

Amazonako oihanak garai lehorra maite du

TROPIKOEN ARTEAN dauden lurretan ez da eguraldi-aldaketa nabarmenik gertatzen eta gehienek garai euritsua eta garai lehorra izaten dira. Gure latitudeetan landareak garai euritsueta hazten dira eta garai lehorretan zimeldu. Arizonako unibertsitateko Alfredo Huetek zuzendutako ikerlari-talde batek ikusi du, gizakiaren ustiapenik ez dagoen Amazona basatian landareek garai lehorra erabiltzen dutela euren berdetasuna areagotzeko. Aldiz, garai horretan bertan gizakiak ustiatutako lurretan landareak lehorte egiten dira. ■

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Cerasonteko geretzitzia

ELORRI beltzaren laguntzarekin gereziendoak bazterrak zuritzen ari dira, epelene-tik abiatu eta, etengabeko txandan, ospel laio-tzeraino. Errami-lota zuriek ekin duten udaberria liliño xuri horiek emango dituzten haziak lurra hartzen dutenean

amaituko da. Lur hartze hori eragozteko hor sartuko dira tartean txori ugariren mokoa eta pajaro askoren atzaparra. Eta jai gorriak dantzatuko dituzte Milagron, Etxaurin, Itsasun...

Erromatarrek inguru hauetan lapurreta bizian zebiltzanean ezagutu omen zuen gereziendoak lur hau. Mami samurra kenduta haziak, aho-balak barreiatuko zituzten mertzenarioek kai, meategi, galsoro, mahasti eta galtzaratan. Hartu eta eraman soilik ez, utzi ere zerbait utzi zuten. Gereziendoarekin bateratsu etorriak ditugu pikondoa, muxika, albertxikoa, intxaurrendoa, gaztainondoa...

Gereziendoen jatorriaz aspaldi dago gerra piztua. Pliniok dionez Lucullus generalak Erromaratu zuen Pertiako Cerasonte (egun Turkia) hiria konkistatutakoan, hortik latinezko izena: *Prunus cerasus*. Arkeologo eta historialari ugari dionez, ordea, ume etruskoek ordurako ba omen zebilzkiten belarrietan dilindan.

Gereziak ondo murtzikatu behar dira baldin eta liseriketa lasaia izan nahi bada. Era berean *Prunus* generoko beste landare jendeak bezalaxe hosto, azal, hezur eta abarretan zianida sortzen du eta tamainatik gora janez gero pozoitzea gerta daiteke. Ezaguna da AEBetako lasterketatarako behor-ukuilu batzuetan gertatutako gaitza, moxalak hilda jaio edo jaio eta berehala hiltzen ziren gereziendo-hosto gehitxo jateagatik.

Sasoia aitzakia, gereziendo lorarik oparitzen badizute orokorrean gizabide ona adierazten duela jakin ezazu, baina maitasunean -nork dakarkizu?- etsipena azaltzen du.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

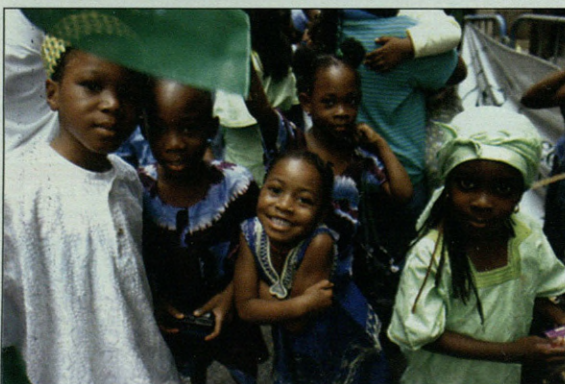
Biztanleen %4k hizkuntzen %96

Munduko hizkuntza aniztasuna galtzeko zorian dagoela diote hizkuntzalari gehienek. Errealitatea ezagutzeko eta ulertzeko hamar bat leho ixten dira urtero. Hizkuntzen egoeraz arduratzen diren erakundeek gizakion jarrera-aldaketa ezinbestekoa dela diote geroaren izena aniztasuna izan dadin.

SAIOA LABAKA

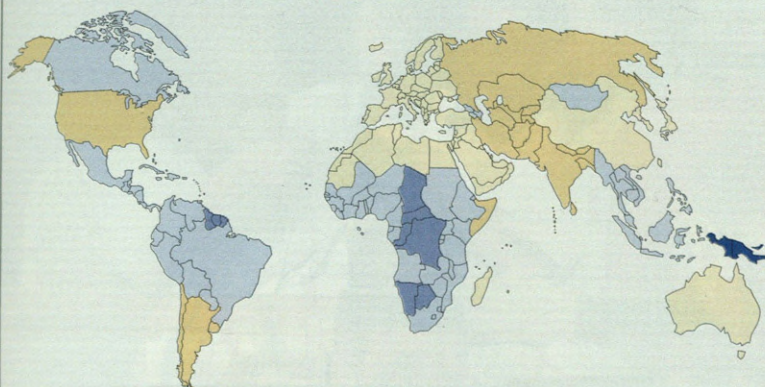

Ez da erraza munduko hizkuntzak zenbatzea, hizkuntza zer den definitzea ere ez baita erraza. Hala ere, adituek gutxi gorabeherako kalkuluak egiten dituzte. Hizkuntza gehien duten herrialdeen sailkapena egiten hasiko bagina, Papua Ginea Berria legoke lehen postuan, han 849 hizkuntza hitz egiten baitira. Indonesian 672 hizkuntza dituzte eta Nigerian 413. Laugarren postuan dago India 381 hizkuntzarekin. Argazkiak ezkerretik eskuinera eta goitik behera: Papua Ginea Berriko gaztetxoa, Indonesiako zaharra, Nigeriako haurrak eta Indiako ama-alabak.

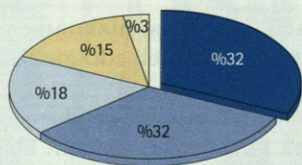
MUNDUKO HIZKUNTZAK

HIZKUNTZA DENTSITATEAK

- Dentsitate bereziki handia (milioi biztanleko 100 hizkuntza baino gehiago)
- Dentsitate oso handia (milioi biztanleko 10 eta 100 hizkuntza artean)
- Dentsitate handia (milioi biztanleko 1 eta 10 hizkuntza artean)
- Dentsitate ertaina (hizkuntza talde bakoitzeko milioi bat eta 10 milioi hiztun artean)
- Dentsitate txikia (hizkuntza talde bakoitzeko 10 milioi hiztun baino gehiago)

Iturria: Unesco Albistaria (2000)

Afrika	1.900 hizkuntza
Asia	1.900 hizkuntza
Ozeania	1.100 hizkuntza
Amerika	900 hizkuntza
Europa	200 hizkuntza

Munduan gehien hitz egiten diren hizkuntzak (milioitan)

Ingelesa	1.000 hiztun
Mandarin txinera	1.000 hiztun
Hindia (urduera barne)	900 hiztun
Gaztelania	450 hiztun
Errusiera	320 hiztun
Arabiera	250 hiztun
Bengalera	250 hiztun
Portugesa	200 hiztun
Malaysiera-indonesiera	160 hiztun
Japoniera	130 hiztun
Frantsesa	125 hiztun
Alemana	125 hiztun
Punyabi	85 hiztun
Wu txinera	85 hiztun

Oharra: ama hizkuntza eta bigarren hizkuntza.

Iturria: Unesco Albistaria (2000).

Hizkuntza gehien hitz egiten diren herrialdeak

Papua Ginea Berria	849
Indonesia	672
Nigeria	413
India	381
Kamerun	269
Mexiko	241
Kongo (lehen Zaire)	212
Brasil	208

Iturria: Moreno Cabrera hizkuntzalaria (2000).

ZENBAT HIZKUNTZA daude munduan? Hizkuntzalariei maiz egiten zaien galdera da berau. Erantzunean ez dago eztabaida handirik, ordea: ezin da jakin. Gutxi gorabeherako kopuruak darabiltzate adituek galdera hau erantzun nahian. Izan ere, batetik, zaila da hizkuntzen eta dialektoen arteko mugak ezartzea eta bestetik, ez dago hizkuntza guztiari buruzko dokumentaziorik.

Hizkuntza bat zer den definitzeko arazoa daukagu lehenik. Terminoa zentzu ezberdinetan ulertuz gero, emaitza ezberdinak erdietsiko baitira. Esaterako, Espainian zenbat hizkuntza dauden galdetuko bagenu, oro har, lau daudela esango genuke (euskara, gaztelania, katalana eta galiziera). Munduko hizkuntzei buruz dagoen iturri zabalenak, Ethonologue-k, 14 hizkuntza daudela esango du, ordea.

Hizkuntza kontzeptua ez da bera munduko kultura eta txoko guztietan. Oro har, mendebaldean estatu hizkuntzaren tradizioaren zama handia dugu eta, honen arabera, aldaerak hizkuntza bakarrean biltzeko joera da nagusi. Azkeneko mendeetan joera

David Crystal
hizkuntzalariei ustez,
munduko hizkuntzen
ia %82k 100.000 hiztun
baino gutxiago dauzkate
eta are larriagoa dena,
hizkuntzen ia %56 10.000
hiztunek edo gutxiagok
erabiltzen dituzte

nagusia estatu bakoitzak estatu hizkuntza bakarra izatea izan da; Espainian gaztelaniarekin gertatu den bezala, esaterako. Munduko beste bazterretan, oster, bertako hizkuntzek estatu-hizkuntza estatusik lortu ez dutenez, aldaerak hizkuntzatzat jotzeko joera handiagoa dago. Hirugarren munduan, bereziki, oso hizkuntza gutxi erdietsi dute hizkuntza ofizialaren estatusa, zeregin horretarako hizkuntza europarrak hartu dituztelako.

Munduko mintzairaren zenbaketa zailtzen duten beste bi arrazoi ere badira. Batetik, munduko lurralde guztietako hizkuntza deskribapena amaitzeke dago. Askok aurreratu bada ere arlo honetan, oraindik ere etnia eta hizkuntza berriak aurkitzen dihardute. Esaterako, 1998. urtean

Babeslea: Bizkaiko Foru Aldundia

gure
artean
euskarazBFA
DFB

bi etnia eta hizkuntza berri aurkitu omen zituzten Indonesiako Irian Jaya uhartean, vahuadate eta aukedate gizataldeak, hain zuzen ere. Bestetik, hizkuntzen izendapenen inguruan gertatzen den nahastea dago. Oro har, hizkuntzek izen bat baino gehiago izaten dute, inguruko herrialdeek jarria, eta hitzunek euren hizkuntzari ematen dioten izena ere hor dago.

Hala ere, aipatu ditugun arazo guztien gainera, gaur egun hizkuntzalari eta erakunde gehienek (Wurm 1996, Crystal 2001, Hagege 2001, Bernardez 2004, Moreno Cabrera 2000, Junyent 1993, Nettle 1999, Unesco...) munduan 6.000 hizkuntza inguru hitz egiten direla diote. Ethnologue da munduko hizkuntza kopururik handiena ahotan darabilena: 6.809. Bide-nabar, aintzat hartu beharrekoa da munduan dauden hizkuntzen kopuruak ezer gutxi esaten digula. Asko daudela, bai; baina agian egon zitezkeenak baino gutxiago daude. Munduko biztanleria bikoiztu egin bada ere iragan mendeari begira, hizkuntza kopuruarekin ez da gauza bera gertatu. Hizkuntzak desagertzen joan dira eta alderantzizko prozesua gertatu da populazioarekin.

Hizkuntzen banaketa geografikoa

Munduko mintzairaren banaketa kontinenteetan zehar irregularra da. 2005eko munduko hizkuntzei buruzko txostenaren arabera, 6.000 hizkuntza horietatik Afrikan %32 (1.900) eta Asian %32 (1.900) daude; herena kontinente bakoitzean. European, berriz, hizkuntzen %3 (200) baino ez daude, Amerikan %15 (900) eta Ozeanian %18 (1.100). Hizkuntzen banaketa geografikoa are bitxiagoa da lurraldeka aztertzen bada. Munduko bederatzi herrialdek 200 hizkuntza baino gehiago dituzte.

Hizkuntz aniztasunaren mapamundia eta biztanle dentsitatearen mapa ez datoz bat: biztanleen %4k hizkuntzen %96 hitz egiten dituzte. Hizkuntzen %80 baino gehiago endemikoak dira eta estatu bakar batean hitz egiten dira. Bestalde, oso gutxi dira milaka hitzun izan eta lurralde askotan hitz egiten diren hizkuntzak: hogeia, hain zuzen. Kopuruok kontatzeko metodoen

Munduan gehien hitz egiten diren hizkuntzak dira ingelesa eta mandarin txinera. 1.000 milioi hitzun inguruk dute mandarin txinera ama hizkuntza edo bigarren hizkuntza eta beste hainbestek ingelesa.

arabera aldatu egiten dira, jakina denez. Munduko biztanleen ia erdiek hedadurarik handieneko zortzi hizkuntzetako bat hitz egiten

Hirugarren munduan
bereziki, oso hizkuntza
gutxi erdietsi dute
hizkuntza ofizialaren
estatusa, zeregin
horretarako hizkuntza
europarrak
hartu dituztelako

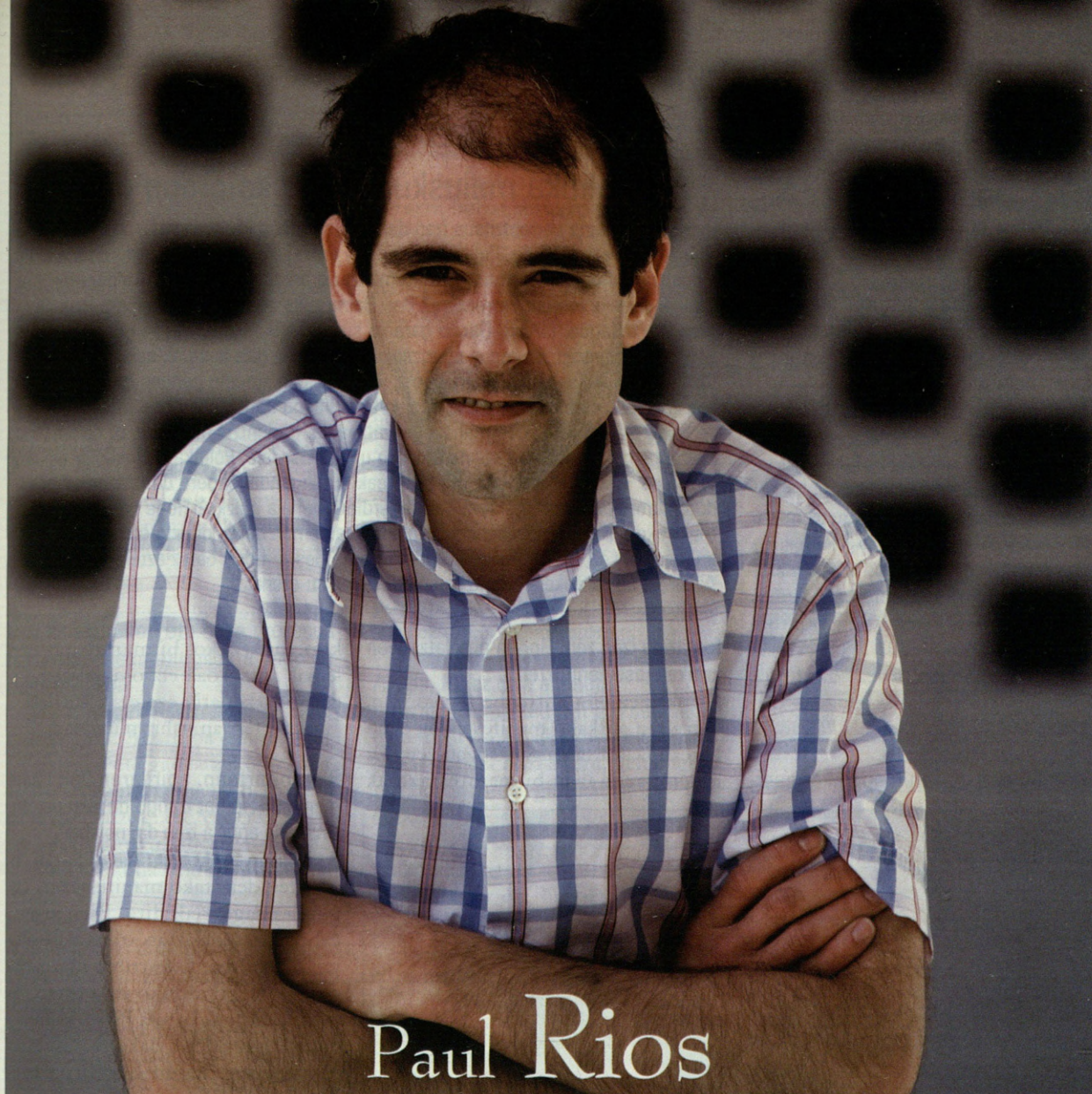
dute: txinera (1.200 milioi hitzun), ingelesa (478 milioi), india (437 milioi), gaztelania (392 milioi), errusiera (284 milioi), arabiera (225 milioi), portugesa (184 milioi) eta frantsesa (125 milioi).

Hizkuntza aniztasunaren etorkizuna aurreikusteko, hizkuntza bakoitzak duen hitzun kopuruari errepara diezaiokegu. Hizkuntzalarien arabera, 100.000 hitzun behar dituzte, gutxienez, mintzaierek luzaroan irauteko. Gaur egun, 6.000 hizkuntzetatik erdiek 10.000 hitzun baino gutxiago dituzte eta laurdenek ezta 1.000 hitzun ere. David Crystal hizkuntzalariaren ustez, munduko hizkuntzen ia %82k 100.000 hitzun baino gutxiago dauzkate eta are

larriagoa dena, hizkuntzen ia %56 10.000 hitzunik edo gutxiagok erabiltzen dituzte.

Unescoren arabera, hamar hizkuntza hiltzen dira urtean. Hizkuntza aniztasunik handiena duten lurraldeetan, hain zuzen, gehien. Afrikan 200 hizkuntza baino gehiagok 500 hitzunik behera dituzte. Ipar Amerikan indigenen eta kreolen hizkuntzak daude egoera latzenean. Latinoamerikan 500 hizkuntza amerindiar dituzte, eta horien erdiak edo herenak daude gutxi gorabehera arriskuan. Asiako hego-ekialdean hizkuntza bakoitzeko hitzun kopuru handi samarrak dira; 600 edo 700 bat hizkuntza dituzte, baina 40 inguru kolokan daude; lekuan lekuko estatu politiken araberrako etorkizuna izango dute. Asiako ipar-ekialdean 47 hizkuntza dituzte eta seik baino ez dute bizirik irauteko aukerarik. European 125 hizkuntzatik gora hitz egiten dira: 9 ia hilda daude, 26 hiltzeko bidean eta 38 arriskuan.

Datuon arabera, lurralde azpigaratueto hizkuntzak daude desagertzeko arrisku biziagoan. Munduko 170 estatu burujabek hizkuntza ofizial gisa hizkuntza handiren bat dute: ingelesa, frantsesa, gaztelania, arabiera eta portugesa. Hots, munduan zehar hedapen handiena duten mintzairak estruktura politiko indartsu netan aurkitzen ditugu, eta hauen esku dago, hein batean, hizkuntzen kopuruak bere hartan mantentzea edota murrizten joatea. ■

Paul Rios

«Modu batez edo bestez kontsulta egin behar da»

Getxo, 1974. Zuzenbidean lizentziatua. Elkarrin aritu da 13 urtez; azken 8 urteetan liberatu gisa: Antolaketa arduraduna Nafarroan, Arloen koordinatzailea eta bozeramailea izan da. Lokarriren koordinatzaile nagusia da orain. Solasaldia ETAre su-etena ezagutu aurretik egin genuen. Halabeharrez, berba egin dugu ostera ere: "Lehen urratsa eman da eta hurrengoa alderdien mahaia osatzea da, pazientziaz baina etenik gabe. Alderdien ordua iritsi da" adierazi digu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

"Adorez hartu dut kargua, ardura handia dela kontziente naiz ordea. Jonan Fernandezen ondorengoa izatea ez da samurra, hedabideen aurrean edo gizartean duen presen-

tzia garrantzizkoa baita. Edonola ere, Elkarriko kide ohiengandik laguntza osoa jasotzen ari naiz. Bestalde, Elkarriren sorreratik gaur egunera egoera politikoa asko aldatu

da. Egoera berriaren beharrei erantzuteko eta bake eta normalizazio prozesuan aritzeko egokitua da Elkarriren oinordekoa den Lokarri" diosku Paul Riosek.

Lokarriren koordinatzaile nagusiaren ustez "duela urte batzuk zegoen adostasuna baino handiagoa dago gatazkaren inguruan. Gizarteak bakea eta alderdi guztion arteko elkarrizketa nahi ditu".

Elkarriri adioa eta Lokarriren aurkezpena egin berri duzue. Bilbon manifestaztera deitu duzue gizartea. Egiguzu honen balorazioa, mesedez.

Pozik gaude. Manifestazioa aniztasunaren isla izan da. Egia esan jende gehiago espero genuen, baina iazko irailaz geroztik egoera politikoak okerrera egin zuela kontuan hartu behar da. Gizarteak bake eta normalizazio prozesua gertu ikusi du, baina manifestazioa egin zen unean ez zuen aurrerapenik ikusten. Giro politiko nahastu horretan zaila zen besterik lortzea. Gure lema ordea -akordioa, kontsulta eta berradiskidetzea- oso presente dago gizartearen eta kalean.

Egun berean gerraren aurkako mani-

ETA-REN SU-ETENA «Politika maiuskulaz egiteko ordua da»

Oso pozgarria eta garrantzitsua izan da ETak su-etena iragarri izana, gizartea horren zain zegoen eta iritsi da. Politikaren bidean aritzeko oztopo bat kendu da eta orain baldintza hobeak daude bake eta normalizazio prozesua hasteko. Galdera da: ETA itzuli al daiteke jarduera armatura? Bai. Baina zaila egingo zaio, denbora joan ahala gero eta zailagoa. Lizarra-Garazi garaiko su-etena ikasketa izan zen denontzat eta ETarentzat bereziki. Su-etena apurtzeak ekarri zituen giza kostuak nahiz galbide politikoa begi-bistakoak dira. Orain, berriz, iazko irailean amestu genuen horizonte politikoa zabaldu eta behin betiko konponketa politikoa aurkitzeko unea iritsi da. Lehen zeregina alderdi politikoaren mahaia gauzatzea da. Pazientzia behar da, ez da lan erraza izango baina alderdiei sendo aritzeko unea iritsi zaie. Politika maiuskulaz egiteko ordua da. Unea aprobetxatu eta gizarteak eurengandik espero dutena eman behar dute alderdiek. Beste galdera bat: alderdien mahaia noizko? Hobe udarako Eguberrietarako baino, lehenbailehen. Urrats finkoak eman behar dituzte ordea. PP kanpoan geratuko da, baina ziur aski egoera berria beste modu batez aztertzen hasia da. Aznarrek berak aukera bezala ikusi du ETaren su-etena.

festazioa izan zen. Honen antolatzaileen kritikak jaso zenituzten.

Kritikak ez dira horrenbestera izan. Gerraren aurkako manifestazioa egun berean izatea tamalgarria izan zen. Ez ginen gauza izan bi manifestazioak

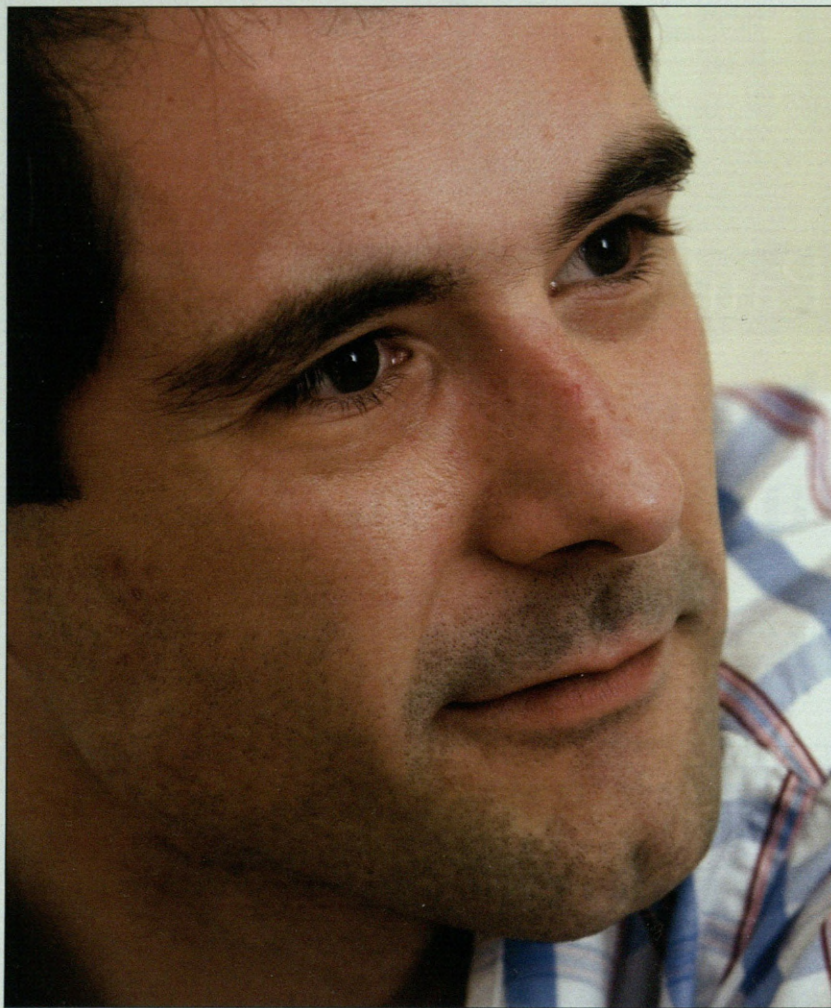
koordinatzeko, bi manifestazioen lema antzekoak eta osagarriak izan da: Indarkeriarik eza eta elkarrizketa Euskal Herrian nahiz munduan.

Bien bitartean, apirilaren 2an beste manifestazio bat izango da leku berean. Anabasa apurra izan da, nolabait.

Apirilaren 2rako hainbat alderdik eta eragilek deitutako manifestazioa eta gurea osagarriak dira. Bien artean ezberdintasunak izan arren, ñabardurak ñabardura, Lokarriren mezua antzekoa zabalduko da bertan. Bi manifestazioak batuta PP da kanpoan geratu den alderdi bakarra. Guretzat ez da ezberdintasunak nabarmentzeko unea, batzen gaituena azpimarratzeko baizik. Alabaina, onartu behar da alderdien unea dela.

Badago Lokarriren sorrera ondo ulertzen ez duenik ere. Hau da, ETari bake prozesua zaindu nahi izateaz kritikatu zaio eta orain Lokarrik funtzio hori bete nahi ote duen errezeloa dago, nolabait. Elkarrik oso rol argia eta garbia erakutsi du 13 urteetan. Hasieratik indarkeriarik eza eta guztion arteko elkarrizketa izan da bere aldarrikapen nagusia. Lizarra-Garaziko garaia ostean ere, ETak su-etena apurtu ondoren, Elkarrik gizartearen itxaro-

"Guk nahi dugun kontsulta, akordioa berresteko kontsulta da. Baina gerta daiteke alderdiek akordiorik ez lortzea. Kasu horretan ere, gure proposamena gizarteari zer-nolako elkarbizitza nahi duen galdetzea da".

penari eutsi eta bake prozesuan lagun-du zuen. Sarritan orde, perspektiba galtzen dugu, ez dugu gogoratzen duela hiru urte bizi zen egoera zaila: PP Gobernuan zela eta elkarrizketa bide guztiak itxita zeudela. Elkarriren zeregina gauden egoerara etortzeko laguntzea izan da eta Lokarrik horretan dihardu ere orain. Besterik ez.

Zein dira Lokarri izatearen arrazoiak zehatz-mehatz?

Lokarri bake eta normalizazio prozesua abiatzeko egunaren biharamunerako pentsatuta dago. Egun hori maiuskulaz idatzia izan da gure agendan. Egun hori iritsi da eta laguntzeko prest gaude.

Iritsi da egun hori eta bake prozesuaren hastapenean murgilduta dago jarduera politikoa...

... eta orain egin beharreko lana aztertzen ari gara. Akordioa eta kontsulta bideratzeko eta gauzatzeko urratsak areago zehaztu eta finkatu behar ditugu. Aurrerantzean ere, egoera oso zailak biziko ditugu, horregatik, alde zurretik, eremua ondo landu behar dugu.

Nola iragartzen duzu prozesua?

Prozesua abiatzeko hiru urrats eman behar ziren: ETAk su-etena eman behar zuen eta eman du. Segidan alderdien mahaia osatu behar da eta hirugarrenik, pertsona guztien eskubide guztiak errespetatzeko dinamika sortu eta landu behar dugu. ETAk indarkeria uztea beharrezkoa da, baina, halaber, giza eskubide guztien bortxaketak eten behar dira: presoan espetxe politika, Batasunaren kideen espetxeratzeak, Batasunaren beraren ilegalizazioa... Finean, akordioa eta kontsulta egin ahal izateko aldaketa horiek eman behar dira.

Elkarriren ekarpenetako bat Eginoko mahaia izan da. Alabaina, diskrezioa tarteko bere ekarpena ez da ia ezagutzen.

Diskrezioa aipatu dugu eta horri eutsi behar diogu. ETAk su-etena iraunkorra erabaki duela jakin ostean, alderdien mahaia osatzeko dei egin behar da. Une hau oso delikatu da, gauza bat baita alderdien mahaia deitzea eta beste bat berau antolatzea. Eginoko mahaiaren ekarpena alderdien zeregina errazteko egin da dago. Agirian

hainbat puntu idatzita daude mahaia osatu aurreko elkarrizketan laguntzeko, alderdiek zer-nolako puntuak aztertu behar dituzten jasotzen da ekarpenean. Akordioa garrantzizkoa bada ere, berau lortzeko aurre-akordioa funtsezkoa dela azpimarratzen da bertan.

"Akordioa, kontsulta eta berradiskidetzeta" Lokarriren lema. Akordioa non eta zeinen artean?

Hasteko, mahaian gure egitekoa bukatu da. Printzipioz Lokarrik ez du egitekorik izango. Mahaia osatzea alderdien ardura eta zeregina da. Zeinen artean? Alderdiek erabaki behar dute. Nola? Alderdi guztien artean posible bada, baina gu kontziente gara ez direla denak egongo.

Alegia, PP ez dela egongo.

Hori da. Beraz, alderdi guztien akordioa lortu ezean, akordio anitza lortu behar da, eta hori ezean, gehiengoaren borondatea egin dadila. Orduan, gutxienez, normalizaziorako akordio bat lortu behar du mahaia. Hau da, mahaia alderdiak batzen dituen bilatu behar du, desberdintasunak non dauden agertu eta etorkizunerako berauek zehaztu, baita aldi berean elkar bizikidetzarako printzipioak finkatu ere. Halaber, esparru juridiko-politiko berri baterako akordioa lortu behar da, oraingoak baino kontsentsu handiagoa izango duena, edo gutxienez erabakitze eta itauntzeko eskubidea bermatuko duen esparru politikojuridikoa.

Alderdien mahaia izango al da ere Nafarroan eta Iparraldean?

Gure lehentasuna alderdiak mahai baten inguruan esertzea da. Non eta nola? Ez da gure ardura. Baina Nafarroan ere bake prozesua urratu behar da, baita horretarako alderdien arteko mahaia eratu ere. Nafarroan bizikidetzeta ez dago normalizatuta, arazo asko

"Lokarri bake eta normalizazio prozesua abiatzeko egunaren biharamunerako pentsatuta dago. Egun hori iritsi da, eta laguntzeko prest gaude"

ELKARRITIK LOKARRIRA

Kolaboratzaileengan oinarritua

Goiz da aldaketaren ondorioz ekimen berria izango diren pertsonen eta egituraren berri zehatzik emateko. Edonola ere, ondo abiatu gara. Lokarri gauzatzeko erabakia Batzarrean hartu ondoren Elkarriko 3.000 bazkideetatik gehienek segitu diote gure deiarri: %97k. 8 langile liberatu aritu gara eta Lokarriren egiturari 5 izatea da gurea asmoa. Kideak 700 dira eta batzarretan erabakitze eskubidea daukate. Elkarriri sostengu eman dioten jende ezagunek Lokarriari ematen segitzen dute. Guretzat baina, Lokarriren antolakuntzan garrantzitsuenak kolaboratzaileak dira: 6.000. Gure helburua euren parte-hartzea areagotzea da, giza baliabide eta indarra horiek baitira. Sare hori zabaltu eta sendotu nahi dugu.

dago, beraz Nafarroan ere akordioa bilatu behar dugu. Iparraldea uneon urrunago dago ezer berririk esateko. Hala ere, akordioarako esparrua bilatu behar dugu, harremanak landu eta kooperazio organo moduko bat sortu beharko litzateke. Baina hori alderdien ardura da eta batzuk horretan ari dira.

Kontsulta berriz nola ulertzen duzue?

Guk nahi dugun kontsulta, akordioa berresteko kontsulta da. Baina gerta daiteke alderdiek akordiorik ez lortzea. Kasu horretan ere, gure proposamena gizarteari zer-nolako bizikidetasuna nahi duen galdetzea da. Modu batez edo bestez kontsulta egin behar da. Gizartean iritzi ezberdinak daude, baina zer etorkizun nahi duen esateko gauza da.

Berradiskidetzeta da zuen lema azken aldarrikapena.

Gure asmoa berradiskidetzeari printzipioak argitzea da. Diskurtso bat landu behar dugu, baina kontziente gara uneon ezinezkoa dela berradiskidetzeari diskurtsoa plazaratzea. Hori egiten hasteko akordio politikoa behar da lehenik. Akordioa gauzatzen den bitartean berradiskidetzeko printzipioak zehaztu behar ditugu. Garaitu eta garaileen diskurtsoa gailendu behar dugu. ■

Katalanismo eta euskaltzaletasun politikoaren arteko begiradak (1876-1919)

1918an sortu zuen Gregorio Balpardak eusko-katalanismoa kontzeptua. Kategoria berria asmatu zuen horrela, Espainiako batasunaren alde eta autonomia politikoaren kontra egiteko xedez. Jarraian datorrena, katalanismo politikoaren eta euskaltzaletasun politikoaren arteko harremanaren sorrera eta garapenaren historia da.

JOSEBA
AGUIRREAZKUENAGA

EUSKO-KATALANISMOAZ Gregorio Balparda bilbotar politikariak *Errores del nacionalismo vasco* (1918) idatzi zuen, mugimendu politiko egituratua gorpuzturik zelakoan. Liburuko atal baten izenburua aski adierazgarria dugu: *Del bizkaitarrismo fenicio al catalanista y judaico*. Bere helburua: autonomia politikoaren kontra egitea Espainiako batasunaren alde eginez. Beraz, kategoria berria asmatu zuen, Espainiaren batasunaren etsaia horrela identifikatuz. Katalanismoak jadanik ez zuen onespenerik espainiar monarkiko eta eskuindarren baitan. Euskal abertzaletasunak lehen arrakasta politiko handia lortu zuen Bizkaian: Bizkaiko Diputazioan gehiengoa 1917ko hauteskundeetan. Beraz, agente publikoan nabarmenago ageri zen. G. Balparda, delako eusko-katalanismoaren indarra aitzakiatzat harturik, espainolismo monarkikoa aldarrikatzeko, 1919an, *Liga de Acción Monárquica* alderdiaren sortzailetakoa izan zen. Espainiar nazionalismoaren defendatzaile ziren monarkikoak bildu egin ziren eta ondoko diktaduretako –Primo de Rivera eta Franco– agintari eta zerbitzari publiko askoren mintegia bihurtu zen delako Liga berria.

Baina, benetakoa ote zen delako “vasco-katalanismoa” edo G. Balparden asmakizun edo aitzakia hutsa nazionalismo espainiarraren aldeko mugimendua bideratzeko?

Katalunian, 1906az gero, mugimendu sozialen eran autonomia politikoaren aldeko joera hezuramamitu

zen. 1905ean Gipuzkoan ere antolatu zen *Liga Foral autonomista* delakoa. 1914an Kataluniako Mancomunitat erakundetu ondoren, Hego Euskal Herrian antzeko mankomunitatea sortzeko egitasmo proposamenak agertu ziren. Euskal Herriko Diputazioek finantza publikoen arloan autonomia garatu zuten kontzertu ekonomikoaren babesean. Administrazio publikoko beste arloetan ere, beste horrenbeste lortzeko nahia behin eta

1919an autonomia politikoa
onartzeak nazio izaeraren
aitorpena erakusten zuela
pentsatu ohi zuten
bereziki eskuindarrek eta
tradizionalista katoliko
foruzale ugari

berriaz adierazi zuten, baina arrakastarik ez zuten izan. Bidea asmatu ezinik ari ziren.

Euskal Diputazioek 1917an Gasteizen onartu zuten programa bateratuan, jauzi politikoa eman zuten, bereziki kontzeptuen arloan: Foru agente osoaren itzultzea eskatzetik autonomia murriztagoa –baina agente politikoz bete– eskatzera igaro ziren. Euskal jatorriko agente publiko administratiboaren sorburu den agente politikoa nahi zuten. Autogobernu politikoaren

premia eta egarria sarri adierazita zegoen, joera guztietako alderdien aldetik. Baina bereziki, XX. mende hasieran tradizionalismo katolikoko kideak foruzaletasunaren diskurtsoari loturik agertu ziren. Bestalde, errepublikano federalen baitan ere indartsu ageri zen eskari bera. Eta tartean, abertzaletasun jeltzalea bereziki hirigune modernizatuetan, udal hauteskundeetan sendotzen hasi zen.

Baina, autonomia kontzeptua eta autonomismoa zehaztu zirenean, hitzak eta kategoria politiko honek, hainbat politikarien artean, ezinegona sortu zuen. Ez baita ahaztu behar urte batzuk lehenago Espainian gertatu zena: Cubak autonomia aldarrikatu zuen eta ondoren independentzia lortu. Horrez gainera, 1918ko urtarrilean, Thomas Woodrow Wilson, Amerikako Estatu Batuen presidentea herrien autogobernu eta auterabakikuntzaren printzipioa aldarrikatu zuen, nazioen arteko bake iturri izango zelakoan, bereziki Europan. Eta teoria hau aintzat harturik, I. Mundu Gerraren bake hitzarmena sinatu zen Versaillesen eta Europan nazio kultural ziren ugari nazio politiko bihurtu ziren.

Beraz, ez da harritzekoa, nazionalista espainiarrengan edozein autonomiak sorrarazten zuen kezka eta ezinegona. Azken batean, autonomia, balizko nazio berriaren onespenerako aurreneko urratsa besterik ez zelako. Bilboko *Hermes* aldizkariaren inguruan Eusko gobernua sortzearen premia 1918an aldarrikatu zen lehendabizikoz.

Katalanistak 1906an Gernikan egon zireneko irudia. Argazkia *Els Catalans á Basconia* liburuxkatik aterea dago.

Laburbilduz, 1919an, autonomia politikoa onartzeak nazio izaeraren aitortpena erakusten zuela pentsatu zuten bereziki eskuindarrek eta baita tradizionalista katoliko foruzale ugari ere.

Eusko katalanismoaren sorrera: Liga Vasco-Navarra-Catalanaren egitasmoa

Hala ere, Euskal Herriko eta Kataluniako buruzagi politikoen arteko loturak XIX. mendean barrena jadanik, herri bietako kontrairaultzaile errege

zale eta karlisten artean nabari ziren. Baina oraingoan ez dut tradizionalismo katoliko edo karlistan sakonduko. Garrantzitsuagoa deritzot 1876ko urteaz geroztik gertatu zenari. A. Canovas del Castilloren eraginez, Borbondarrak berriz erregetzara itzuli ziren. 1869koarekin parekatuz gero, Espainian Konstituzio politiko atzerakoiagoa jarri zuen indarrean. Hala ere, erlijio eta sinesmen askatasuna esparru batzuetan onartzen zuten gero, tradizionalista katolikoek, kontserbadoreak izan arren, ez zuten onartzen Konsti-

tuzioa. Berau katolikotasunean oinarrituriko erabateko legea izatea nahi zuten, nazional-katolizismoa, alegia.

Euskal Herriko erakunde foralen laguntzaz, foruzaleek Madrilen *La Paz* (1876-1878) egunkaria sortu zuten, zuzendaria M. Loredoz elarik eta programa hau: "Egunkari honek ez du kolore politikorik, eta ez da inongo alderdiren baitan. Baskongaden eta Nafarroaren Foruak defendatzea da bere egiteko bakarra, gainerakoari dagokionez, gertakari politikoen berri inpartzialki ematera eta edozein erata-

Los nuevos diputados nacionalistas de Bizcaya

Del centro superior hacia la derecha: - Sres. Bilbao, Urrutia, Eguaz, Zubizarra, Eguetxan, Sotatxe, Landaburu, Urrengoitzea y Torre, que con el Sr. Aitzaga, constituyen la mayoría de la Diputación. En el centro: Palacio de la Diputación bizkaína.

Bizkaiko diputazioko 1917ko hauteskundeak irabazi ondoren, *Euzkadi* egunkariako azala. Bertan diputatu probintzial jeltzaleen irudiak ageri ziren. Ondoko irudietan, goian, F. Cambo, katalanismo politikoaren burua, *Euzkadin* argitaratu zen marrazkian. Eta behean, Ramon de la Sota Aburto, Bizkaiko diputazio probintzialeko presidentea, hauteskundeak irabazi ondoren.

ko albisteak argitaratzera mugatzen da. Idazle euskal-nafarrek idatzi eta kolaboratzen dute bertan, Mañe y Flaquer jaunaren, publizista ilustratu katalanaren salbuespenarekin, zeinek erakunde baskongaden defentsa bikaina egin duen". Euskal Herriko egunkariak foruei buruzko artikulua argitaratzea debekaturik zuten. Horrez gainera, eskubide konstituzionalen bermeak bertan behera geratuta zeuden eta armada hiri nagusietan tente.

Azkenik, 1877an, A. Canovasek foruen bidezko agente politikoa eta juridikoa desegin zituen eta diputazio probintzialak aginduz ezarri. Liberal foruzaleak gerraren irabazle izan arren, foruzaletasuna garatzeko bide gabe geratu ziren. Giro horretan, *La Paz* egunkarian foruzaletasun politikotik abiatuz joera politiko berritzailea ennetzen hasi zen.

Madriren, foruen aurkako kanpaina mediatikoa ondo antolatu eta hedatu zuten. Behin eta berriro Gerra Zibilaren iturria (1872-1876) foruza-

letasunaren bidezko autogobernuan zegoela adierazi zuten.

Salbuespen bakarra Bartzelonan gertatu zen. J. Mañe i Flaquerrek, Bartzelonako egunkariaren zuzendaria, Canovasen joera kontserbadorearen alde zegoen arren, Euskal Herriko Foruen aldeko artikulua sutsuak idatzi zituen. Hamar urte lehenago Euskal Herrian ibilia zen eta foruen bidezko autogobernuaren aldeko sutsua bihurtu zen.

1880an, Espainian joera berriko naziotasun bakarreko nazio politikoa- ren joera nagusitu zen erabat: Estatua eta nazioa bat eta hiritarrak molde bakarrekoak sortzeko egitasmoa zuena.

Errepublikanoak sistema politiko berrian bazterturik geratu ziren. Erro errepublikanotik, Katalunian, katalanismo politikoaren aitzindaria, Valenti Almirall izan zen. Federal-errepublikanoa izanik Estatu katalanaren alde eginenez, katalanismo politikoaren sortzailea dugu. 1882an lehen kongresu

katalanista izan zen eta, ondoren, ekainaren 17an sortu zuten *Centre Catala*. Helburua hauxe: "*Catalunya y avant; avny demà y sempre*". F. Pi i Margall zen beste buruzagi errepublikanoa, Espainian federalismo simetrikoaren aldekoa izanik, nazio kontzeptua ikuspegi arrazionalistarekin burutu zuen. Elkarrekin bizitzeko borondatean zegoen nazioaren oinarria eta gai honetan E. Renan eta beste europar intelektualak baino zehatzago idatzi zuen. Bestalde, Euskal Herria ondo ezagutzen zuen. Bergaran bizi izan zen eta bertakoa zuen emazte euskalduna: Arsuaga andrea. *Las nacionalidades* bere liburu garrantzitsuenan, 1876an, honelako ikuspegia adierazi zuen: "Espainian euskaldunen aferra Frantzia baino askoz larriagoa da (...) Garaituak, orain kontua ez da foruak erroto ateratzea, baina bai zerbitzu militar eta zerga-salbuespena kentzea. Horiek kenteagatik espainolagoak izango al dira? Gehiago parte hartuko al dute gure ideia eta sentimenduetan? Ez al da izango beraien eta gure arteko

Katalanismo politikoaren sorrera eta garapenaren eskema da ezkerrekoa.

hauxe adierazi zuen: "Baskongadoek beraien aberriko foru eta askatasunak goraipatzen dituztenean Kataluniako foruak eta askatasunak goraipatzen dituzte". Manuel Murguia, Galiziako abertzaletasunaren aldekoa ere, Bartzelonan zegoen une horretan.

Espainiaren ikuspegi anitza eta konposatua aldarrikatzen zuten, Espainiaren nortasunaren erakusle.

1893an Reusen bildu zen bigarren *Asamblea general de delegados de la unión catalana* eta honako hau erabaki zuten: "Galizia, Nafarroa eta Baskongadetako ordezkarien eskualde mailako bile-ra hasi ekimen bateratu baten bitartez erregionalismoaren planteamendua lortzeko".

Urte adierazgarria da aipatutakoa, Gamazoren aurka 1893ko ekainean egindako manifestazioetan, Iruñean foruzaletasun politikoak mugimendu sozialaren dinamika hartu zuelako. Abuztuaren, Gernikan, San Roke egunean, espainiar bandera erre eta S. Aranak idatzi zuen lehen aldiz entzun zirela Bilbon eta Gernikan "Viva Euskeria independiente", "Muera España". Gerni-

kan entzun zituenak eta gero, Lliga de Catalunya presidentea Alsina jauna ikaratutik joan zen; *La unión vasco-navarra* egunkariaren iritzian, aldiz, Gernikakoak foruzaletasunaren aldeko aldeak baino ez ziren.

Hurrengo urtean, S. Aranak *Errores catalanistas* izeneko artikulua argitaratu zuen *Bizkaitarra* aldizkarian. "Euskalerriako" edo euskaroen joera politikoak kritikatu, foruzaletasuna "separatismoaren" ildoan bideratu behar zela uste zuen. S. Arana Bartzelonan bizi izan zen eta ezagutzen zuen bertako katalanismoa. Baina bere ustez, bizkaitarren politika "euskalerriako" en edo katalanisten politikatik bereizi behar zen.

1898an aldiz, Bizkaiko diputatu probintzial aukeratua izan zen hauteskundeetan. "Euskalerriako"ekin bat eginda lortu zuen irabaztea.

Beraz, XIX. mendeko azken bi hamarkadetan, liberal erroko foruzaletasun kultural eta politikoaren aldekoak katalanismo politikoaren ildoan ari ziren. "Euskalerriako"engan hala ere, erlijio katolikoaren oinarria nabarmenagoa zen.

antagonismoa arrazen aniztasunaren ondorio naturala? Nazionalitateen teoretarako irizpide ezberdinak pixka bat konbinatuta, uste dut euskaldunen independentziaren alde egon beharko litzatekeela. Espainiak onartuko al du?"

V. Almirall Euskal Herrian barrena ibili zen *Centre Català* antolatuta ondoren, 1882ko abuztuaren. Nafarroan, "euskaroak" zerbait behintzat baziren politikagintzan eta ez soilik kultur arloan. Foruzale politikoak ziren eta *Lauburu* izeneko egunkarian, 1882ko martxoaren 8an, Kataluniaren gorazarrea argitaratu zuten. Beraien ustez, Katalunian gihartzen ari zen katalanismoa foruzaletasun joeraren antzekoa zen. Arturo Campion, euskal herritar eta katalanen arteko loturen aldeko azaldu zen jadanik. Euskarok V. Almirallen alde azaldu ziren eta ez F. Piren alde, espainiar federalismoa aurretik jartzen zuelakoan era simetrikokan. J. Mañe, A. Cano-vasen laguna zen heinean, urrutiratzen zihoan. Irlanda, Katalunia eta Eskozia ziren euskaroen erreferentziak. Giro horretan, 1885ean, *Liga Vasco-Navarra-Catalana* sortzeko asmoa proposatu zuten. Baina 1886an, jadanik *Lauburu* egunkaria desagertu egin zen, Bilbon *La unión vasco-navarra* egunkari foruzalea argitaratzen zen aldi berean. Eta luzaro iraun zuen.

Kataluniako Lore Jokoetan F. Sagarminaga, A. Campion eta H. Oloriz partaide izan ziren. 1889an F. Sagarminagak brindis batean

Apirilak 4 Asteartea	AUSKALO TALDEA "Skatroiak" haur berbena 18:00etan, Begoñako udalategian
Apirilak 6 Osteguna	ZENBAT GARA ANTZERKIA "Hamaika koloretan dantzan" 18:00etan, Bilboko La Bolsa eraikinean
Apirilak 8 Larunbata	ERIZ MAGOA 11:00etan, Deustuko Bidarte udalategian

Bilboko haur kultur zirkuitua

IKUSI ETA IKASI

B
Bilbao
UDALA
AYUNTAMIENTO

PUNTOS DE SUSCRICION.

En Madrid, en la Administración del periódico, calle de la Biblioteca, núm. 9, cuarto segundo.

En la misma Administración se admiten comunicados á precios convencionales.

LA PAZ.

SE PUBLICA TODAS LAS TARDES, MENOS LOS DIAS FESTIVOS.

PRECIOS DE SUSCRICION.

En Madrid, en un Provinces, por tres meses 60

Extranjero, id., seis meses 90

Se admiten anuncios á real la línea.

AÑO I.

MADRID.—Domingo 7 de Mayo de 1876.

NÚM. 1.

LISTA ALFABETICA DE FUNDADORES Y COLABORADORES.

Alcalá, Federico.—Bárcenas, Ricardo.
Barral, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.

Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.

Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.
Castaño, Juan.—Castaño, Juan.

PARTE OFICIAL.

La Gaceta de hoy 7 publica las siguientes disposiciones:

Real decreto nombrando vocales del Consejo de gobierno y administración del fondo de premios para el servicio de Marina á D. Emilio Alcalá Galiano, D. Manuel Aguirre de Tejada, don Martín Larios y Larios y D. Adolfo Bayo; disponiendo que este en el cargo de ministro militar de continua asistencia al Consejo supremo de la Armada el vicealmirante D. Francisco de P. Pavía, y nombrando capitán general de Cartagena; admitiendo la dimisión presentada por D. Hilario Nava y Cavado; secretario general del ministerio, y nombrado para reemplazarlo al contralmirante D. Jaime Topete y Carballo; disponiendo todo en el cargo de vocal de la Junta superior consultiva al contralmirante D. Jaime Topete y Carballo.

Goian, *La Paz* egunkariko lehen zenbakia. *La Paz* foruzaleek Madrilén martxan jarri zuten egunkaria zen. Eskuinean, 1876ko uztailaren 21eko zenbakia.

Aldi berria hasi zen 1906an, Katalunian Solidaritat Catalana alderdiak haiteskundeetan izugarrizko arrakasta lortu baitzuen. Hurrengo urtean, 1907an, E. Prat de la Riba izendatu zuten Bartzelonako Diputazioko presidente. Katalanismoa botere politiko handiagoak kudeatzen hasi zen. Katalanista politikoentzat Gernikako arbola agente politikoaren ikurra zen eta 1906an Gernikan izan ziren. Beraz, Euskal Herria eta Kataluniaren artean nolabaiteko zubi politikoak erretzen hasi ziren, diferentzia nabarmenak ere tarteko zirela. Pompeu Fabra (1868-1948) Bilboko Ingeniarien Eskolan irakasle zen. Katalan hizkuntzaren normalizazio ortografikorako arauak egin zituen (1913). Bilbon zela, 1906an, Lluís Duran i Ventosa politikari adiskideari erantzunez, zera azaldu zion: “Bilbao es una ciutat de llengua castellana; San Sebastian-me dieune-s’está castellanisant rapidament. Els bilbains, a casa llur, volen managars-s’ho tot ells sols. Fora ingerencies de gent estrany! els maquetos que no a fiquin alli aoun no’ls demanen! Vet-aquí l llur regionalisme...! enamorats de Bilbao, satisfets hiperbolicament del seu engrandiment, en el design de fer-se los superiors s’arrapen adhuc a la llengua: l’euskara es

antiquissim, no ve de capt altra llengua, es més llengua que l castellà que al cap de vall no es més que un dialecte llatí (i aquí está la cosa: l’euskara per damunt dels castellà...) però no le parlen! ni l’entenen!! Un dia he estat al Centro Vasco, vaig veure-hi retorls en Bascuense, no hi vaig sentir enraonar sinó en castellà. Molts que es deixen dir biscaitarres ignoren completament el

1880an, Espainian, joera
berriko naziotasun bakarreko
nazio politikoaren joera
nagusitu zen erabat: Estatua
eta nazioa bat eta hiritar
molde bakarrekoak sortzeko
egitasmoa zuena

Bascuense; es tant difícil! La seva gran dificultat(?): Una altra prova de superioritat.” (Bilbo, 1906.IV.15).

Katalan hizkuntza eta kulturaren garapena katalanismo politikoaren helburu nagusia zen. Euskal abertzaleak euskaltzaleak aintzat zuten, baina helburu nagusia agintea lortzea zen.

Mankomunitatea, foruzaleatasunak eta Autonomi Estatutuak (1919)

1914an Kataluniako Mankomunitatea antolatu zen, presidentea E. Prat de la Riba zela (1870-1917). Bartzelona oinarri zuela, administrazio publikoaren tokian tokiko antolaketa bultzatu zuten. Aldi berean, katalan hizkuntzaren eta katalan kulturaren garapenerako erakundeak sortu zituen: adibidez, Institut d’Estudis Catalans. Erakunde akademiko hau, ondoren, Eusko Ikaskuntza sortzeko eredu izan zen. 1916an Lausanan, (Suitza) *Conférence des Nationalités* delakoan euskal delegazioko buru ziren I. Lopez de Mendizabal, J. Izagirre eta L. Elizalde jeltzaileek parte hartu zuten eta doktrinaren arloan txosten argigarria azaldu zuten. Bertan, katalanistek buruzko informazio zuzena eta berria hartu zuten. Autonomismoa zen bidea.

1917an, Cambo Bilbora etorri zen, burgesien arteko aliantza lortu guran. I. Mundu Gerraren giroan enpresariak izugarrizko irabaziak lortzen ari ziren eta Alba Ogasun ministro zenak irabazien gain zerga berezia jarri nahi zuen. Baina bisitarren harian, euskal abertzaleak euskaltzaleak aintzat zuten, baina helburu nagusia agintea lortzea zen. Sotaren gidari-

Número suelto. 10 cént.

En la misma Administración se admiten comunicados a precios convencionales.
Se admiten anuncios a real la línea.

NÚM. 63

Sagarmínaga, Fidel.
Santo Domingo, Félix.
Santoyo, Fernando.
Soraluce, Nicolás.
Trueba, Antonio.
Vicuña, Guermesindo.
Villabaso, Camilo.

»Encontraron al gobierno Cánovas, y al
Cánovas dejan con el encargo de hacer nu-
lidad.

Beraz, hemen erakutsi dugun bezala, hasierarik jadanik, katalanis-
mo politikoak eta euskaltzaletasun
politikoak elkarren arteko begiradak,
harremanak eta loturak landu zituz-
ten. 1919an, Espainiako Parlamen-
tuan, eusko-katalanismoak autono-
mia estatutuen proiektuen eztabaida
eragin zuen. ■

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Txernobilek ardiak pozoitzen ditu oraindik Galesen

Txernobilgo zentral nuklearra duela hogeitaz urte lehertu bazen, haren pozoizko herentziak kalteak egiten jarraitzen du. Eta ez bakarrik gehien kutsatu zituen Ukraina eta Bielorrusian: Galesen urtero ardi asko pozoitzen da erradioaktibitatez. Hala ere, Blair-ek zentral berriak eraiki nahi omen ditu.

BRITAINIA HANDIAN 375 BASERRI dauka oraindik kutsatuta Txernobilgo zentral nuklearrak istripuaren ondoren atmosferara isuritako erradioaktibitateak. Albiste hori eman du *The Independent* egunkari ingelesak "Chernobyl: A poisonous legacy" (Txernobil, herentzia pozoitsua) titulu duten artikuluekin.

Britainiarrak nuklearrei buruzko eztabaidan daude bete-betean. Urte batzuk oparoak pasa dituzte beren itsasoan duela hiru hamarkada ustiatzen hasi ziren petrolio dela eta; baina hau agortzen hasi dela konturatu dira, eta urte baterik bestera Erresuma Batua petrolio esportatzaile izatetik berriro inportatzaile izatera erori da. Europa osoan berpiztu da energia nuklearraren eztabaida. Ez da denbora asko Frantzia belaualdi berriko zentralak egitea proposatu zela. Alemaniako Angela Merkelen gobernuak osatzeko akordioaren negoziaketan egon da zentral atomikoei ezarritako iraungitze data mantendu ala ez erabakitze; oraingoz koalizioak alderdiek gauzak bere horretan uztea ebatzi dute.

Britainia Handian Tony Blairrek atera du kontua, horretarako baliatuz etxeko petrolioaren akabera eta zenbait ekologista historikok beroketa globalaren kontra nuklearrak erabili beharra aldarrikatu izana. Duela aste gutxi, Londresko parlamentuan garapen jasagarriaz ari den batzordeak

erabaki zuen zentral nuklearrak arrisku eta kalte gehiago dakartzatela horiek eraikita eskuratu daitezkeen onurak baino. Gerrak edo eraso terroristak batek horrelako zentral bati ekin da eragin ditzakeen kalteak aipatu dituzte hautu nuklearraren bost desabantailen artean. Baina herritarren artean are zirrara handiagoa piztuko du jakiteak Txernobilgoa pasa eta 20 urtera oraindik beren ardiak gaixotzen dituela mamu haren edenak.

*The Independent*ek publikatu duenez, Londresko Osasun Sailak onartu du 200.000 baino gehiago direla belaze kutsatuetan bazkatzen direnak. 1986ko apirilaren 26an lehertu zen Txernobilgo zentrala paraje hauetatik 3.000 kilometrotara, baina honaino iritsi zen euri erradioaktibitate duna. Denborak arindu bide ditu ondorioak leku askotan, baina orduan ezarritako larrialdi agindua oraindik indarrean daukate Galesko 355 etxaldetan, Eskoziako 11tan eta Ingalaterrako bederatzitan.

Galesen, Txernobilgoak kutsatutako lurra Bangor eta Bala arteko mendixka eta muinoak dira gehienbat, eta Snowdonia-ko parke nazionalako eremu asko ere hala daude. Ingalaterrako lur kutsatu gehienak Cumbria eskualdean daude, Galesetik hurbil. Eskozian ere mendixka batzuk daude pozoituta. Leku horietan guztietan nagusiki ardiak hazten dira. 1986ko

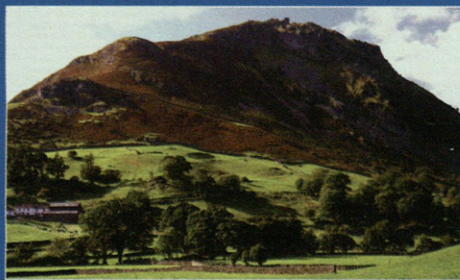
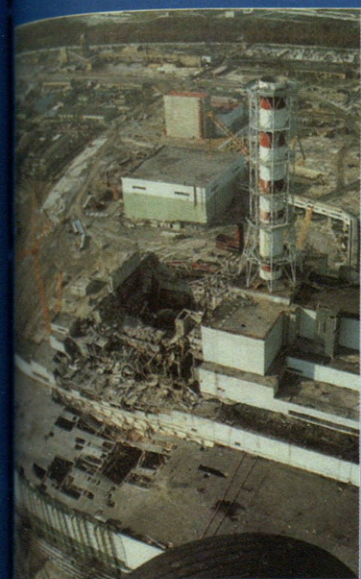
Washingtongo agintariek aspalditik daukate Iran erasotzeko planak prest, eta Israelgoek asmo bera askotan aipatu dute. Lerroon alboko afitxean Osaba Sam-nazionalismo yankiaren ikurra ageri da esku batean giltza finkoa duela erasotzeko prest, eta testuek diote: "Iran... zu izango zara hurrengoa. Lana bukatzea goaz!". Eskuineko argazkia 1929an aterata dago, eta urte hartan lehertu zen krisi ekonomikoaren erdian bankuek kale gorrian -haltzari eta guztiz- zuten familia bat ikusten da. Erreportai honetan aipatzen diren analisek egiazko datu asko darabilte, bai Iran erasotzeko arrazoiei eta planei dagozkienean, bai AEBetako ekonomia dituen arazoei buruz. Besterik da hortik epe jakin -eta berehalako- baterako alarma deia egin eta egia suertatzea.

larrialdi agindua dela eta, baimen berezia behar da horietako ardi edo bildotsak saltzeko. Soinean onartutakoa baino erradioaktibitate gehiago daraman azienda tinta berezi batez markatzen dute eta ondoren hilaibete batzuetan kutsatu gabeko pentzeetan bazkatu beharko du, saldu eta elikadurara katean sartu baino lehen.

Bildots atomikoak

Ekain honetan aurkeztu behar du Tony Blairrek bere plangintza nuklear berria. Britainia Handiko zentral nuklear askok jadanik ez dute argindarririk egiten, eta beste asko zahartzarora iritsi dira. Berriena 2035ean itxi behar lukete.

Joan den udazkenean alderdi laborraren aurrean Blairrek defendatu zuen nuklear gehiago eraikitzea. Plan horiei lehenbiziko ipurdikoa eman die Garapen Iraunkorrerako Batzordeak. Legebiltzarreko Ingurumen Batzordeak hilaibete honetan eman behar du bere erabakia. Joan den astean Londresen bildu zen Txernobilgoak epe luzera edukiko dituen ondorioak ikeritzeko biltzar bat. Eta hilaibete bukatetarako espero zen beste agiri garrantzizko bat plazaratzea: Nuklearrak Eraisteko Batzordeak publikatu behar du zenbat kostako den zentral nuklearrak desegin eta horietako zoruak garbitzea. Iaz prentsak zabandu zuen 56.000 milioi libra esterlina ordaindu beharko dela operazioa, baina badirudi azkenean kopurua askoz handiagoa

izango dela. Nuklearrekin elektrizitatea sortzea garbia eta merkea dela dioteneke zerbait esan beharko dute.

David Ellwood-ek, bitartean, buruhauste galantak ditu oraindik Txernobilekin. 700 buru dauzka –ardi eta axuri– Broughton-in-Furness ondoko Ulpha herrian, Ingalaterrako Cumbria eskualdean. Baskell Farm baserria daukate berak eta emazte Heatherrek. Lau haur dituzte. “Gogon dut –esan dio Ellwoodek kazetariari– Txernobilgo hondamendia duela 20 urte. Euria suilez ari zuen. Ministeriotik gutuna jaso genuen Txernobilgoaren eraginak hiru astetan pasako zirela zioten, baina gutxi gorabehera kalkulatu zuten, zeren eta beste hogeitaz luze luzatu dira”.

Ardiak azokara saltzera eraman behar dituen bakoitzean, Ellwoodek Defra erakundeari deitu behar izaten

dio, honek txekatu ditzan, zesio erradiaktiborik badutenez. Ikuskatzen duten ardi bakoitzeko 1,3 libera ematen diote. Baina aurretik, saldu nahi dituzten ardiak menditik jaitsi behar izaten dituzte kutsatu gabeko larreetan bazka daitezen aste pare batez. Horregatik pasatzen dituzte arkumeek kontrolak. Baina tarteka egokitzen da bateren bat menditik zuzenean ekarria, eta zesio maila altuegia ematen badu, akabatu egin behar izaten dute.

“Baneukake haserretzea –dio Ellwoodek– baina ez du merezi, ezin dut ezertxo ere egin horren kontra eta badirudi inork ez dakiela noiz bukatuko den. Jakina, asko kezkatuko gintuzke hemen zentral nuklear gehiago erakitzeak. Txernobildik 1.500 miliatara bizi eta begira nola kaltetu gaituen”.

Edwin Noblek 45 urte ditu eta baserri handi baten jabe da Mount

Snowden-en, Galeseko iparraldean. 25 urteko gizon gaztea zen, gurasoen etxaldearen martxa bere gain hartu berria zuen, eta gogoan du zer nolako euriteak izan ziren apiril bukaera hartan. Beldur omen zen errekek uholdeetan aterako zirela. Ez zen ohartu eurirekin iritsi zitzaizola Txernobilek botatuko zesioa. Hau berez –lurzoruan dagoen kopuruetan– ez omen da gizakiarentzako arriskutsua baina bertatik sortzen den belarra kutsatuta hazten da, eta hortik pozoitzen dira ardiak.

“Txernobilaren sekulako hondamendia gertatu zela jakin nuen, baina ez nuen pentsatuko gu bizitarako hondatuko gintuenik”. Orain ere saldu behar duen ardi edo arkume bakoitza detektagailutik pasa behar du. Ardien kutsadura jaisteko beheko larreetara eraman behar ditu, baina Nobleren arazoetako bat da bere lursail guztiak kutsatuta dauzkala. Horregatik beste belaze batzuk alokatu behar izan ditu etxetik 20 kilometrotara, saldu aurretik azien dak han edukitzeko. Erraz da asmatzea 1.000 buru dituen laborari bati horrek zer nolako endredoa sortzen dion.

Broma erraza eginez, esan liteke behi eroen krisiaren zalapartak ahaztu direnean, hauek segitzen dutela ardien zoramenarekin Txernobilgoa gertatu eta 20 urtetara. Nuklearren aldekoek diote “Gaia” teoria sortu zuen Lovelock ekologista zaharra zentral nuklearren alde omen dagoela sutsu. Nekazariok isilik irensten dituzte Txernobilek jaurtitako zesio-konpitteak. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantzi handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko – **MultiOpticas** – profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Emilio Lopez Adan

Berriz ere biktimei buruz

B

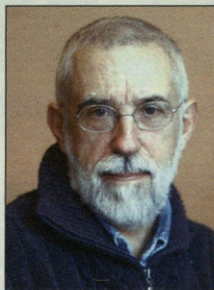
ake prozesua plantan ezartzeko biktimen arazoa konpondu beharko da. Orain, esperantzaren garaian, beste itzuli bat emanen diogu arazoaren gakoari.

Borroka armatua, historiaren osakina da. Erabili duten guztientzat, haizu, justifikatu eta beharrezkoa da, berdin boterearen aurka altxatu direnentzat, berdin haren monopolioa atxiki nahi duten instituzioentzat, baita estatu demokratikoentzat ere. Gehiago dena, guztiz arrunta da ikustea nola gatazka batean diren bi arerioentzat haizu, justifikatu eta beharrezkoa den... bakoitzarentzat. Honekin ez dut erlatibismorik egin nahi, nire baloreen arabera zapalduen eta zapaltzaileen biolentziek ez baitute eduki eta zuzentasun bera. Alta, enkistatuak diren gatazken irtenbideari begira, pragmatismoa behar da. Pragmatismo erresponstalea, Nazioarteko Amnistiak edo Jende Eskubideen Nazioarteko Begiratokiak duten bezalakoa. Ez dute horiek erabakitzen gerla zibiletan zeinek duen "arrazoia", baina protagonistei erraten diete borroka armatuan sartuz geroz gerlaren legeak errespetatu behar dituztela, eta errespetu horri buruz eskatzen diete erantzukizuna. Inoiz gurean "irabazlerik eta garaiturik gabeko" bakea lortzen bada, pragmatismo horren bidetik izanen da.

Jarrera horrek badu zerikusi zuzena biktimen errekonozimendu eta doluarekin. Gerlaren legeak errespetatzen direnean, bakegintzak ez du barkamen edo zigor eskaera berezirik behar; berriz, gerlaren legeak hausten direnean, zauri berezien artatzeko mekanismo bereziak beharko dira.

Demagun: errebeldeen eta indar armatuen arteko enfrentamenduetan hilak badirela: gerlaren legea da, eta arrisku hori bereganatua zuten bi parteek. Horregatik badira hil horientzako dolu mekanismo instituzionalizatuak, usu etsaiari ere onartzen zaizkionak: denek -Balzak salbu...- dugu memorian Argalaren zerraldoaren aitzinean Polizia armatuaren kapitaina saludatzen. Biktimen familiek bere talde erreferentzialaren sostengu oso eta arautua dute: militarren kasuan dominak, zitazioak, ekitaldi ofizialak; errebeldeen kasuan omenaldiak, kantuak, monumentu ez-ofizialak, lekuen izendapenak. Ez dugu erranen aski denik, hilen presentzia galdia ezertaz ez baita betetzen, baina dolu pertsonala egiten da ehun trinko baten erdian eta kausa oso baten defentsaren barnean.

Eginahal guztiak egin eta garaitu ezinean gatazka duintasunez bukatzen bada -Iparraldean horri deitzen

DANI BLANCO

zaio "la paix des braves" edo "bihozduen bakea"-, lagun galduen doluak ez luke suetenaren sinatzeko oztoporik izan behar.

Beste gauza bat da gerla legeak hausten direnean. Gurean, horrek hartzen du estatuaren eta errebeldeen terrorismoaren itxura. Estatu terrorismoaren barnean dira tortura, talde paramilitarrak eta militante zibilen aurkako eraso bortitzak. Errebeldeen terrorismoa zibilen aurkako atentatuekin identifikatzen da, berdin zibil

horiek jomuga zuzen edo zeharkakoak izanik. Bi kasuetan, dolu mekanismoak eskasak dira. Torturaren kasuan, biktimaren humanitatea bera ukatu da. Biktima zibilen kasu gehienetan, ez dago ez kausarekin identifikazio nahikorik, ez eta mekanismo instituzionalizaturik dolua errazteko.

Ez dut uste bake prozesuak borroka armatuaren kondena galdatzen duenik. Gurean, bi protagonistek aldarrikatu eta aldarrikatzen dute armen bidez balore sistema oso baten defentsan ari direla. Biek bat egiten dute historian hedatuen den filosofia

politikoarekin, eta bakoitza atxikiko zaio bere baloreen hierarkiari. Hortik landa, akordio batetara heldu nahi bada arerioaren arrazoiak ulertu beharko dira: erreboltatzeko arrazoiak izan dituztenen duintasuna errespetatu, eta duintasunaren marka onartu estatu demokratikoaren defentsa zuzenean ibili denari, hots, "bihozduen bakea" posible egin.

Eta dolu instituzionalizatuak estali ez dituen zaurien artatzeko? Formula zurrunik eman gabe, pistak asma daitzek:

Ezker abertzaleak, IRAk bezala, ekintza terroristen kritika egin, deitoratzeko eta biktimei barkamena eskatzeko.

Biktimei eskainikoaren gainetik, jarrera ofizial eta orokor horrek baluke balioa erantzukizun pertsonala militanten sorbaldetatik kentzeko.

Instituzioek estatu terrorismoa deitoratu, biktimei barkamena eskatu eta erreparakuntza eskaini.

Egiaren azaltzeko, auzitegietatik aparteko batzordeak sortu, erantzuleen lankidetzarekin biktimei eta ahaideei azalpenak emateko.

Eta hau egoki ez bada, beste zerbait asmatu, baina haxe ahaztu gabe: etsaia menderatu, kondenuatu eta lurperatu nahi bada, gerla irabazi behar dela. "Arrazoiak", irabazlearen arrazoi soila izanen da, eta kito. Hemen horretan gaudela uste al du inork? ■

Denek -Balzak salbu...-

dugu memorian Argalaren

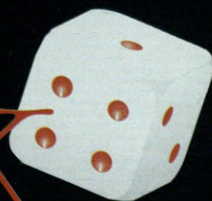
zerraldoaren aitzinean

Polizia armatuaren kapitaina

saludatzen

ASTE HONETAKO

zozketak

Zelaieta Berri Landetxea

Asteburu pasa
8 lagunentzat

Itxaspe auzoa
Itziar GIPUZKOA

www.zelaietaberri.com

1

kirolpsikologia.com

Kirolpsikologia

"Helburu eraginkorrak ezartzeko"
ONLINE IKASTAROA

Zabaleta kalea 1-2 / 7. bulegoa
Donostia GIPUZKOA

www.kirolpsikologia.com

2

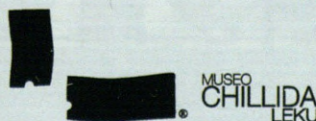

Reala

MIKEL ARANBURUK
sinatutako kamiseta

www.realsociedad.com

3

Chillida-Leku Museoa

3 harpidedunentzat
bina sarrera

Jauregi auzoa, 66
Hernani GIPUZKOA

www.chillida-leku.com

4

Badakit edizio berritua

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

UZTARTZA LANDETxea

- Karlos Etxeberria Sagastume (Donostia)

BILBOKO EUSKAL MUSeOA

- Juanma Uribarrena Fernandez (Donostia)
- Olatz Gerrikabeitia Berrizbeitia (Berriz)
- Karnele Zuazubizkar Egidazu (Arrasate)
- Fray Juan De Zumarraga Institutoa (Durango)

ARDIBIDEZ

- Juan Antonio Korta Iturrioz (Gasteiz)
- Javier Duoandioetxea (Arrigorriaga)

AU REVOIR TRIUNFADOREAK

- Maria Jesus Jauregi Agirrezabala (Bilbo)
- Josune Irastorza Aizpeolea (Zegama)
- Marisa Ibarburu Uranga (Donostia)

AFU-RA GASTEIZ

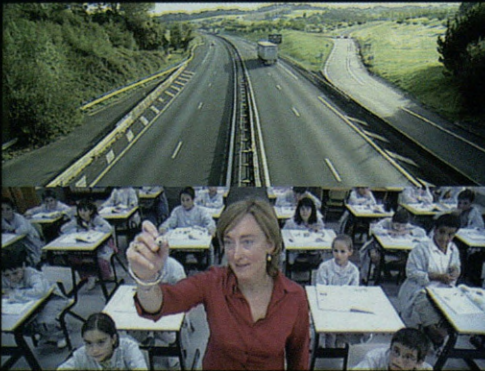
- Industria Merkataritza Turismo Saila Liburutegia (Gasteiz)
- Aitziber Dorronsoro Aizpurua (Deba)
- Olatz Orobengoa Guridi (Donostia)
- Asun Bedialauneta Garramiola (Orereta)
- Karmen Goikoetxea Urbizu (Andoain)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

 euskadi**irratia**

gertu